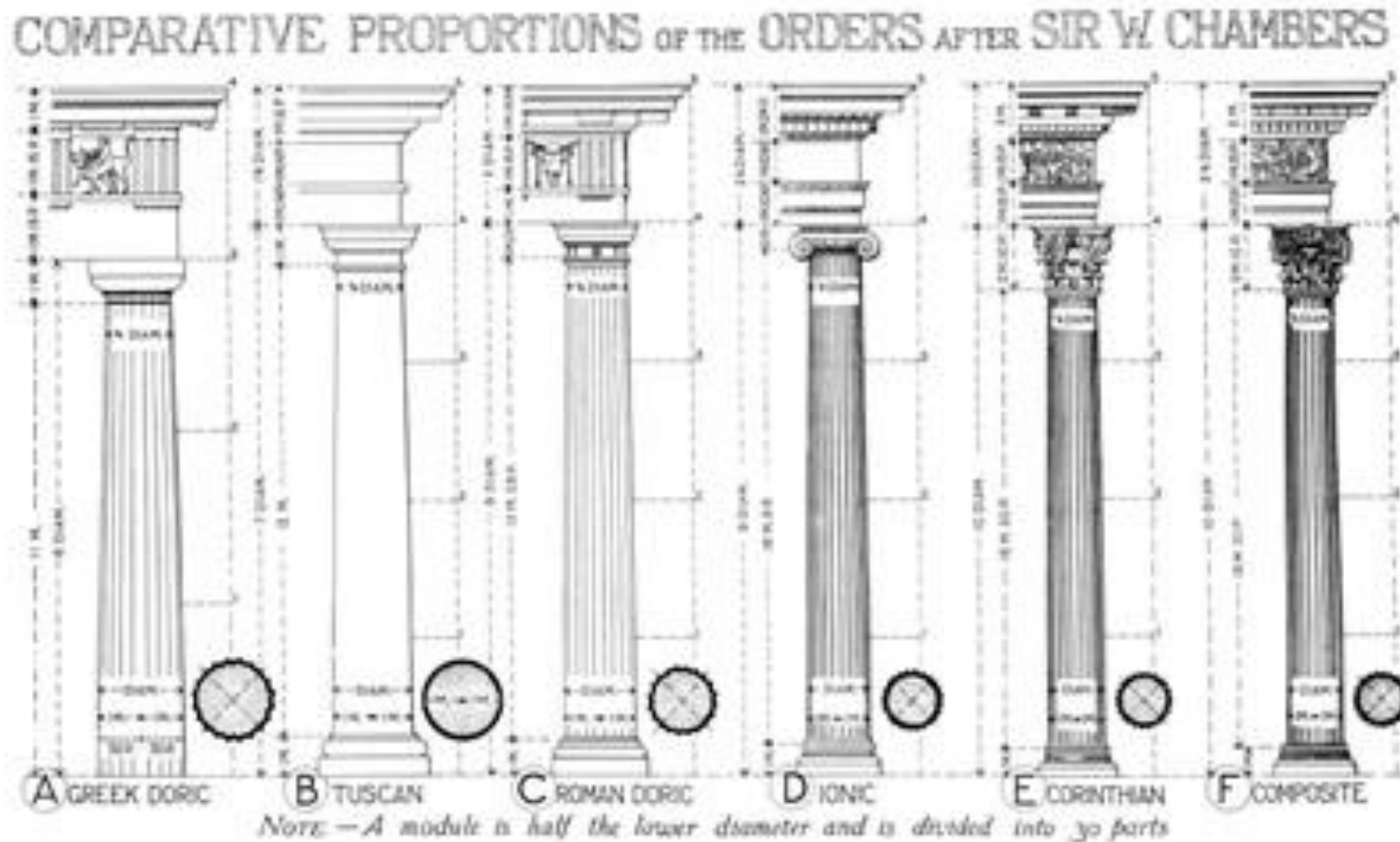

Η μετάβαση από τη γεωμετρική εποχή στον χρυσό αιώνα του Περικλή (5ος αι. π.Χ.)

1. Η αρχιτεκτονική κατά τη γεωμετρική και την πρώιμη αρχαϊκή περίοδο στην Ελλάδα

1. Η μετάβαση προς την κλασική εποχή - 6ος αι. π.Χ.

1. Οι τύποι και οι μορφές του αρχαίου ελληνικού ναού •••

1. Ο “χρυσός” 5ος αι. π.Χ.

1. Η αρχιτεκτονική κατά τη γεωμετρική και την πρώιμη αρχαϊκή περίοδο στην Ελλάδα

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1100π.Χ. κάθοδος των Δωριέων (Σπάρτη)
- Ηρακλιδείς
- Σκοτεινή περίοδος (8^{ος} αι. Όμηρος)
- Εισαγωγή σιδήρου
- Καταγωγή Δωριέων;

-ΥΠΟΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1100-1000 π.χ.

-ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1000- 900 π.χ.

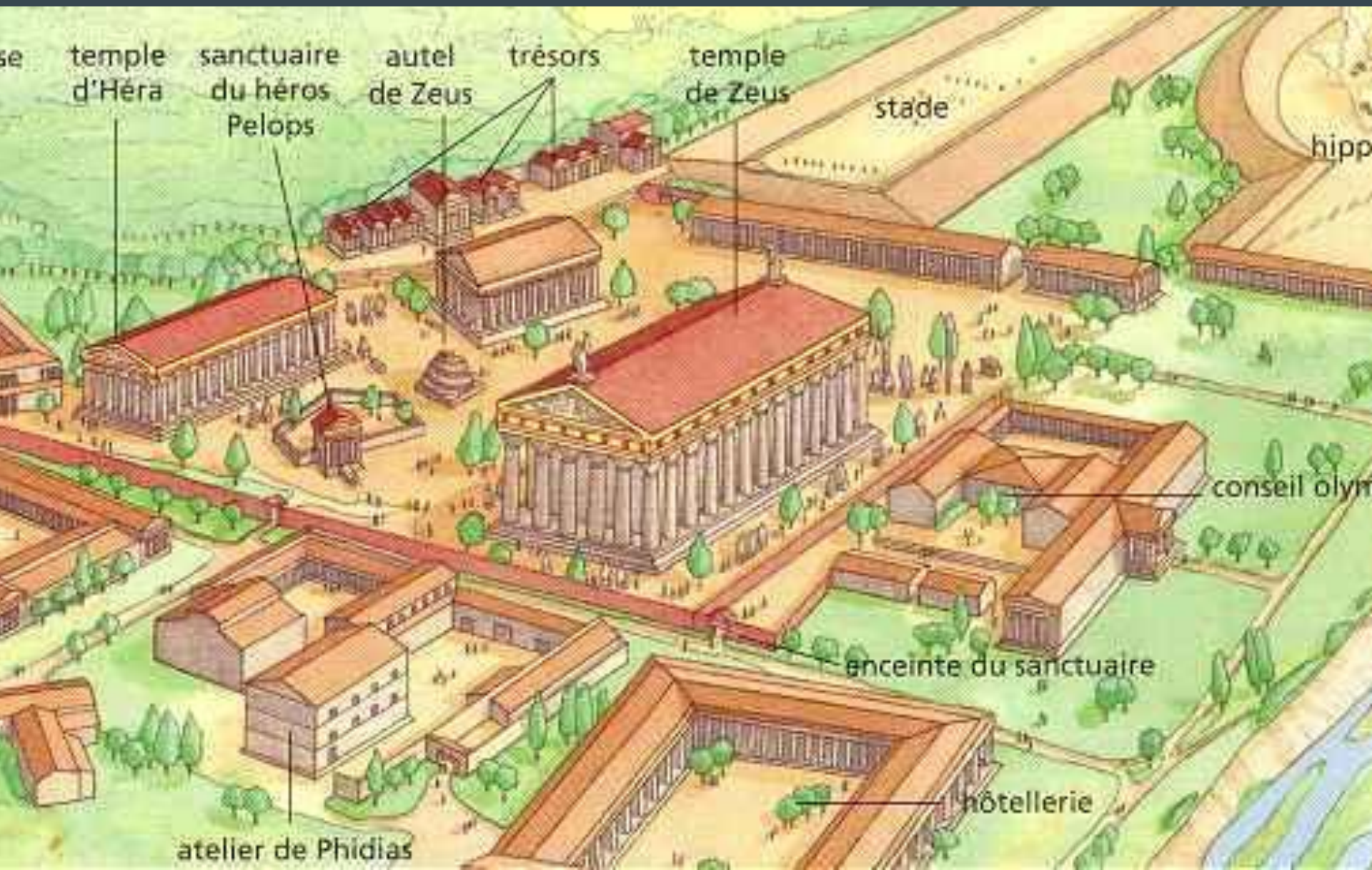
-ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 925 – 650 π.χ.

-ΑΝΑΤΟΛΙΖΟΝΤΟΣ ΡΥΘΜΟΥ 725 - 600 π.χ.

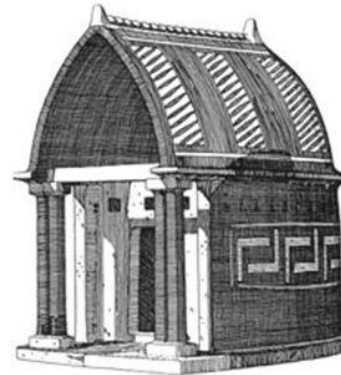
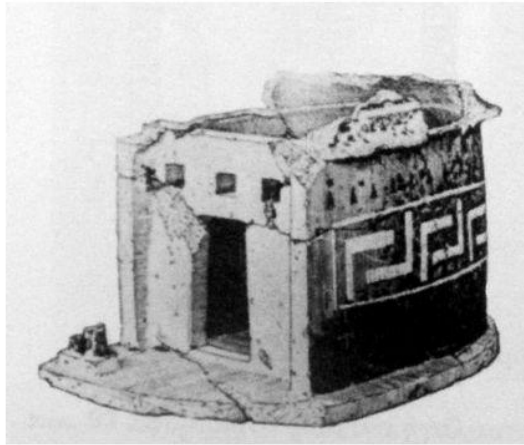
ΑΡΧΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
700 – 480π.χ. (Περσικοί πόλεμοι)

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1200 π.Χ. καταστροφή Μυκηναϊκών ανακτόρων
- Σίδηρος – αλλαγή κεραμικής: αρχαιολογικά δεδομένα
- 1100 – 600 π.Χ. Σκοτεινή περίοδος (8^{ος} αι. Όμηρος)
- «Ελληνικός» Κόσμος
- Πόλεις – νόμοι
- Κοινή γλώσσα & θρησκεία (Ιλιάδα)
- Εμπόρειο
- 8^{ος} αι. Αποικισμός – ανταλλαγή ιδεών – αλφάβητο μέσω Φοινίκων;
- «Γένη» επικυριαρχία των παλαιότερων βασιλέων
- Προπαρασκευή για τον 6^ο αι. (τέχνες, αρχιτεκτονική, γράμματα)
- Οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες 776 π.Χ.

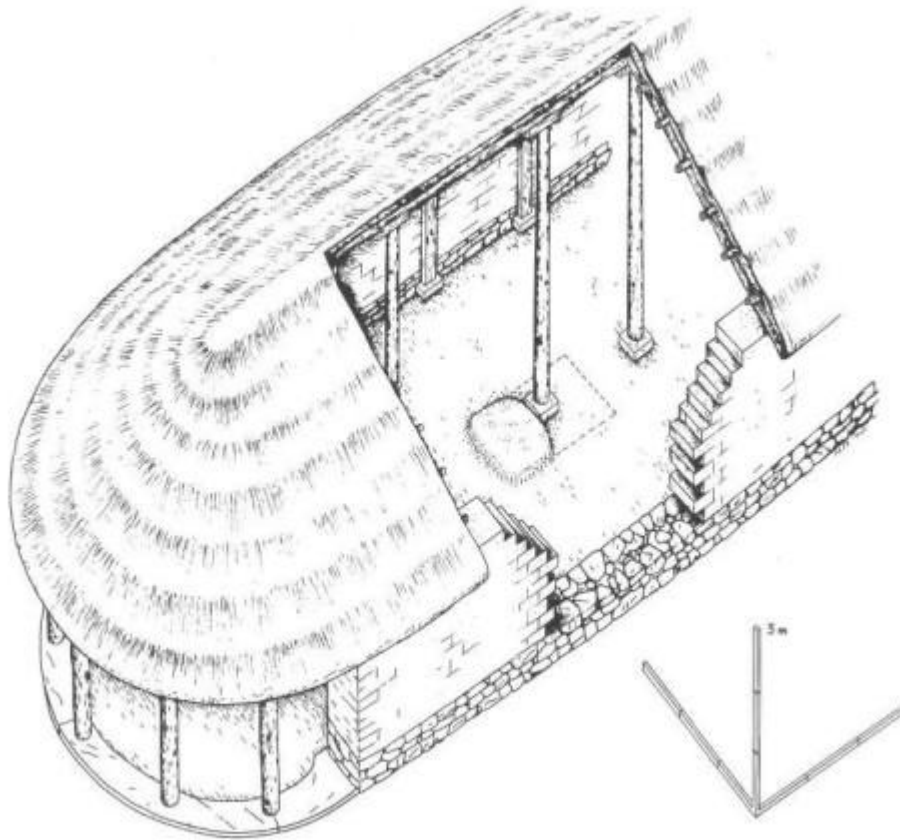
Περαχώρα Κορινθίας, ναός Ἡρας Ακραίας, 9^{ος} αι. π.Χ.

Αντίστοιχα κτίσματα:

- Εμποριό Χίου
- Τσικαλαριό Νάξου
- Τίρυνθα (ναός Ἡρας κτισμένος στα ερείπια του Μεγάρου)

Νικολέικα - Αρχαία Ελίκη: Ναός Γεωμετρικών Χρόνων (Ανατολική Αχαΐα) τελευταίο τέταρτο 8^{ου} αι. π.Χ.

9. Νικολέικα: Αναπαράσταση του ναού της Γεωμετρικής εποχής (αξονομετρικό σχέδιο: Νίκος Πετρόπουλος).

Ερωςφίλη-Ιρις Κόλια: Η ανασκαφική έρευνα στην Αιγιάλεια

7. Αεροφωτογραφία του ναού της Γεωμετρικής εποχής στα Νικολέικα (Ελίκη) (φωτ. Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας).

4 ορθογώνιες βάσεις από ψαμμίτη - βάσεις της κεντρικής κιονοστοιχίας

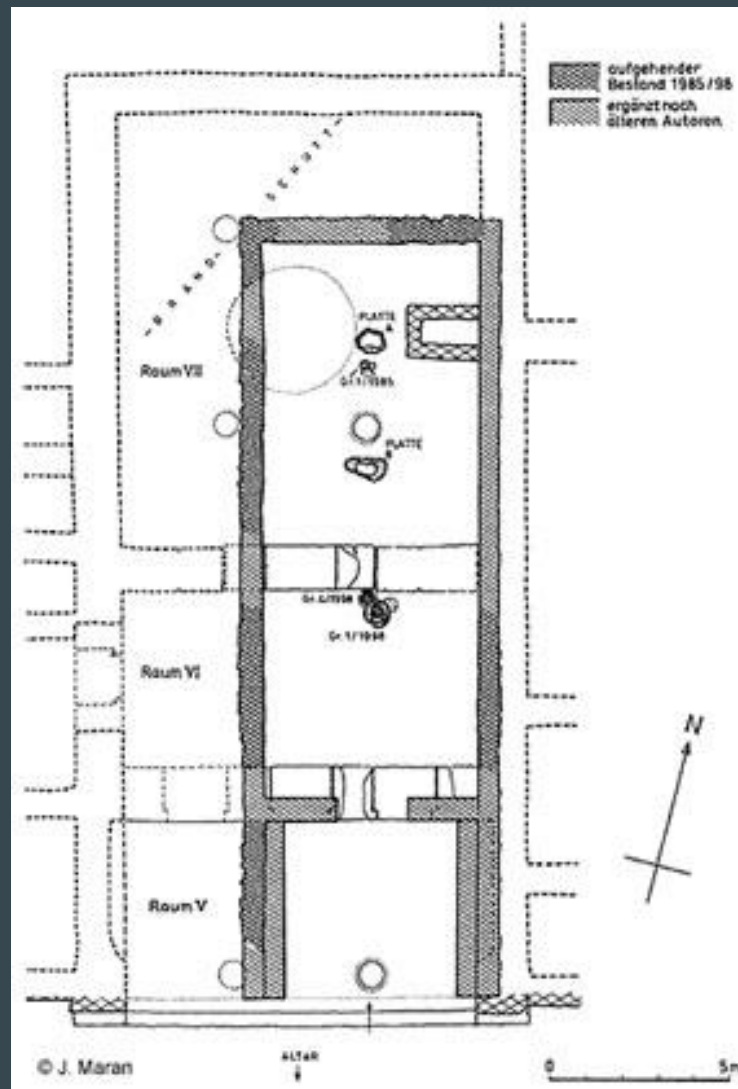
Οικίσκος από το Ηραϊόν του Άργους 8^{ος} π.Χ. αι.

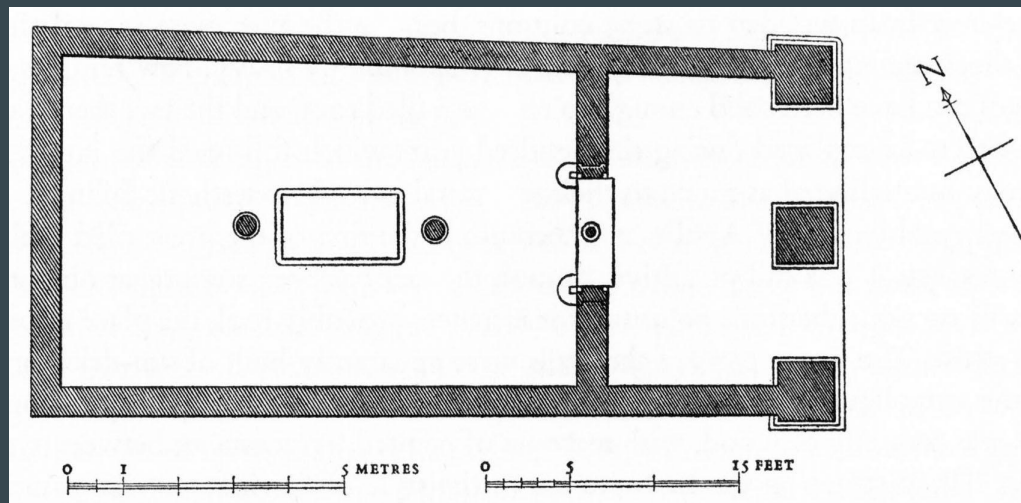
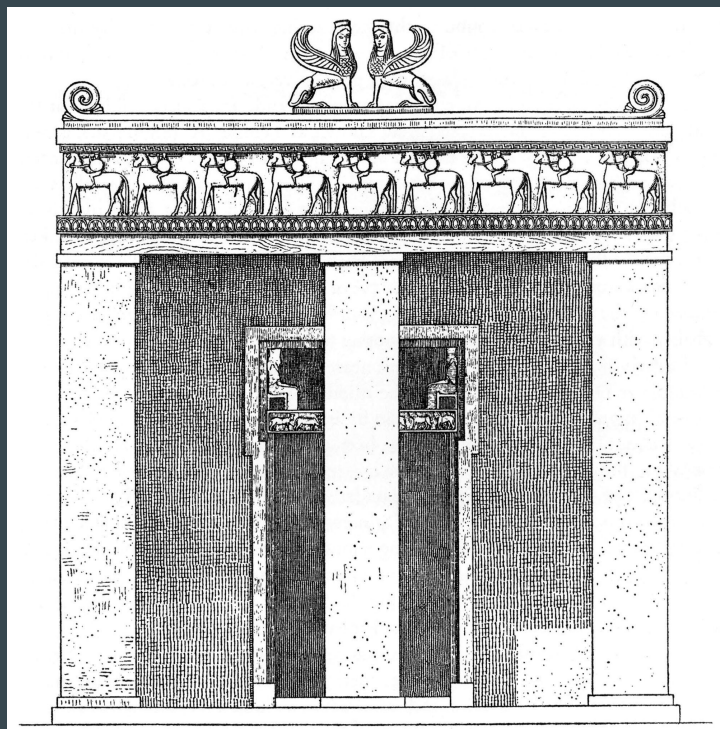
Νικολέικα: στέγη με εμπίεστη διακόσμηση
πήλινου ομοιώματος οικίσκου γεωμετρικής
περιόδου

Ο Βιτρούβιος μνημονεύει ένα
κτίριο με την στέγη σκεπασμένη
από πηλό.

Ναός Ἡρας κτισμένος στα ερείπια του Μεγάρου της Τίρυνθας 7^{ος} αι. π.Χ.

Ναός Α στον Πρινιά - κεντρική Κρήτη, δεύτερο μισό του 7ου αι. π.Χ. (λίθινη τοιχοποιία)

κάτοψη

όψη

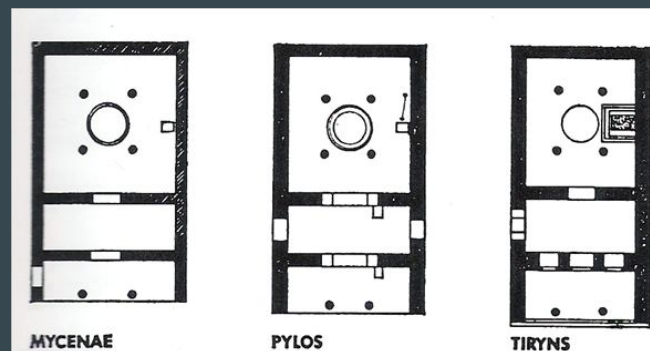
Απλός ορθογώνιος χώρος
Επιμήκειες αναλογίες
Εσωτερική εστία για θυσίες
Αξονική κιονοστοιχία

Μέγαρο Μυκηναϊκό

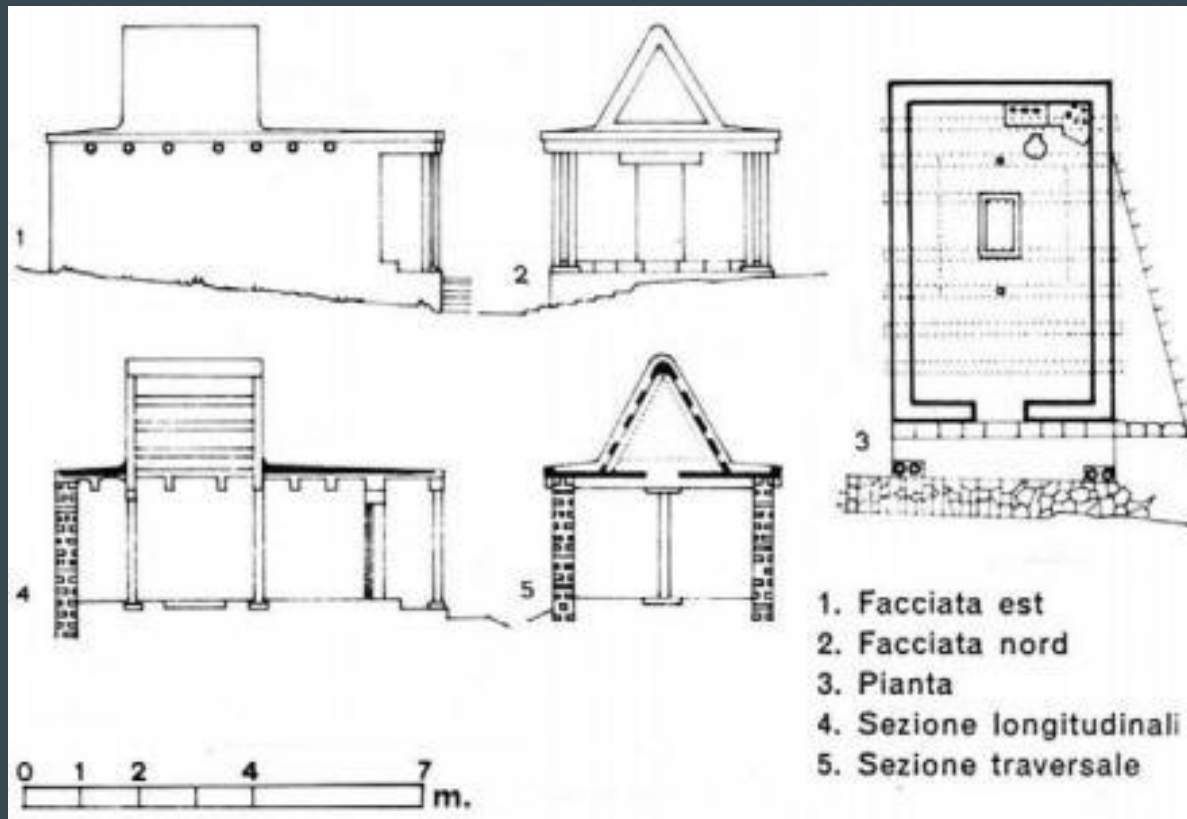
κυρίως
μέγαρο

πρόδομος

αίθουσα

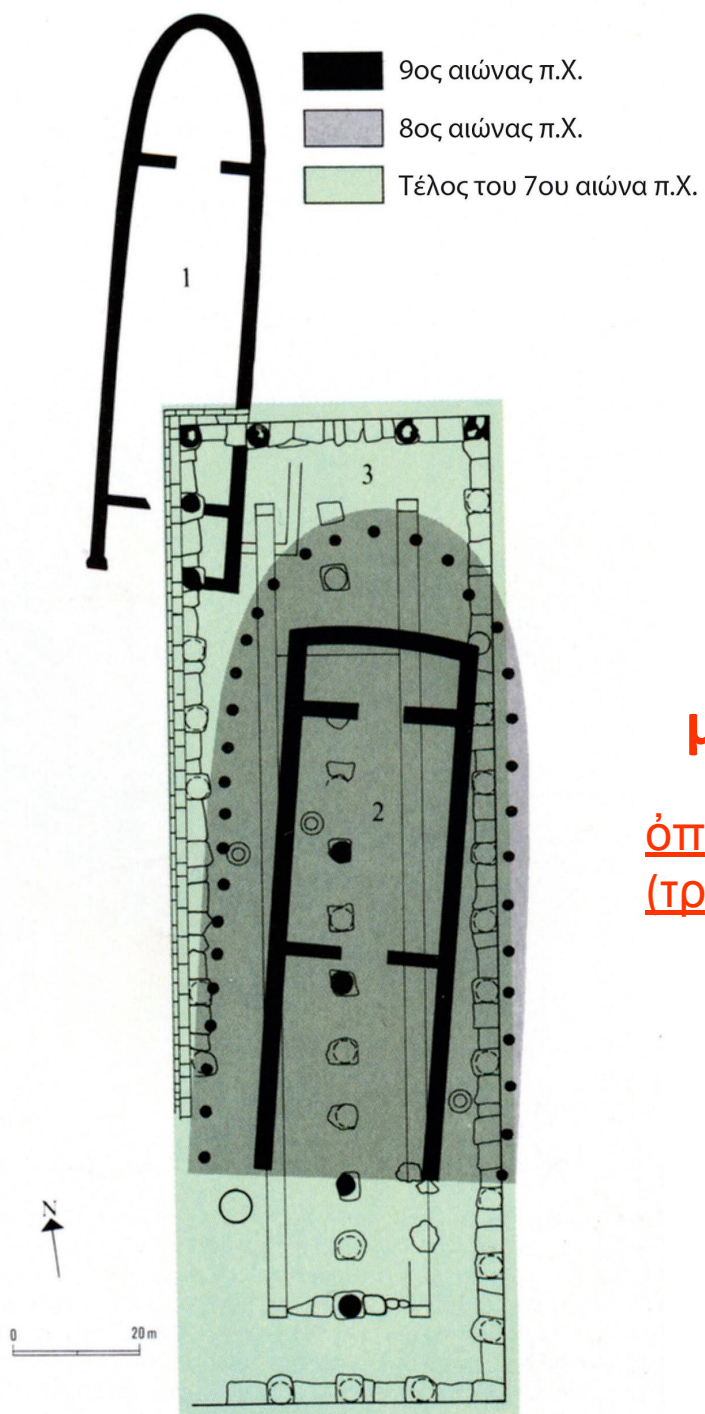

Ναός στη Δρήρο Κρήτης, δεύτερο τέταρτο του 7ου αι. π.Χ.

Ερωτήματα:

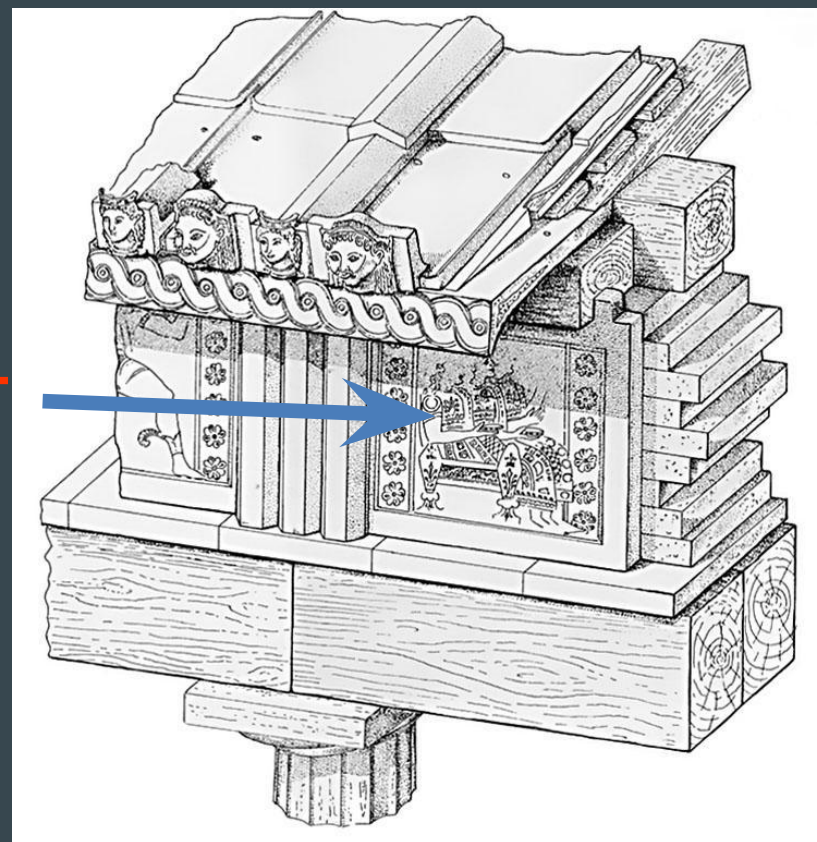
- Ο τύπος του κτιρίου ως ναός, από ποιον τύπο κτιρίου εξελίχθηκε και γιατί;
- Θεός = άνθρωπος, ναός = οικία του Θεού, εξέλιξη από ένα μεγαλοπρεπές σπίτι: το μέγαρο.
- Τι λειτουργίες είχε ο ναός εσωτερικά και πώς αυτό επηρέασε την τελική του μορφή;
- Διάκοσμος! κτίριο προς θαυμασμό. Στο εσωτερικό οι λειτουργίες ήταν για λίγους.
- Η δικλινής στέγη σε ποια μορφολογικά στοιχεία μπορεί να οδηγήσει;
- Στο αέτωμα, στην αξονική κιονοστοιχία

Κάτοψη του ναού του Απόλλωνα στον Θέρμο της Αιτωλίας, 630-610 π.Χ

Πρόδομος - Σηκός - οπισθόδομος - πτερά

μετόπ
ή
όπή
(τρύπα)

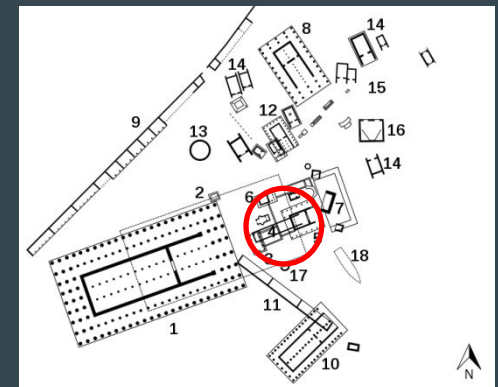
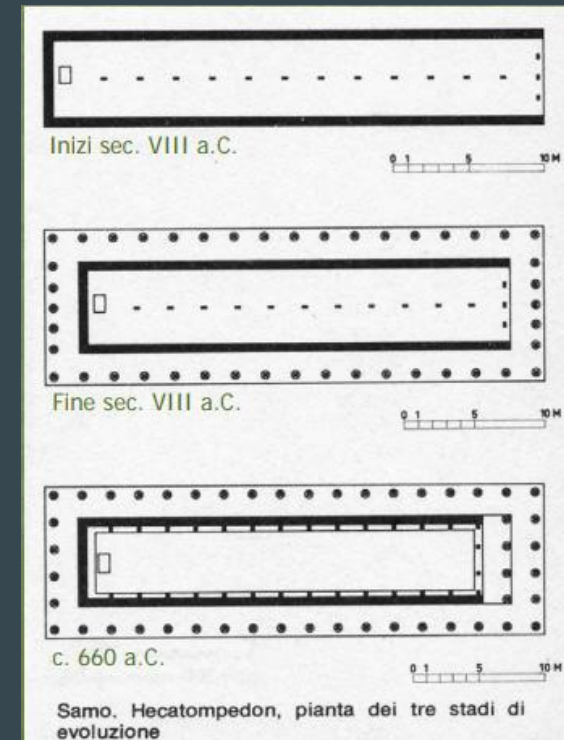
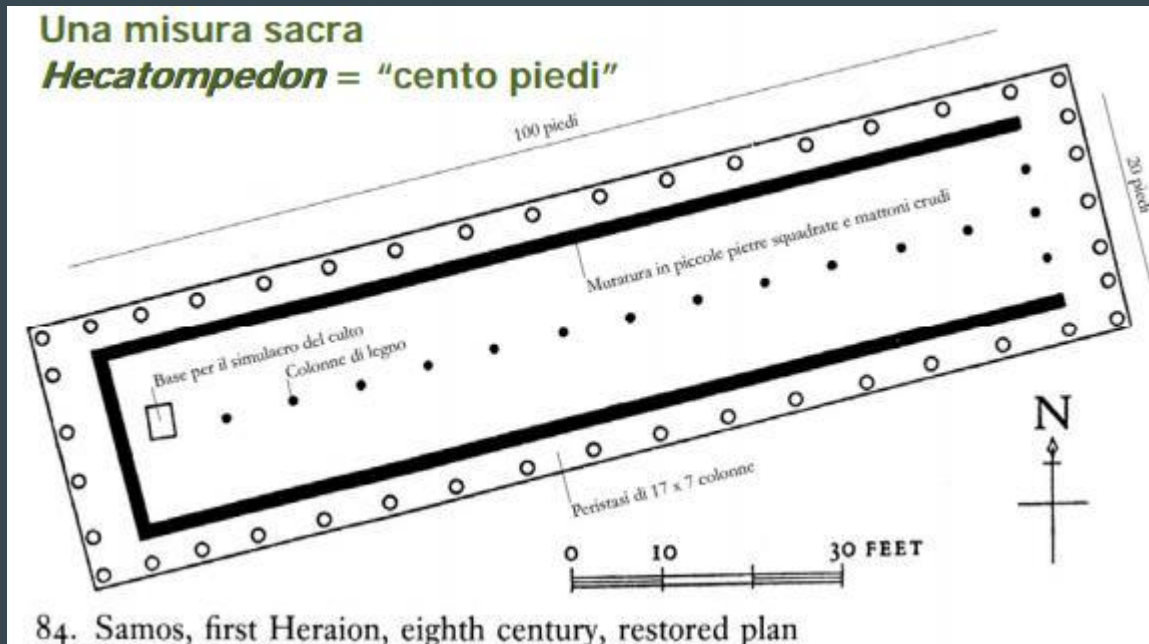

Θριγγός του ναού του Απόλλωνα στον Θέρμο της Αιτωλίας, 630-610 π.Χ

Ξύλο προστατεύεται από κεραμικά υλικά!

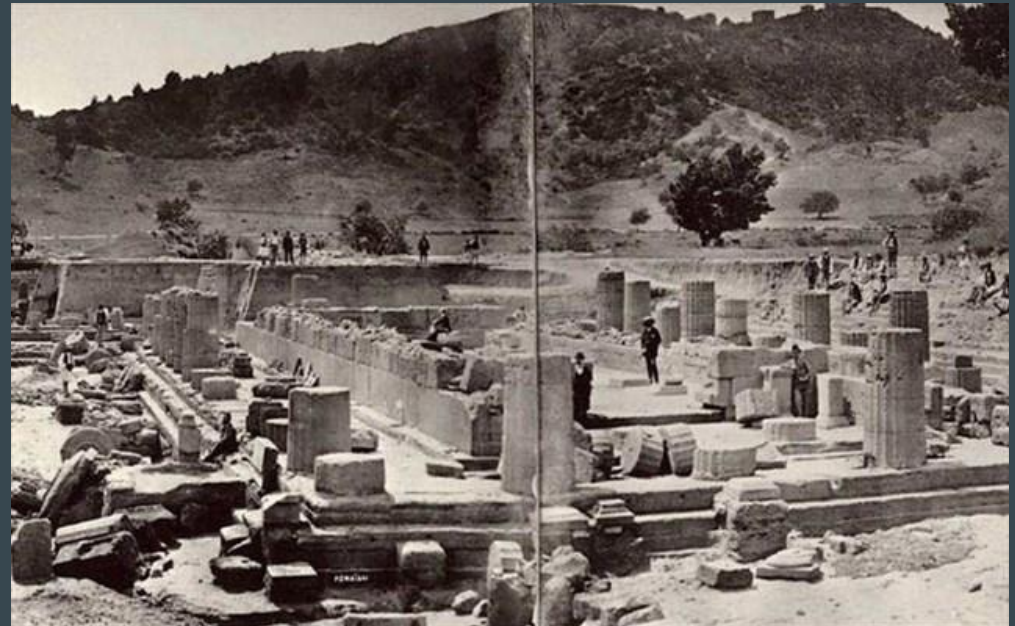
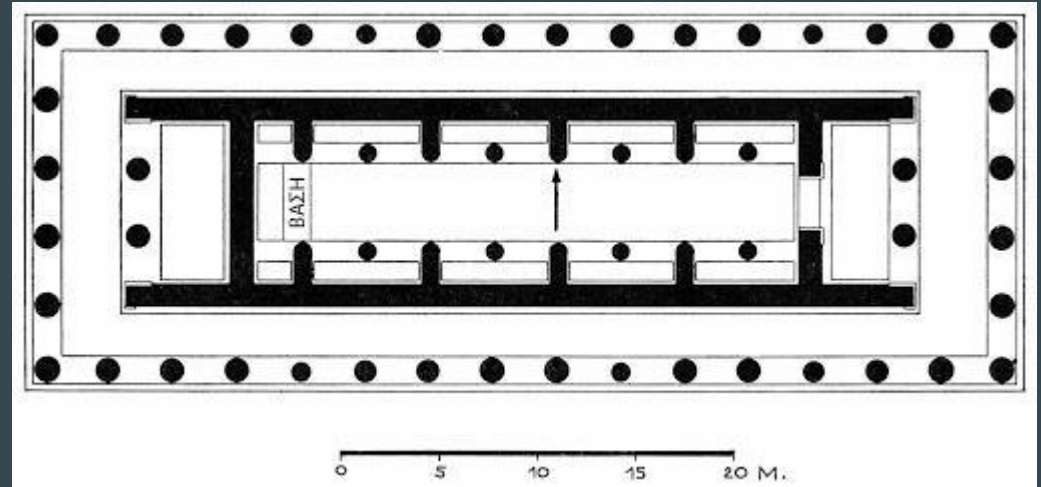
Ο εκατόμπεδος ναός της Ήρας στη Σάμο (κάτοψη),
πρώτο μισό του 7ου αι. π.Χ.

- Σηκός από πλίνθους
- Πεσοστοιχία στο εσωτερικό

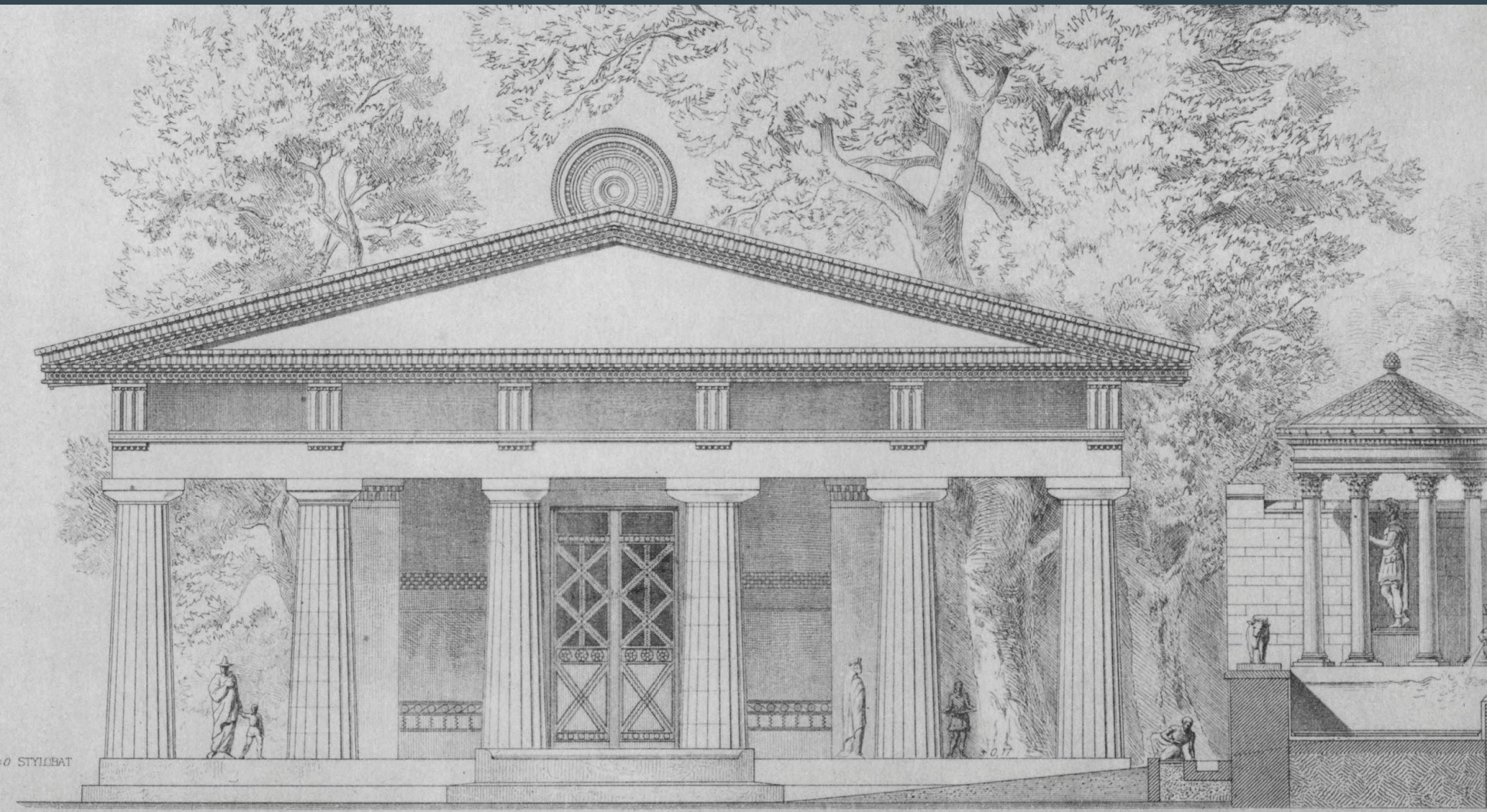

Ναός Ήρας στην Ολυμπία

- τέλος 7ου αι.
- ναός περίπτερος
- κίονες 6X16
- οι κίονες αντικαθίστανται σταδιακά από λίθινους
- ακροκέραμοι χρωματιστοί
- ακρωτήρια στις 3 γωνίες των αετωμάτων
- κεντρικό ακρωτήριο - 2,30 “ασπίδα”
- πήλινες επενδύσεις γείσων

Ναός Ήρας στην Ολυμπία

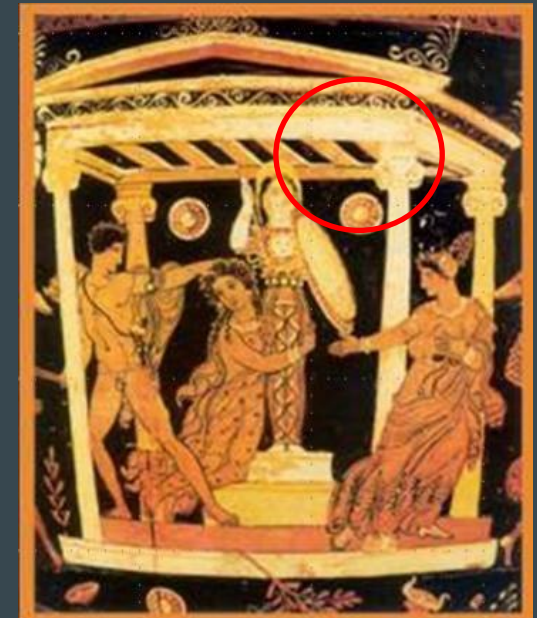
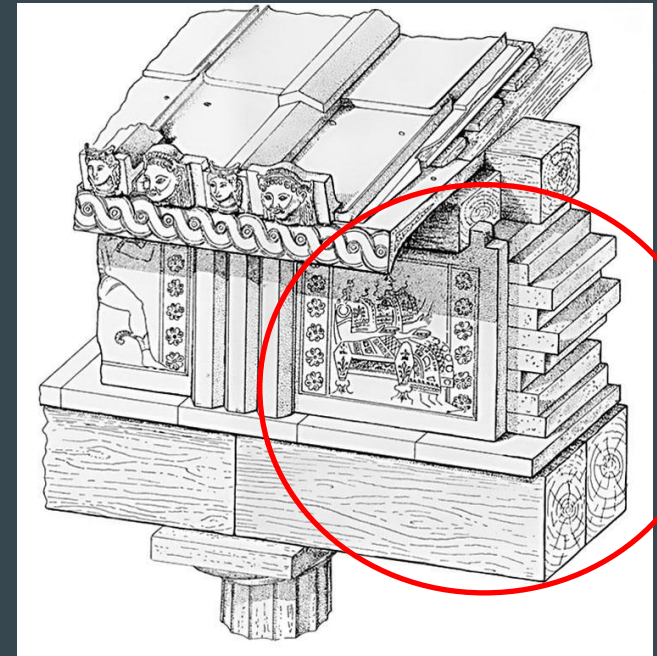

2. Η μετάβαση προς την κλασική εποχή - 6ος αι. π.Χ.

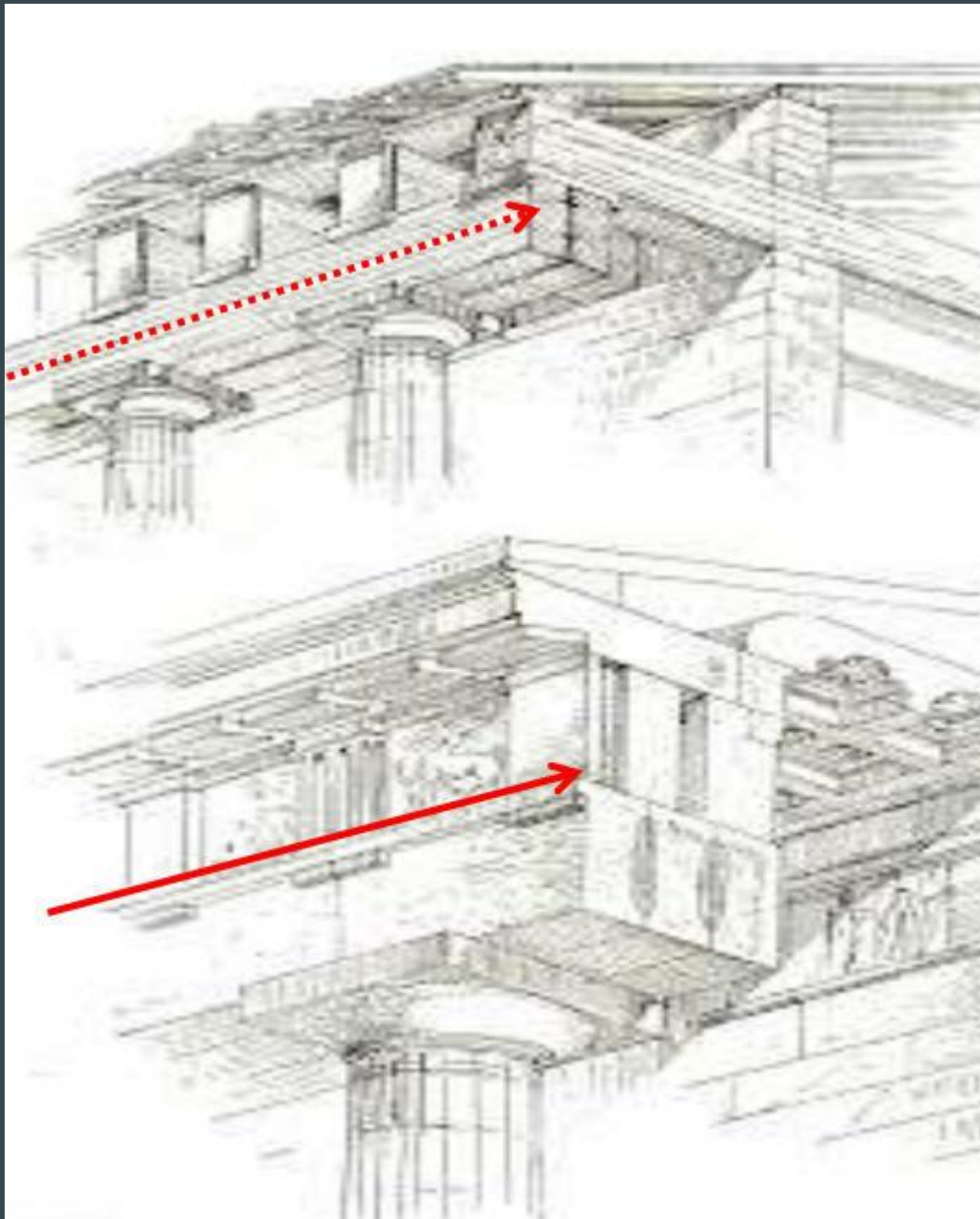
Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλου»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

Κλαίρη Παλυβού,
Μνημειακή αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων.
Αρχιτέκτονες και κτίστες εν δράσει
BL0D – Bodossaki lectures on demand www.blod.gr

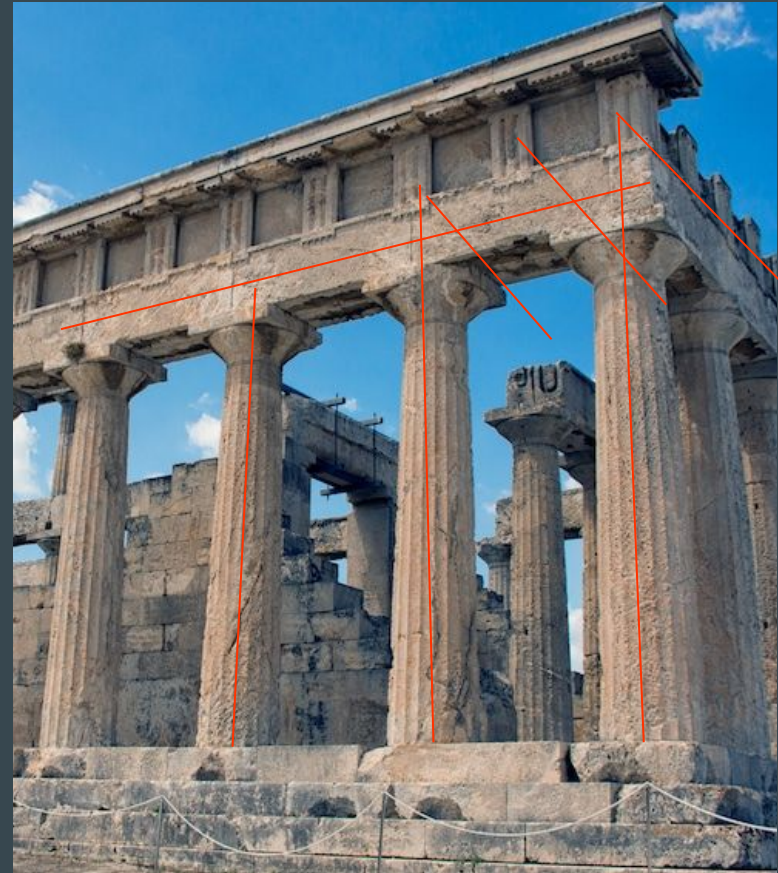

Ο λίθινος ναός δεν είναι παρά μια εξευγενισμένη απομίμηση της μορφής που είχε προκύψει από παλαιότερες μορφές δόμησης με χρήση ευτελών υλικών...

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

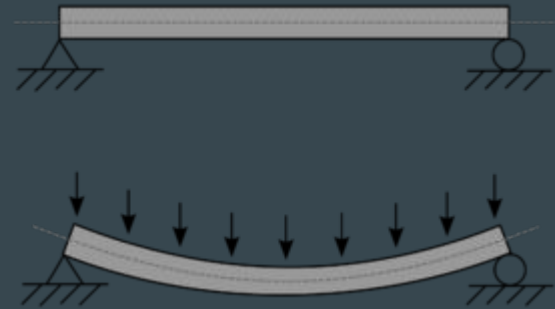
Κλαίρη Παλυβού,
Μνημειακή αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων.
Αρχιτέκτονες και κτίστες εν δράσει
BLOD – Bodossaki lectures on demand www.blod.gr

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής Υλικά και τρόποι δομής

- Εύλινη καταγωγή

- Σύστημα «δοκού επί στύλων»

Η τοποθέτηση μιας δοκού πάνω σε δύο κολόνες έχει ένα σημαντικό **μειονέκτημα**, καθώς η δοκός κάτω από την πίεση του ίδιου της του βάρους υφίσταται **κάμψη**, κατά την οποία στο άνω κοίλο μέρος αναπτύσσονται δυνάμεις **συμπίεσης (Θλίψης)** ενώ στο κάτω κυρτό μέρος, δυνάμεις **εφελκυσμού**

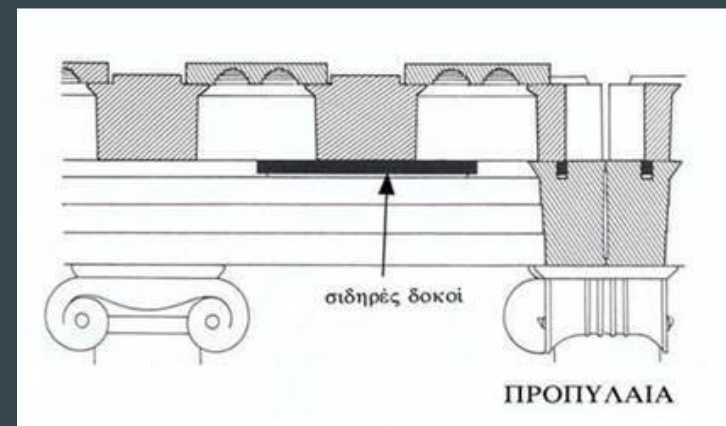
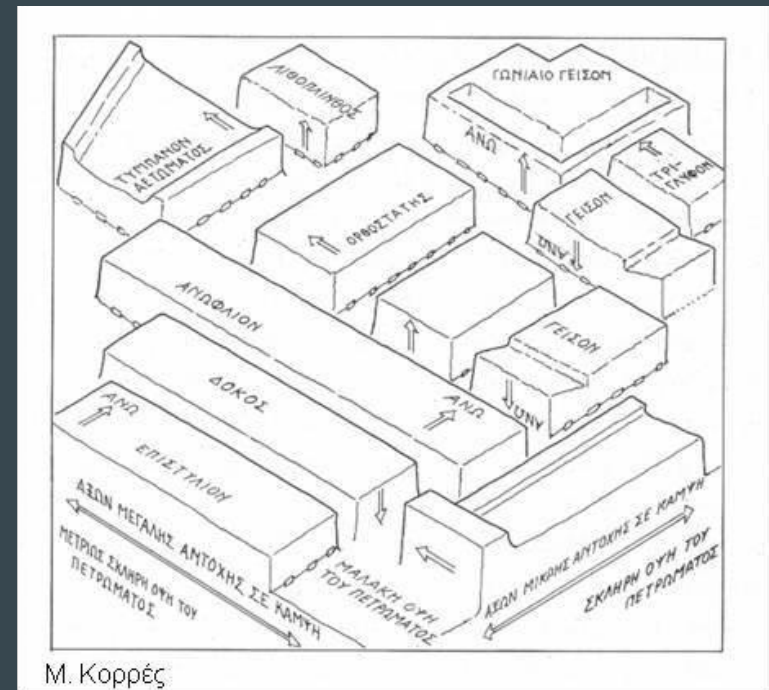

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

Κλαίρη Παλυβού,
Μνημειακή αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων.
Αρχιτέκτονες και κτίστες εν δράσει
BLOD – Bodossaki lectures on demand www.blod.gr

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- **Μονολιθική αρχική σύλληψη**
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

Κλαίρη Παλυβού,
Μνημειακή αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων.
Αρχιτέκτονες και κτίστες εν δράσει
BLOD – Bodossaki lectures on demand www.blod.gr

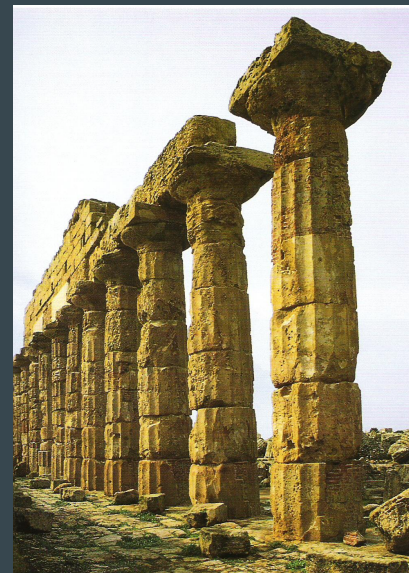
Ναός Απόλλωνα στην Αρχαία Κόρινθο (6^{ος} αι. π.Χ.)

ΚΟΡΙΝΘΟΣ 1901: Περιηγητές στο ναό του Απόλλωνα.
Φωτογράφος: Konrad Hustaedt

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

σφόνδυλοι

ΙΣΤΟΡΙΚΑ:

- 6^{ος} αι. π.Χ. άνοδος Ελληνικού κόσμου.
- Οι πόλεις αυτοδιοικούνται και έχουν δικούς τους νόμους.
- Οι αποικίες εξελίχθηκαν σε ισχυρές μονάδες.
- Σύγκρουση μεταξύ ολιγαρχικών που αντιπροσώπευαν την παλιά αριστοκρατική τάξη (γέννη-γαιοκτήμονες) και των δημοκρατικών .
- Διαφορετικός ρυθμός δημοκρατίας.
- Τύραννοι (Πολυκράτης – Σάμος, Λύγδαμις- Νάξος, Περίανδρος – Κόρινθος, Θεαγένης – Μέγαρα, Κλεισθένης- Σικυώνα κ.ά.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ:

-Αθήνα – Σπάρτη.

-Σπάρτη: ήθη και τρόποι παλαιών Δωριέων, Απέλλα, συντηρητικότητα, λιτότητα.

-Αθήνα: Σόλων-νόμοι (6^{ος} αι.), λαϊκά δικαστήρια, εκκλησία Δήμου, σώμα εκλογής αρχόντων, βουλή των Τετρακοσίων, Πεισίστρατος (561-528), Αρχαϊκοί ναοί στην Ακρόπολη, Παναθήναια, θέατρο Διονύσου.

-Περσικός κίνδυνος. Μαραθώνας – Σαλαμίνα(490 π.Χ.)

-Κοινωνική και πολιτιστική πρόοδος.

-Ολοκλήρωση ατόμου.

-Θρησκεία (ανθρώπινα χαρακτηριστικά).

-Φιλοσοφία (προσωκρατικοί, προκλασικοί).

-Ποίηση, θέατρο, ανάπτυξη τεχνών.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Δωρικός ρυθμός (ή τρόπος): κυρίως Ελλάδα, δωρικές αποικίες (Σικελία-Νότιος Ιταλία).
- Ιωνικός ρυθμός: Μικρά Ασία, ιωνικά και νησιώτικα εργαστήρια γλυπτικής (Πάρος, Νάξος, Χίος, Δήλος κτλ.)
- Ναοί 6^{ου} αι.
- Ορολογία.

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΑ

- Ορθογώνιο με είσοδο στενή πλευρά (Α)

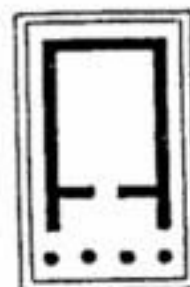
Ορολογία στοιχείων κάτοψης

ΑΠΛΟΙ ΝΑΟΙ

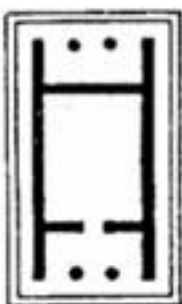

εν παράσταςι

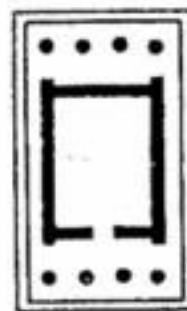

πρόστυλος

ΔΙΠΛΟΙ ΝΑΟΙ

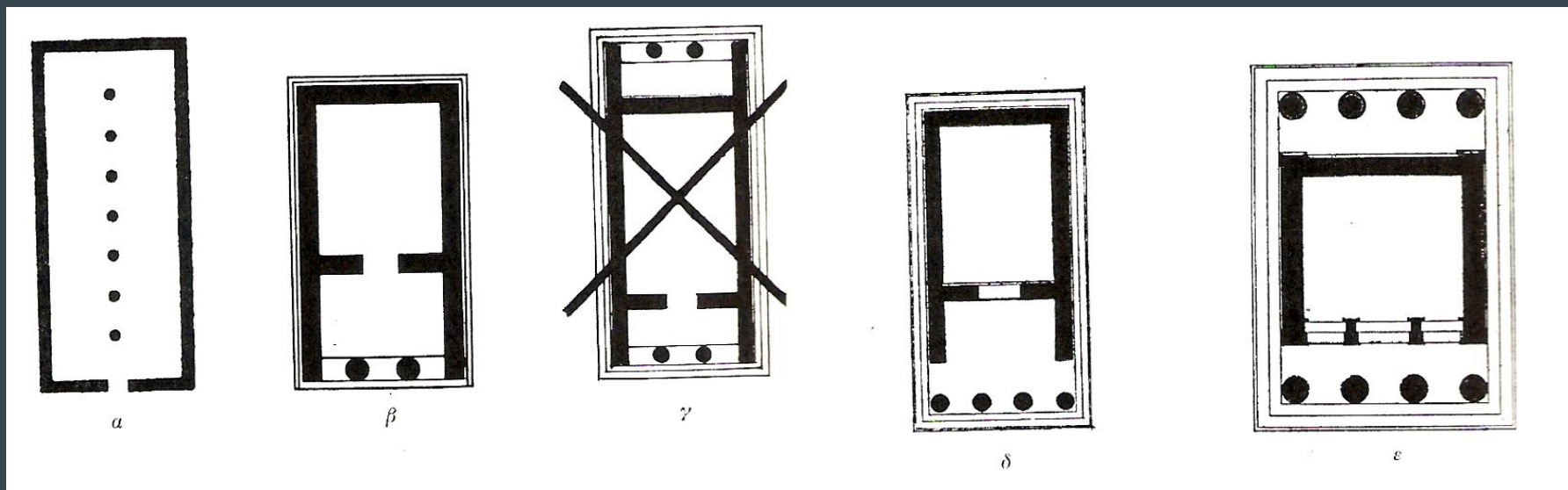

διπλός εν παράσταςι

αμφιπρόστυλος

Τύποι ναών ως προς τις κατόψεις

α. Απλός σηκός με **αξονική κιονοστοιχία**

β. Απλός **εν παραστάσι**

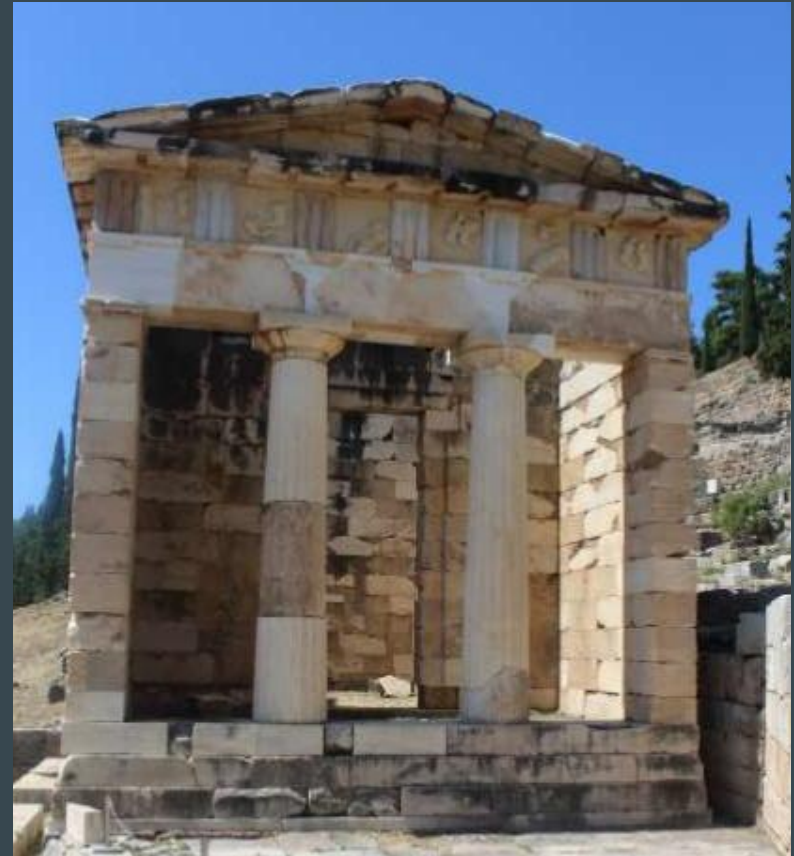
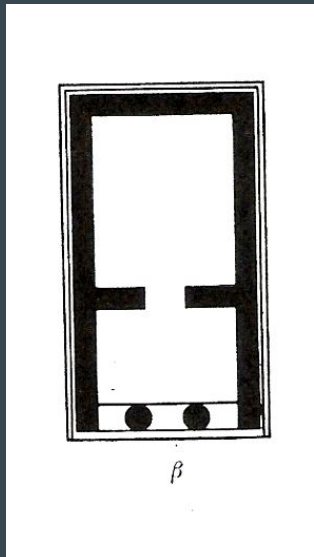
γ. Διπλός **εν παραστάσι** (υπάρχει μόνον ως πυρήνας περίπτερου ναού)

δ. **Πρόστυλος**

ε. **Αμφιπρόστυλος**

Ναός εν παραστάσιν

Οι δύο μακροί τοίχοι προεκτεινόμενοι διαμορφώνουν στην όψη δύο παραστάδες, ανάμεσα στις οποίες παρεμβάλλονται κίονες, δύο συνήθως (αργότερα γίνονται περισσότεροι, μέχρι έξι)
Δεν υπάρχει 'πτερόν'.

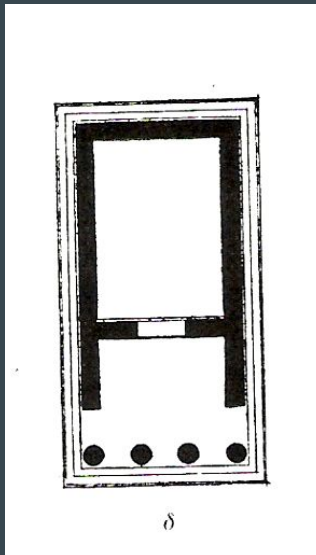
Θησαυρός Αθηναίων Δελφοί

Ναός απλούς πρόστυλος

Όταν σε έναν απλό εν παραστάσι ναό αντικατασταθούν οι δύο πλευρικές παραστάδες με κίονες. Μπροστά από τον σηκό έχουμε μία απλή σειρά κίωνων.

Πρόστυλος **τετράστυλος** όταν οι κίονες είναι τέσσερις.

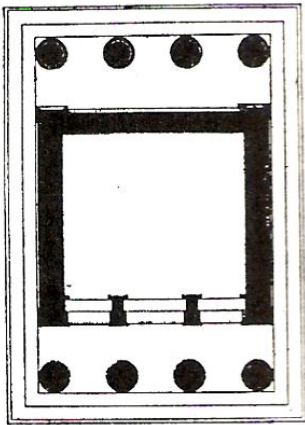
Πρόστυλος **εξάστυλος** όταν οι κίονες είναι έξι.

Ναός Δεσποίνης Λυκόσουρα

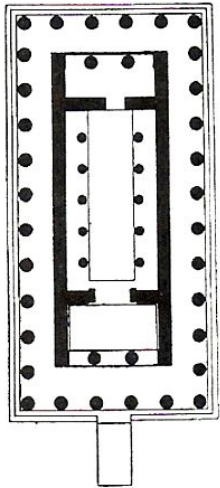
Ναός αμφιπρόστυλος

Όταν μπροστά από τον σηκό έχουμε μία απλή σειρά κιόνων και ισάριθμη σειρά κιόνων στον οπισθόδομο.

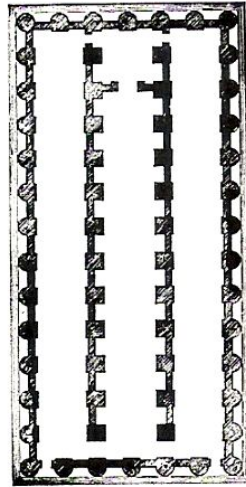

Ναός Απτέρου Νίκης στην Ακρόπολη Αθηνών

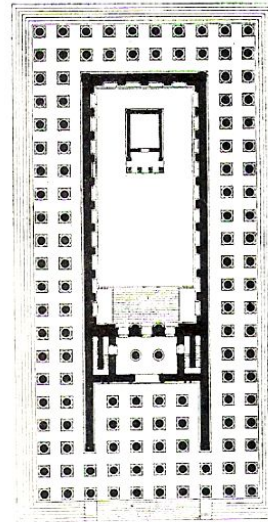
Τύποι ναών ως προς τα **πτερά**

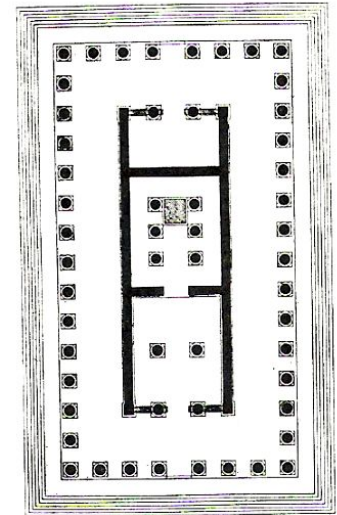
ζ

η

θ

ι

ζ. Περίπτερος διπλός δίστυλος (αμφιδίστυλος) εν παραστάσι

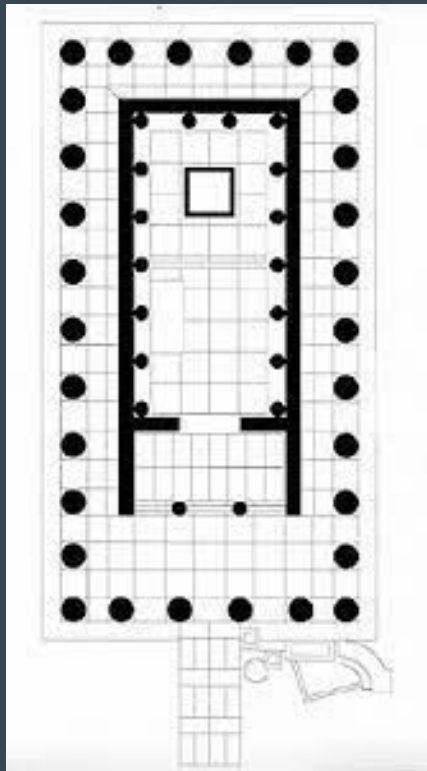
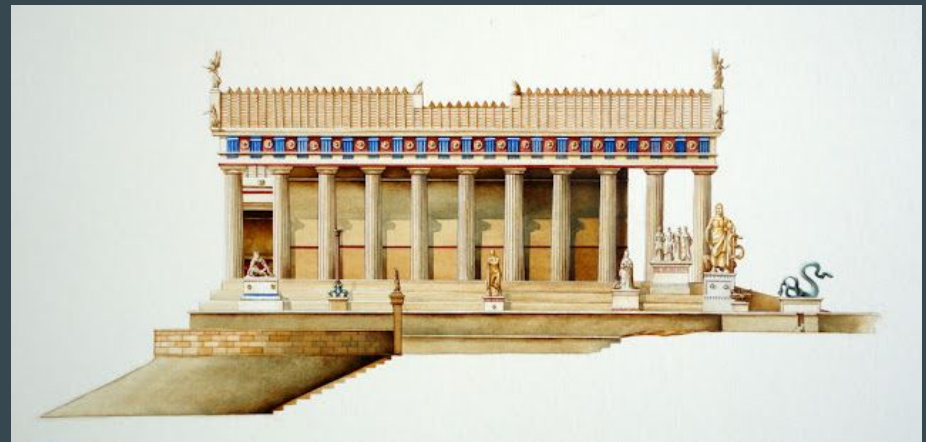
η. Ψευδοπερίπτερος

δ. **Δίπτερος**

ε. Ψευδο**δίπτερος**

Ναός εν παραστάσιν, περίπτερος

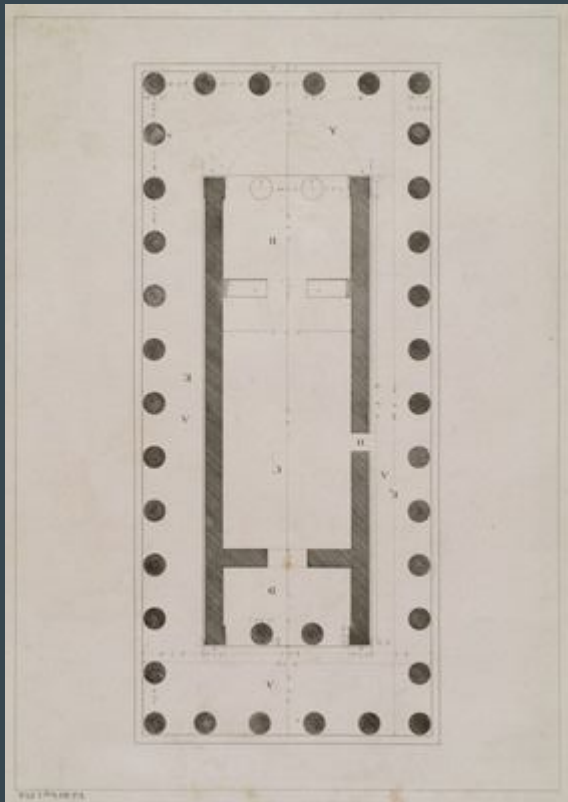
Όταν στον απλό ναό εν παραστάσι προστεθεί περιμετρική κιονοστοιχία (πτερόν).

Ναός του Ασκληπιού στην Επίδαυρο

Ναός διπλούς εν παραστάσιν, περίπτερος

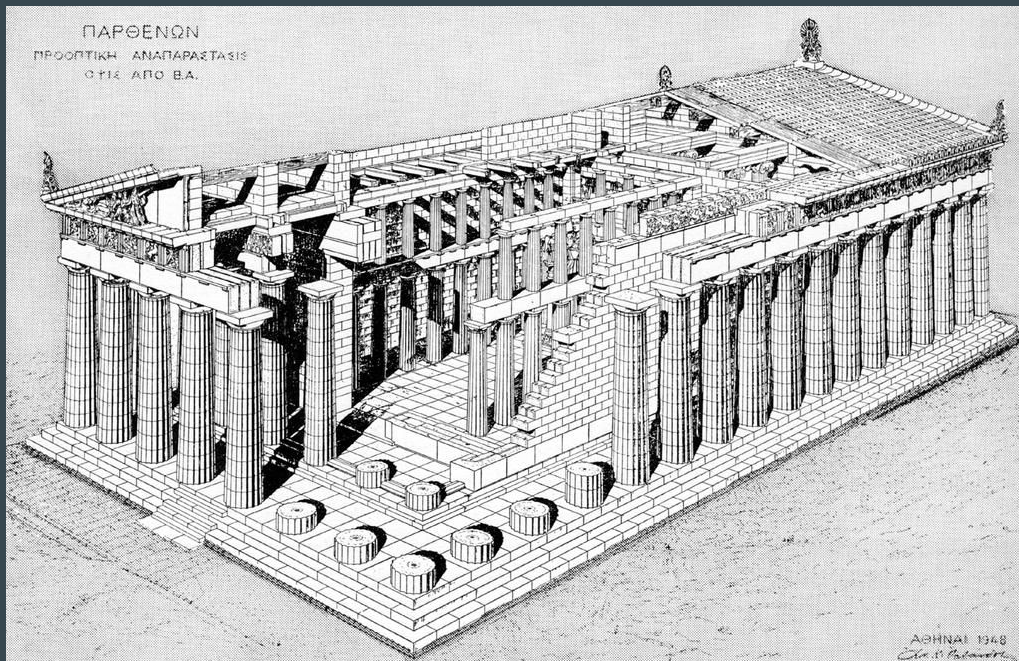
Όταν σε ναό με τις δύο στενές πλευρές του διαμορφωμένες εν παραστάσιν, προστεθεί περιμετρικώς πτερόν. Ο χώρος μεταξύ της κιονοστοιχίας και του τοίχου του σηκού, ονομάζεται **περίσταση**.

Το Θησεϊόν των Αθηνών

Ναός αμφιπρόστυλος, περίπτερος

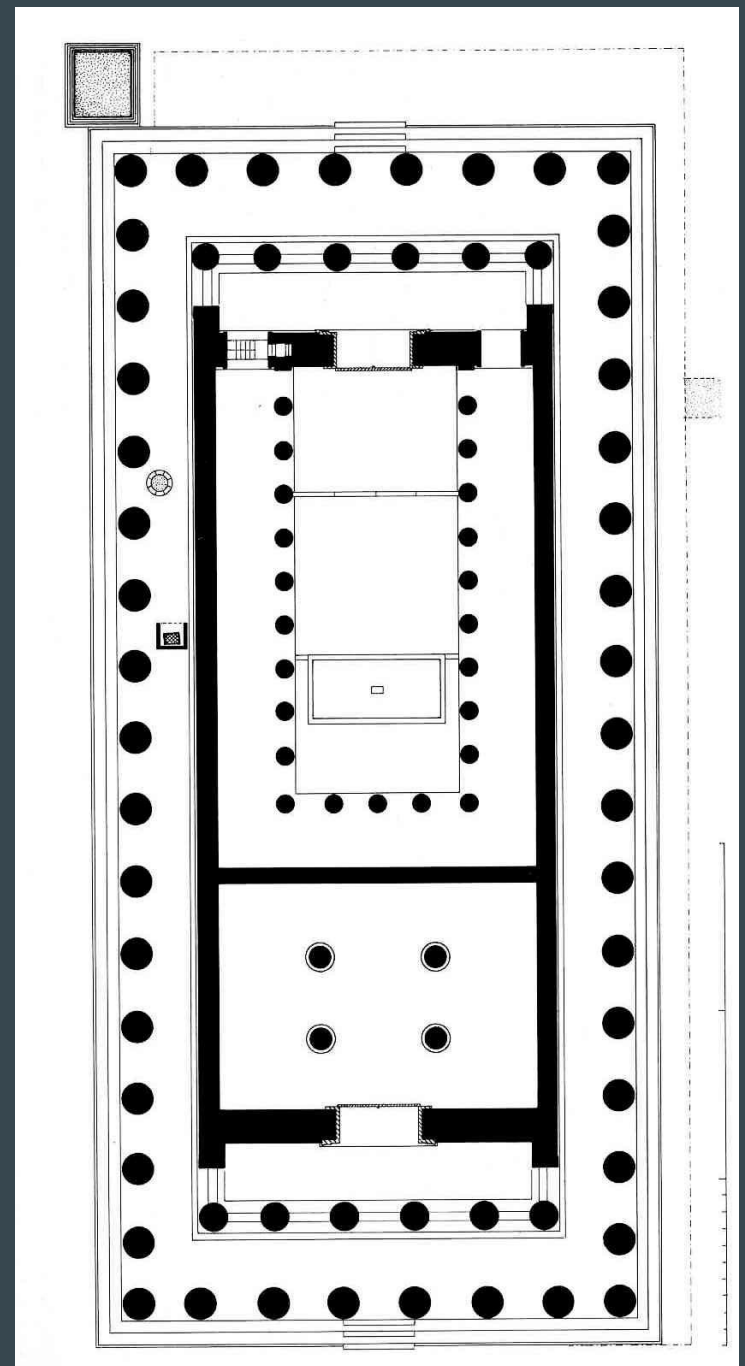
Όταν σε ναό αμφιπρόστυλο, προστεθεί περιμετρικώς πτερόν.

Παρθενώνας

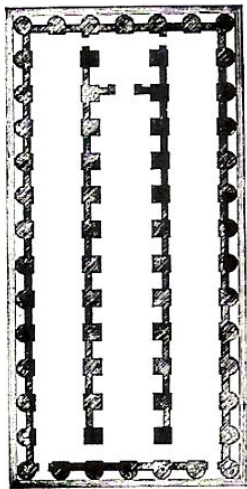
Περίπτερος, με 8X17 κίονες
Αμφιπρόστυλος εξάστυλος.

Ο σηκός διαμορφώνεται με πρόναο, διμερή
κυρίως ναό και οπισθόδομο.

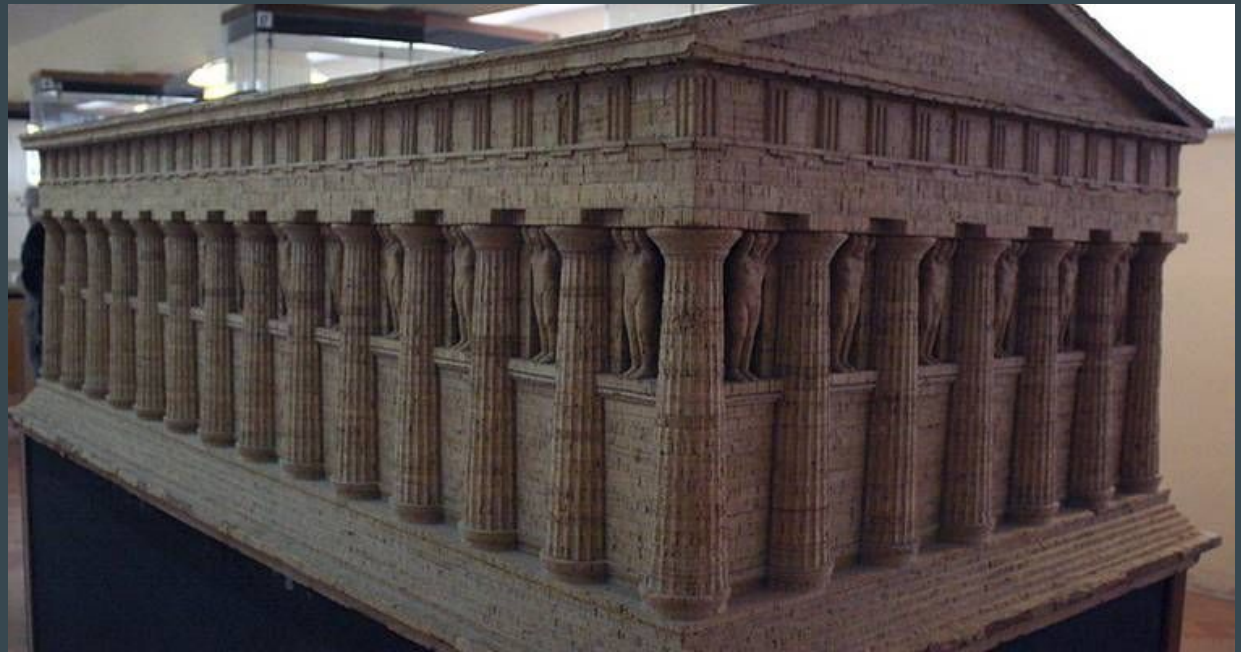

Ναός ψευδοπερίπτερος

Ονομάζεται όταν έχει τους κίονες προσκολλημένους στους τοίχους του σηκού υπό μορφή ημικιόνων

η

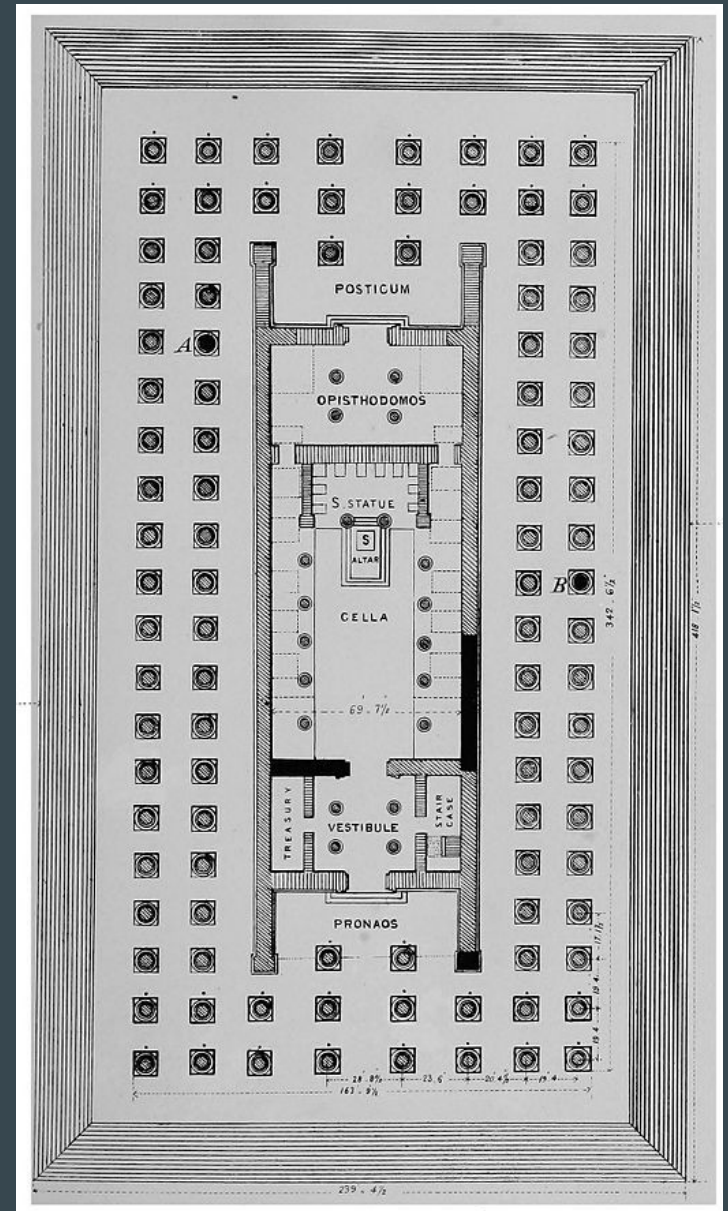
Ναός του Διός στον Ακράγαντα

Ναός δίπτερος

Ονομάζεται όταν έχει περιμετρικά δύο σειρές κιόνων, δύο πτερά.

Ναός Αρτέμιδος στην Έφεσο

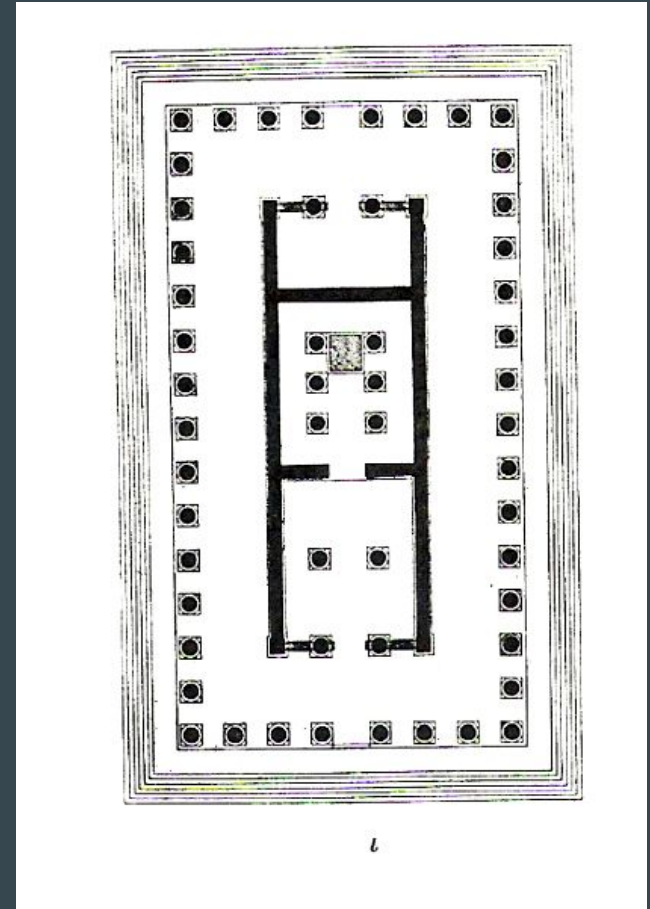

Ναός ψευδοδίπτερος

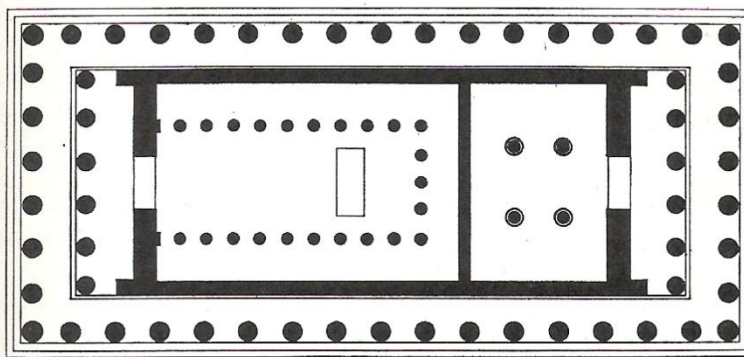
Σχηματίζεται όταν από έναν δίπτερο ναό αφαιρεθεί η εσωτερική σειρά των κιόνων.

(Βιτρούβιος, *De architectura* 3.2.6):

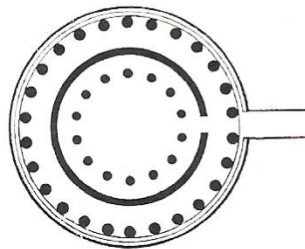
«Ο ψευδοδίπτερος ναός κατασκευάζεται έτσι, ώστε να έχει από 8 κίονες στην μπροστινή και την πίσω πλευρά και από 15, μαζί με τους γωνιαίους, στις διαμήκεις πλευρές. Οι τοίχοι του σηκού όμως στην μπροστινή και την πίσω πλευρά πρέπει να αντιστοιχούν στους 4 μεσαίους κίονες. Έτσι δημιουργείται, περιμετρικά γύρω από τους τοίχους ως το άκρο των κιονοστοιχιών, ενδιάμεσος χώρος με πλάτος ίσο με δύο μετακίονια, αυξημένο κατά το πάχος του κίονα. Παράδειγμα ψευδοδίπτερου ναού δεν υπάρχει στη Ρώμη, στη Μαγνησία όμως υπάρχει ο ναός της Αρτέμιδος Λευκοφρυηνής που οικοδόμησε ο Ερμογένης, και στα Αλάβανδα ο ναός του Απόλλωνος που οικοδόμησε ο Μενεσθεύς.»
(Μτφρ. Π. Λέφας)

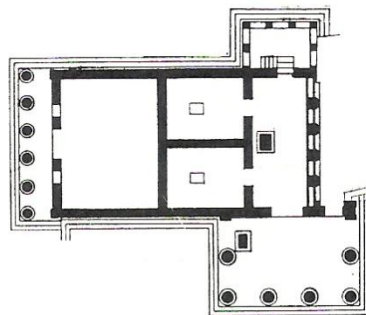
Ναός της Αρτέμιδος Λευκοφρυηνής στη Μαγνησία του Μαιάνδρου.

κ

λ

μ

Εχ. 1. (συνέχεια). κ Ὁ Παρθενών. λ Περίκλειτος. Ἡ θόλος τῆς Ἐπιδαύρου. μ Τὸ Ἐρέχθειον.

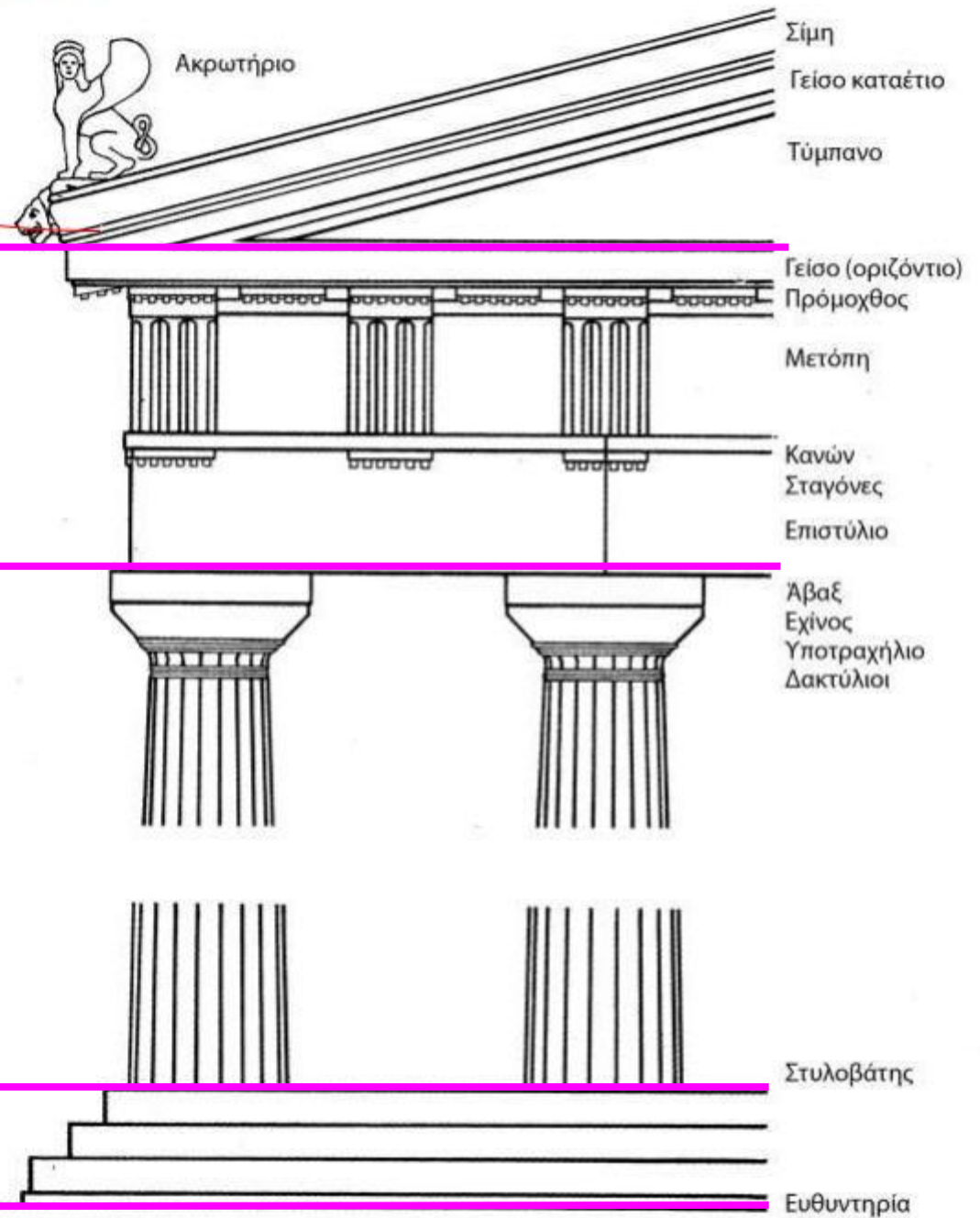
ΥΛΙΚΑ ΔΟΜΗΣ

- Από το 620 π.Χ. χρήση λίθου.
- 6^{ος} αι. μέγιστη χρήση πωρολίθου (μαλακά ιζηματογενή πετρώματα με ενιαία μάζα υποκίτρινο ή ελαφρα κιτρινέρυθρο).
- Μάρμαρο περιορισμένο.
- Τελειότητα κατασκευής, εξέλιξη αρχιτεκτονικής.
- Εξωτερικά τα πόρινα μέλη επιχρίονται.
- Χρήση πήλινων στοιχείων.
- Ξύλο.

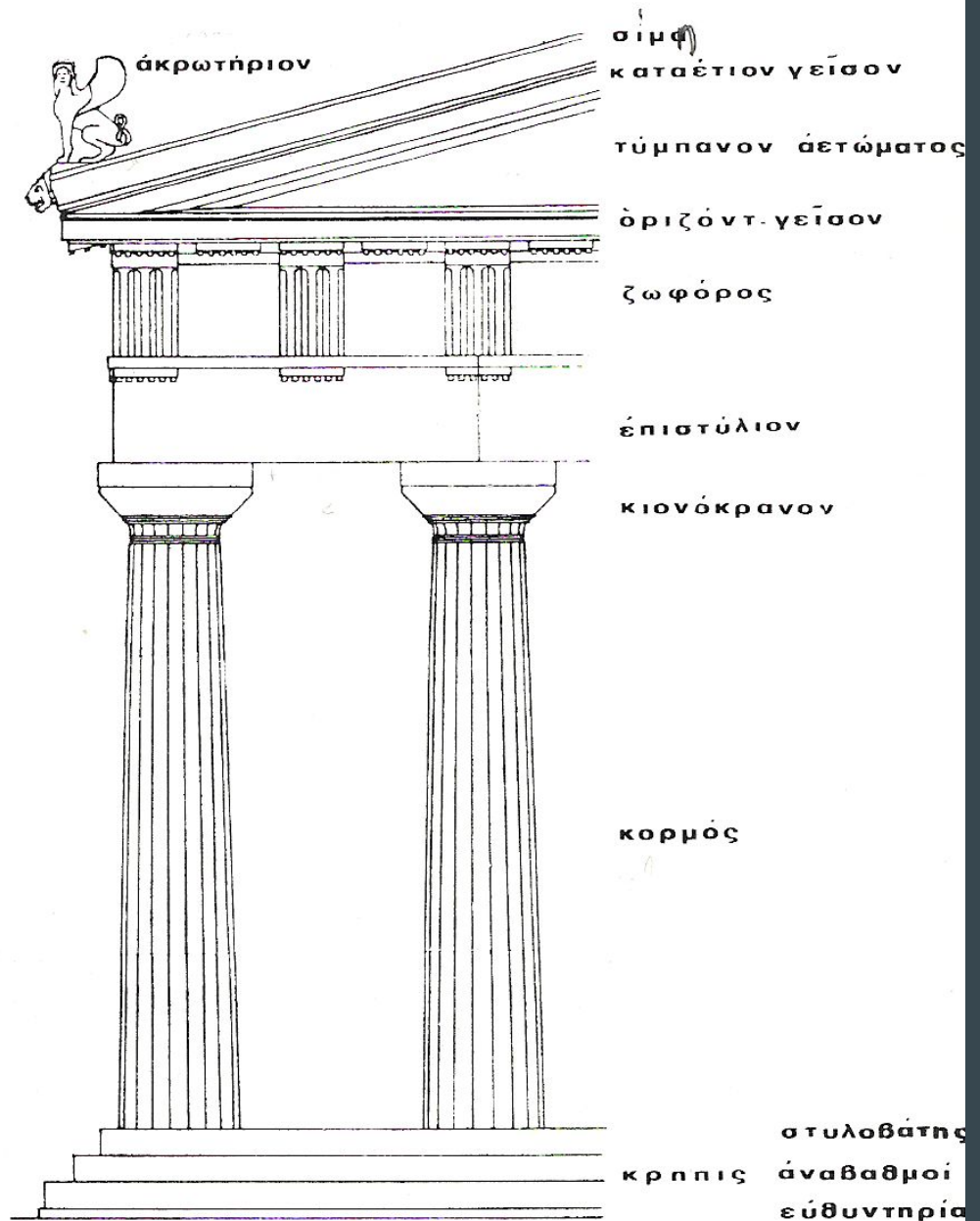
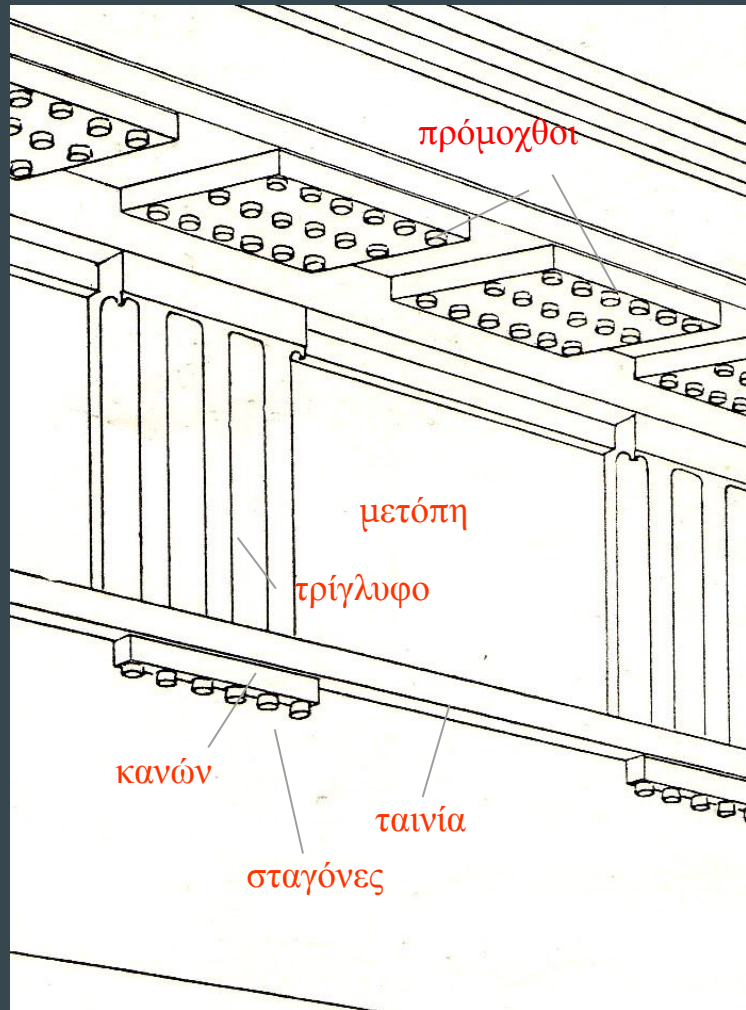
Αέτωμα

Θριγκός

Κρηπίδα
στερεοβάτης

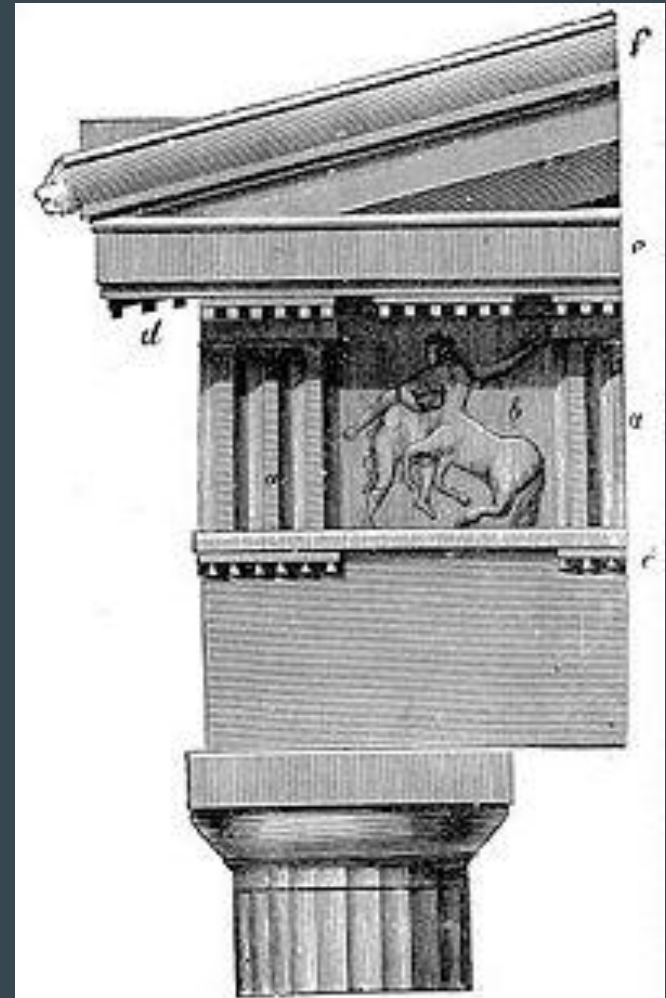
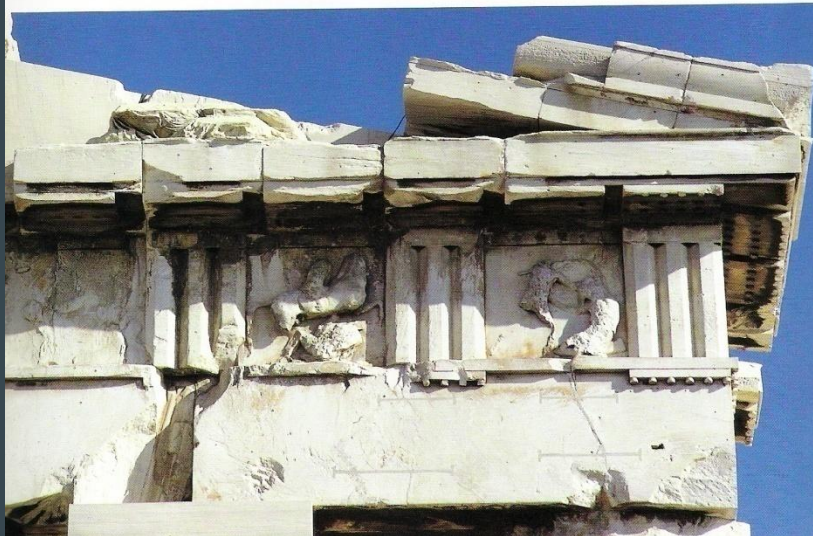
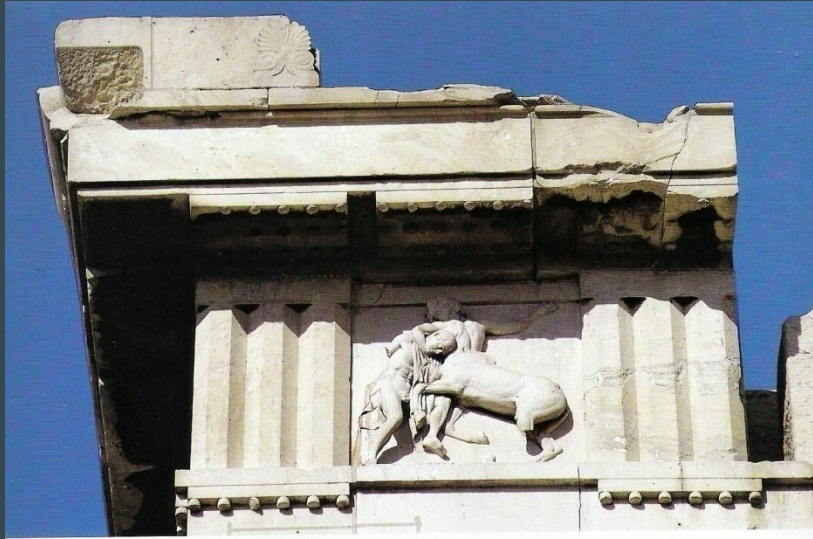

Οι μορφές

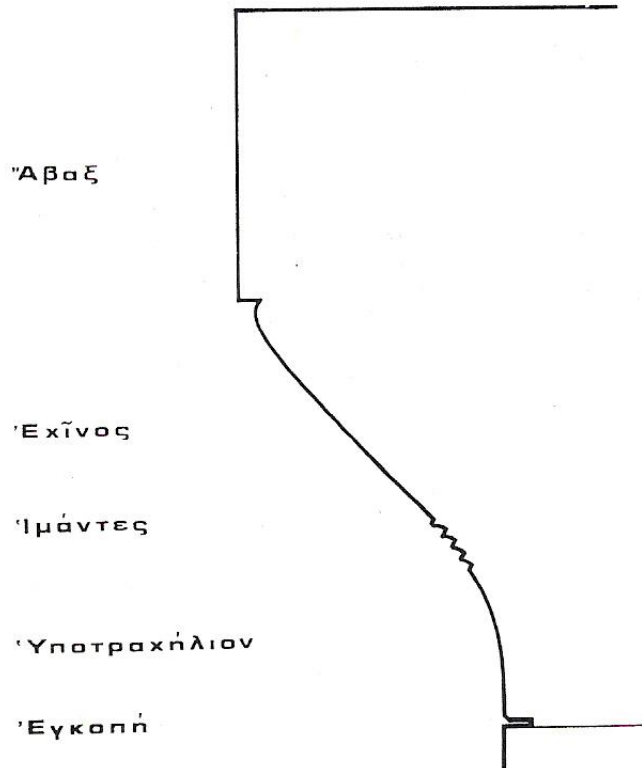
Σχ. 2. Ὀνοματολογία διαρθρώσεως τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ.

Οι μορφές

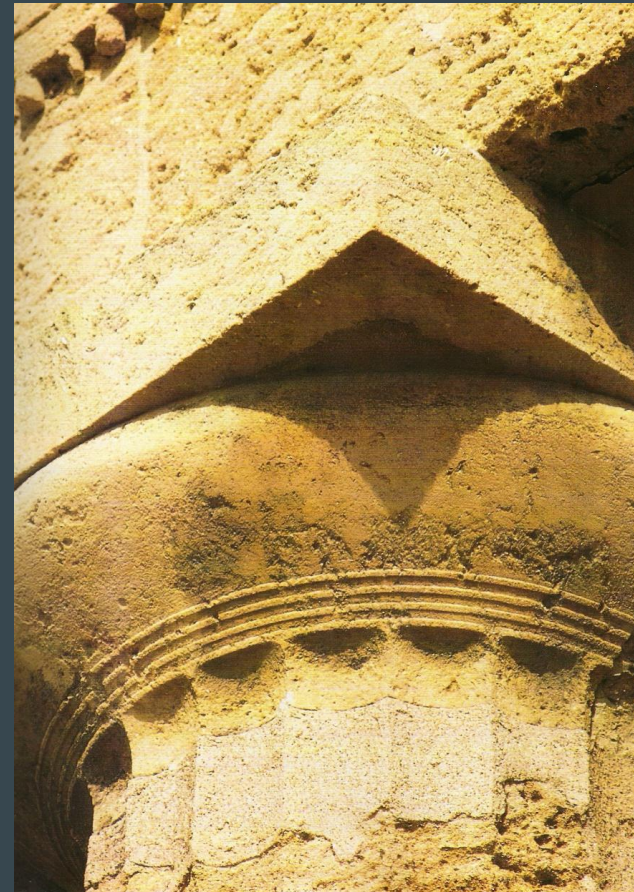
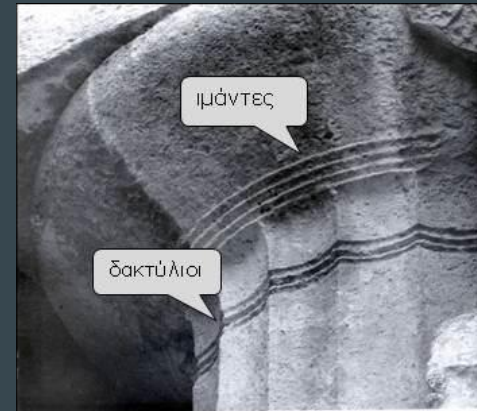

The Doric Order in the Parthenon at Athens.

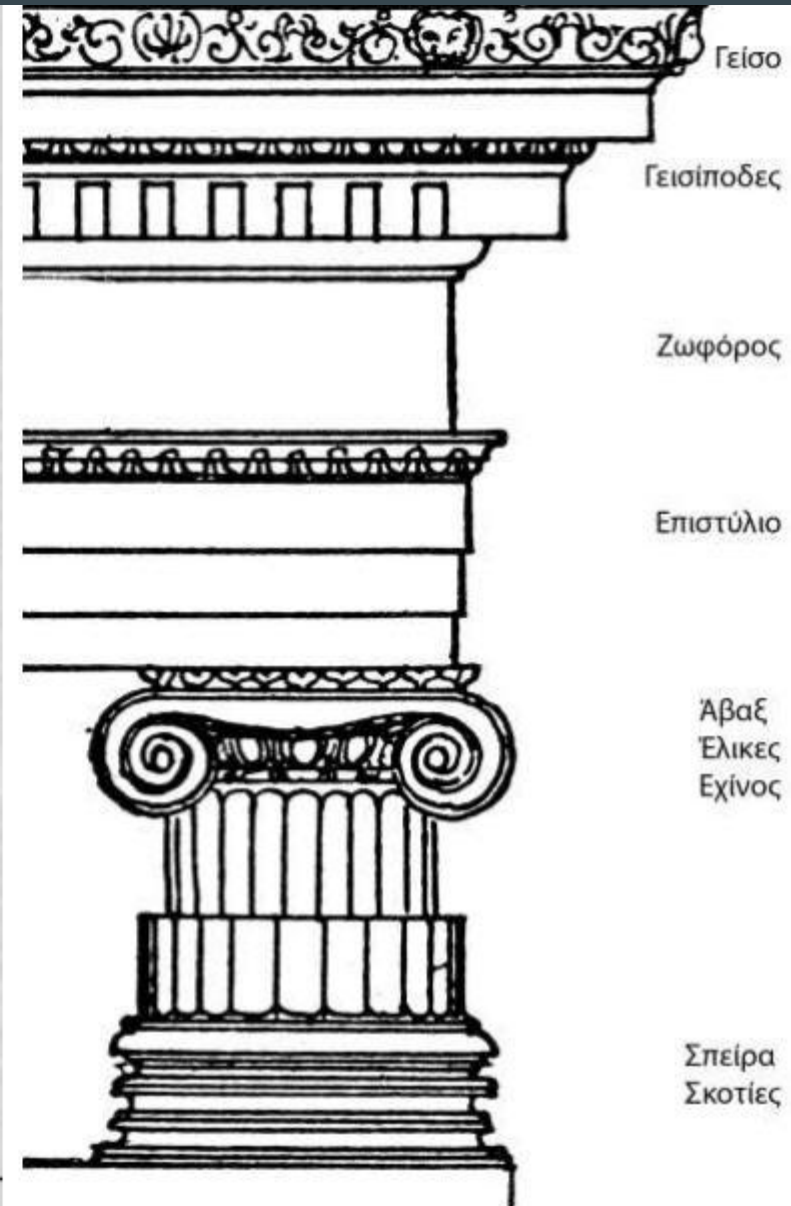
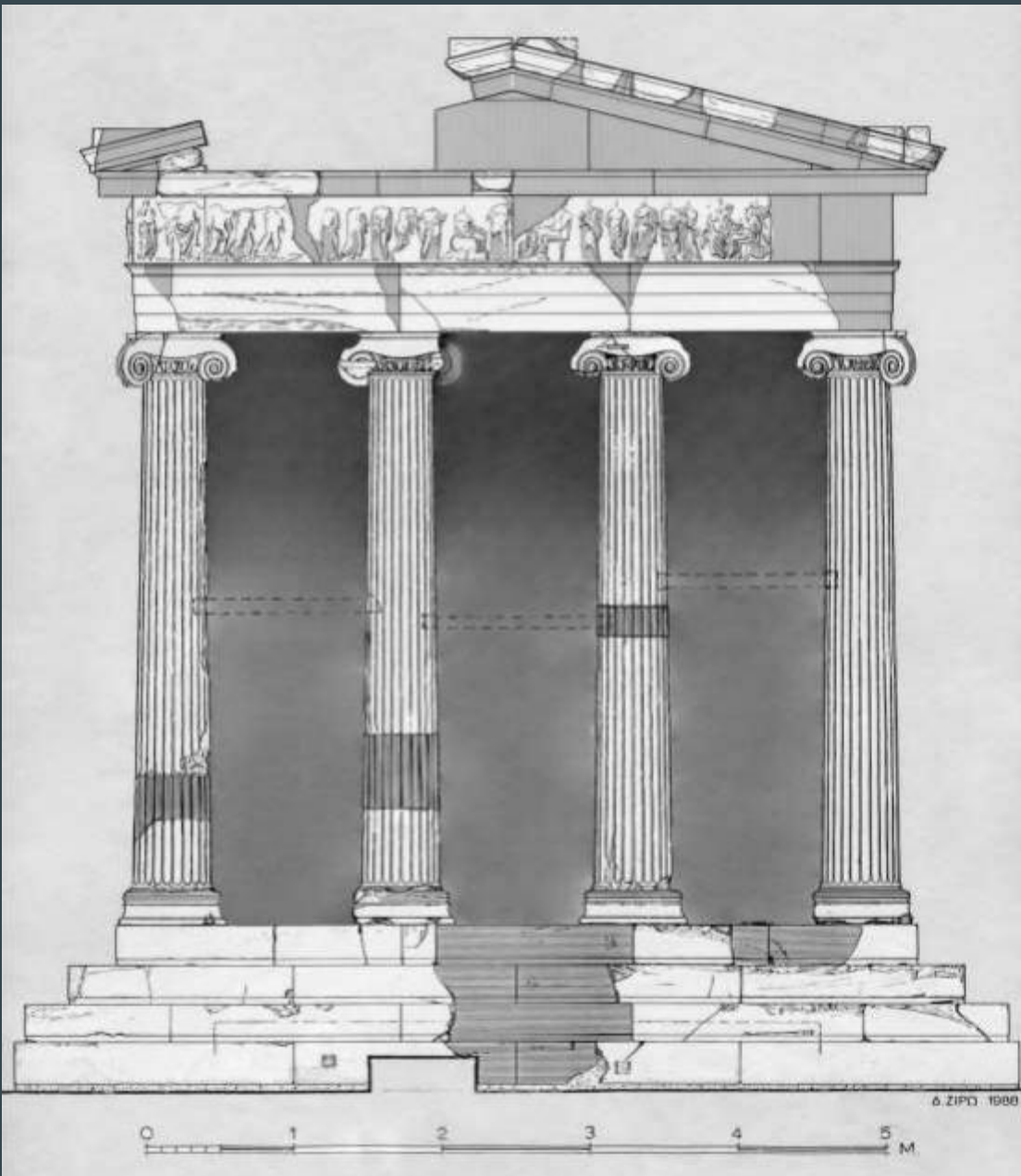
Οι μορφές / δωρικό κιονόκρανο

Σχ. 10. Τὸ δωρικὸν κιονόκρανον. Ἀβαξ, ἐχῖνος, ἱμάντες, ὑποτραχήλιον, ἐγκοπή. (Σχέδιον τοῦ συγγραφέως).

Οι μορφές / ιωνικό κιονόκρανο

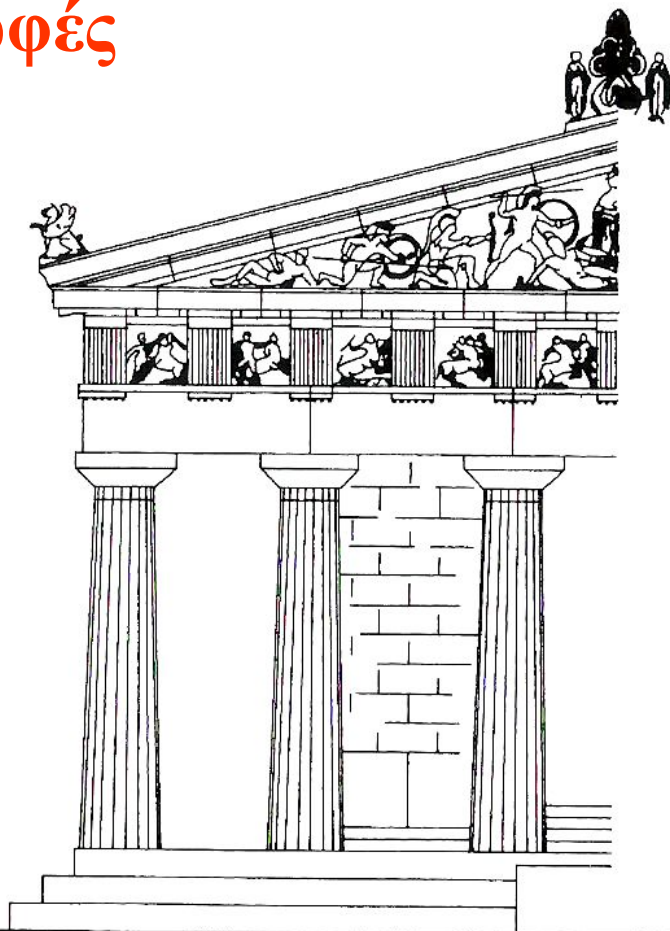
Οι μορφές

Δωρικός ρυθμός

ζωφόρος με
μετόπες και
τρίγλυφα

κορμός κίονα
με κατακόρυ-
φες ραβδώσεις

στυλοβάτης

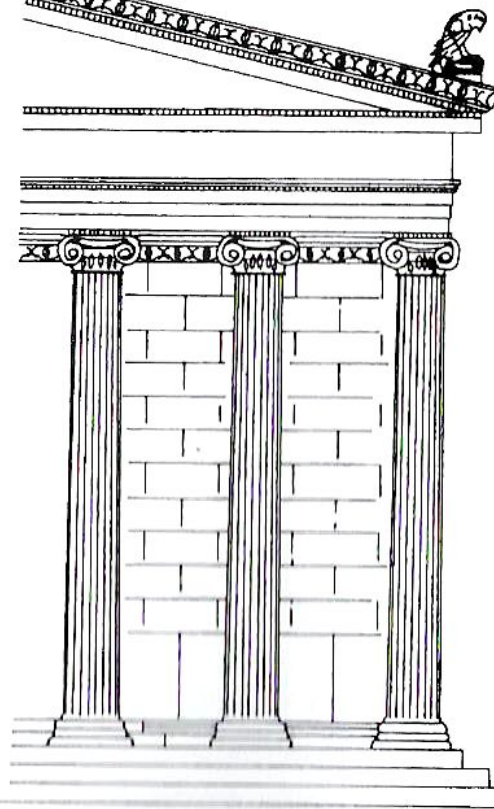
ακρωτήριο

κυμάτιο

τύμπανο

γείσο

επιστύλιο

Ιωνικός ρυθμός

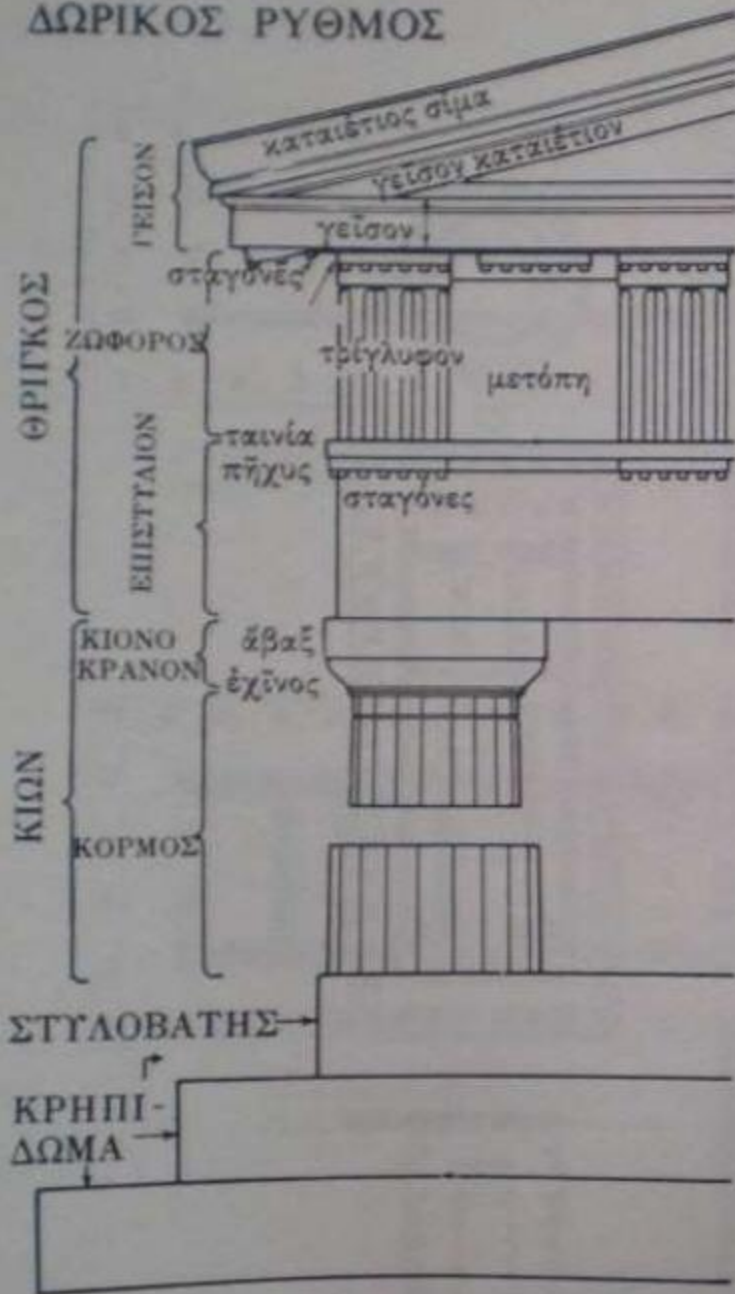
ζωφόρος
επιστύλιο με
οριζόντιες ταινίες
ελικοειδές
κιονόκρανο

κορμός κίονα
με κατακόρυφες
ραβδώσεις και
γλυφές

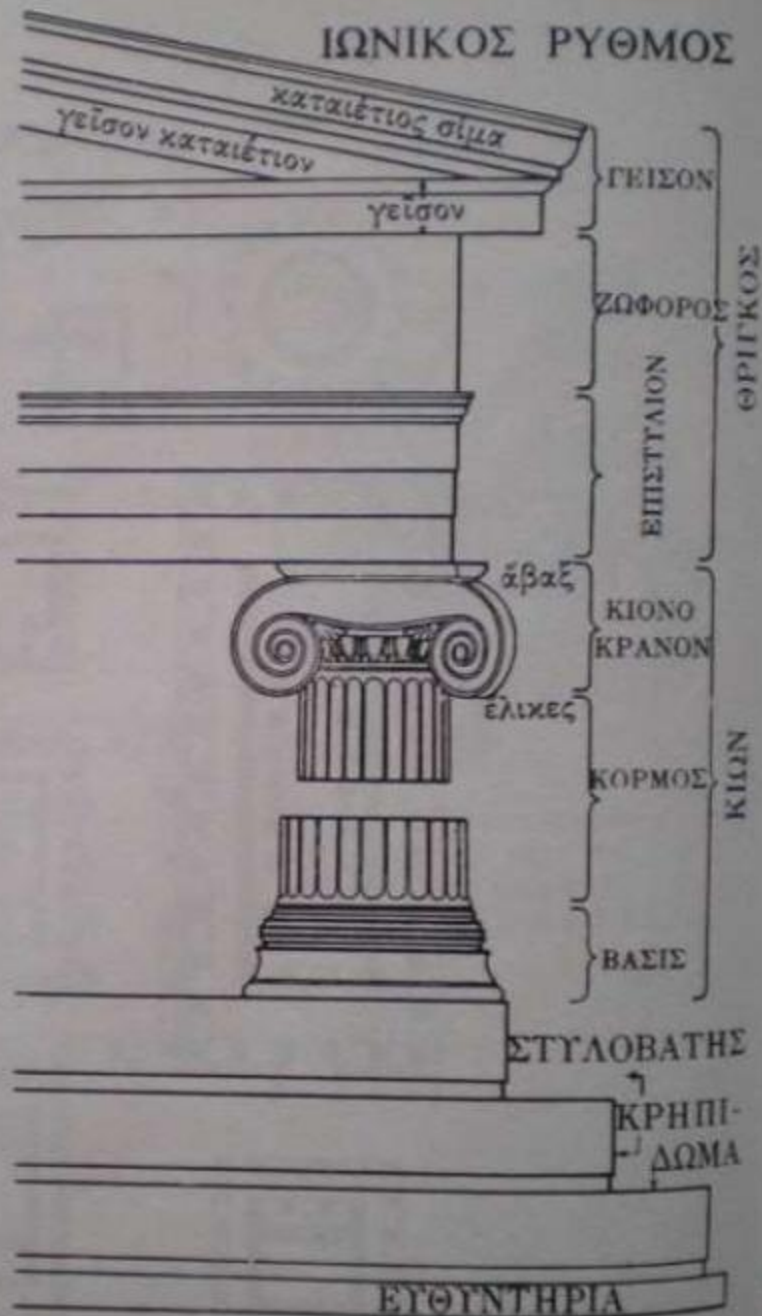
βάση

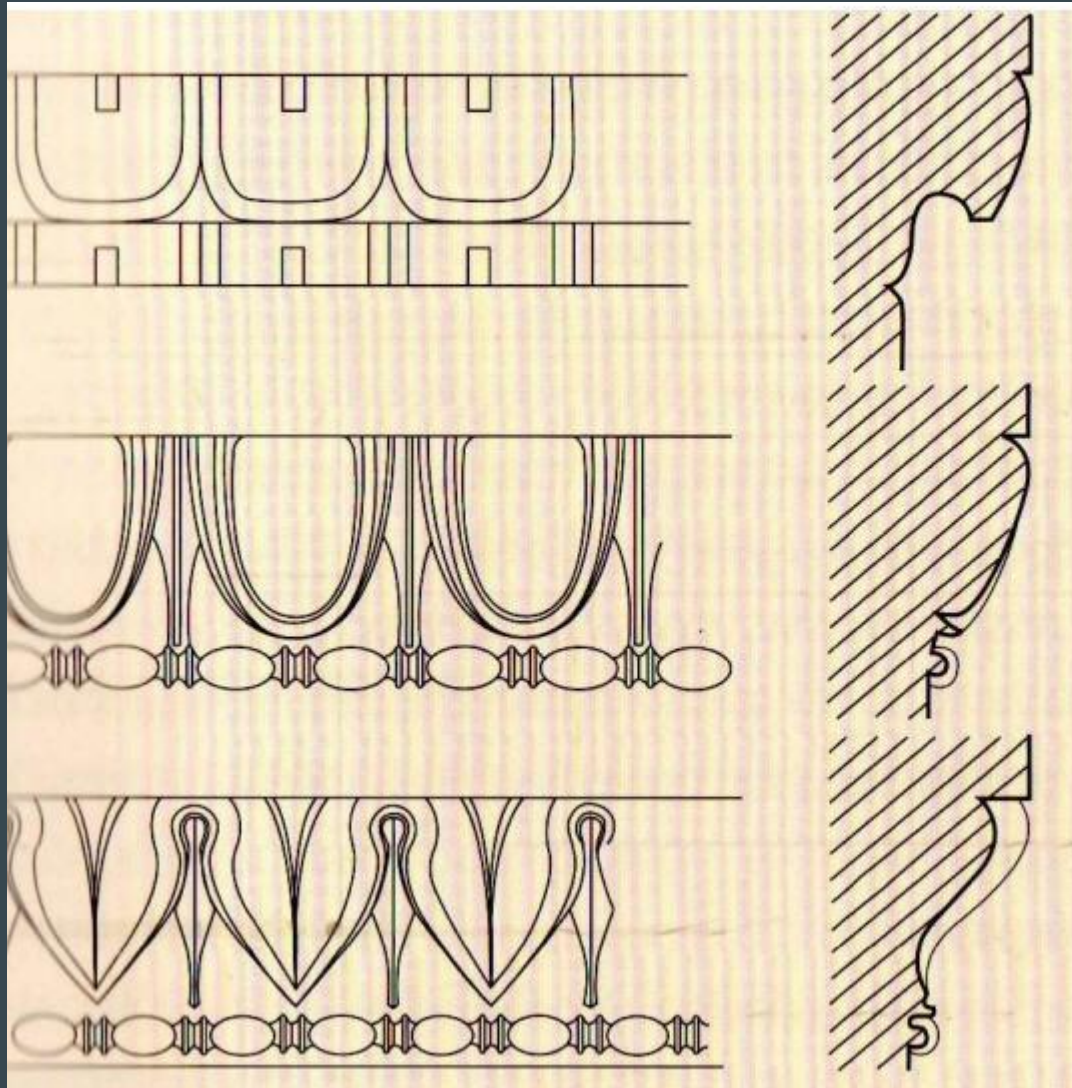
ΔΩΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

ΙΩΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

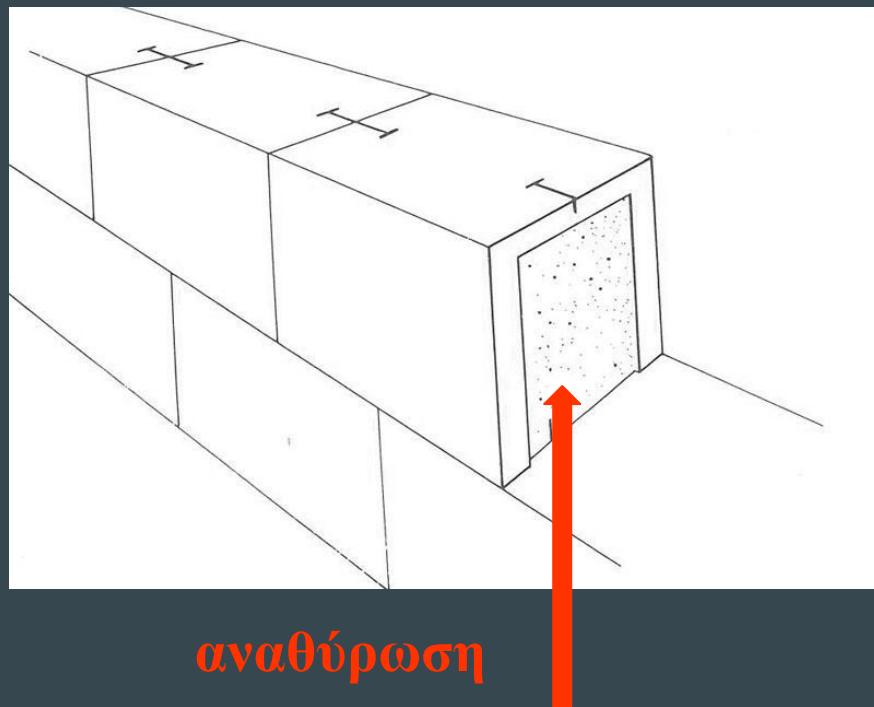
Κυμάτια : δωρικό - ιωνικό - λέσβιο

Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

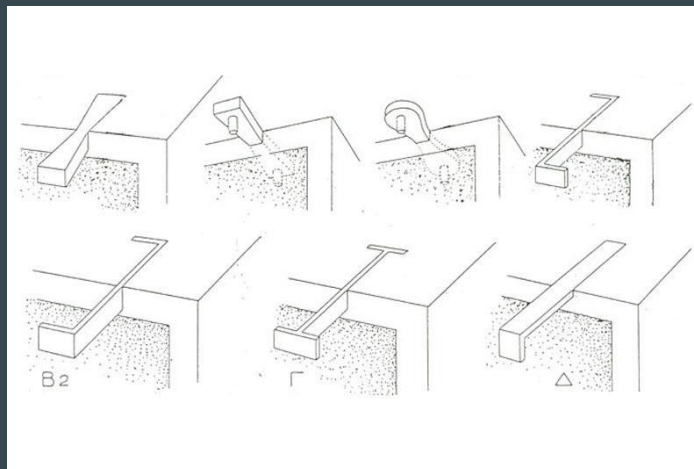
- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

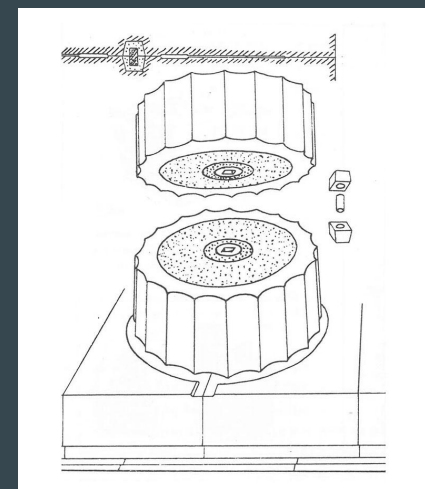
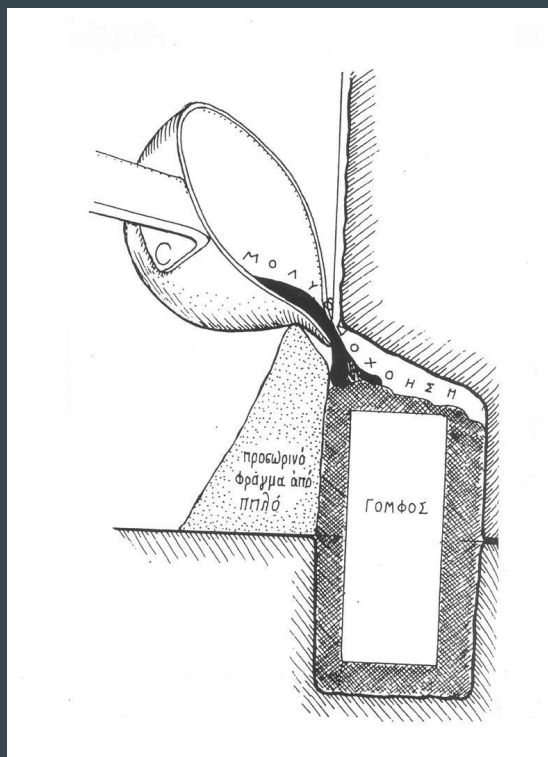
Χαρακτηριστικά μνημειακής αρχιτεκτονικής

Υλικά και τρόποι δομής

- Ξύλινη καταγωγή
- Σύστημα «δοκού επί στύλων»
- Μονολιθική αρχική σύλληψη
- Πολυλιθική μετά την αύξηση των διαστάσεων των ναών
- Δόμηση «εν ξηρώ»
- Εξατομίκευση δομικών λίθων

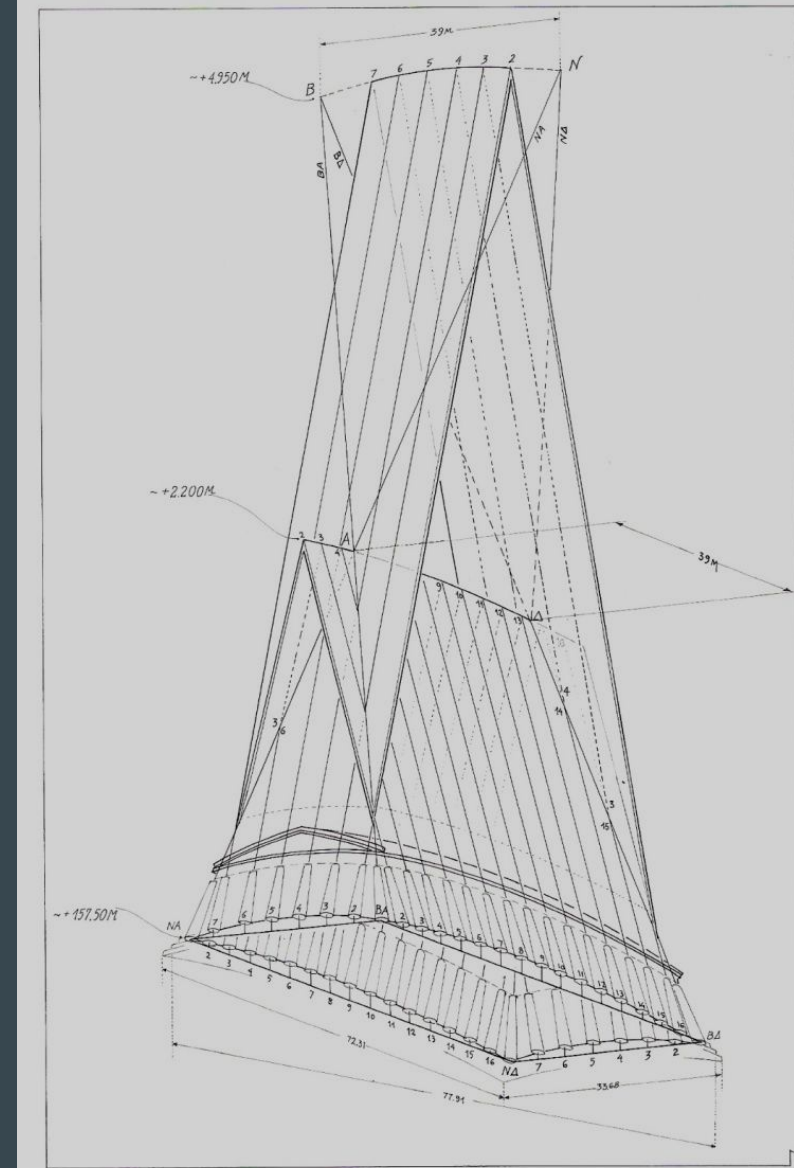

σύνδεσμοι

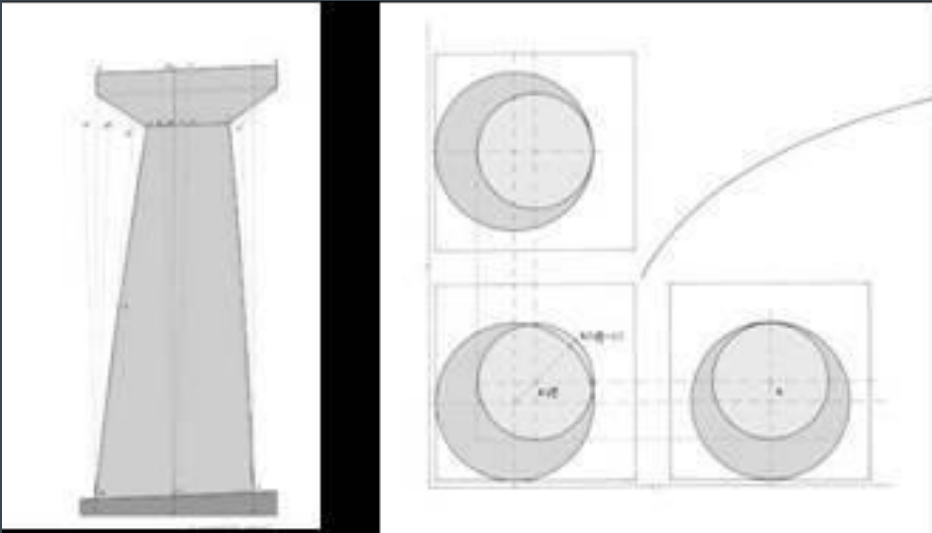
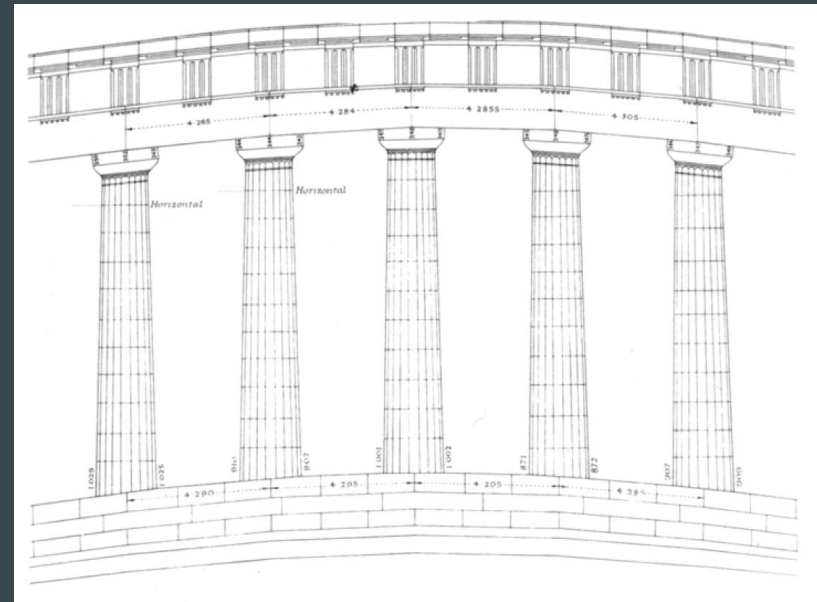
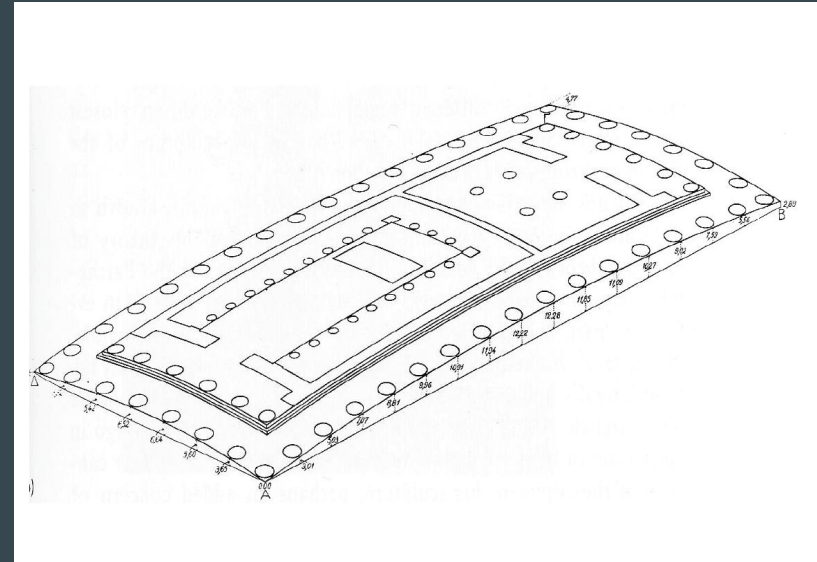
γόμφοι

μολυβδοχόηση

Οπτικές εκλεπτύνσεις

- ❑ α. πλησίασμα γωνιακών κιόνων
- ❑ β. Καμπύλη στυλοβάτου και του θριγκού
- ❑ γ. Κλίση των κιόνων σε σχέση προς τον στυλοβάτη
- ❑ δ. κλίση κιόνων προς τον σηκό
- ❑ ε. κλίση θριγκού προς τον σηκό
- ❑ στ. **ένταση** κιόνων
- ❑ ζ. υπερύψωση μεσαίων κιόνων για να καμπυλωθεί το επιστύλιο
- ❑ η. ενίσχυση του πάχους των γωνιακών κιόνων
- ❑ θ. Μείωση των τοίχων του σηκού προς τα άνω ή κλίση προς το εσωτερικό
- ❑ ι. αποκλίσεις από τη συμμετρία

Οπτικές εκλεπτύνσεις

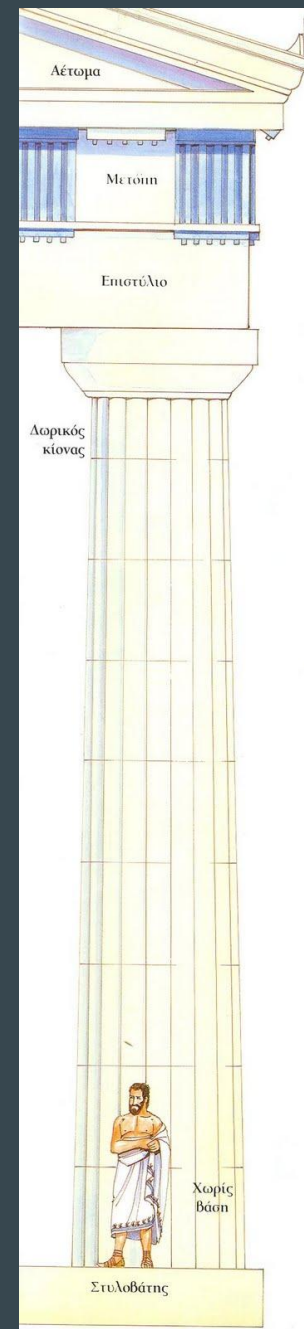
•Στον κορμό παρατηρούνται η μείωση της διαμέτρου, από κάτω προς τα πάνω, και η ένταση, δηλαδή μια ελαφρά εξόγκωση στο 1/3 του ύψους του κίονα.

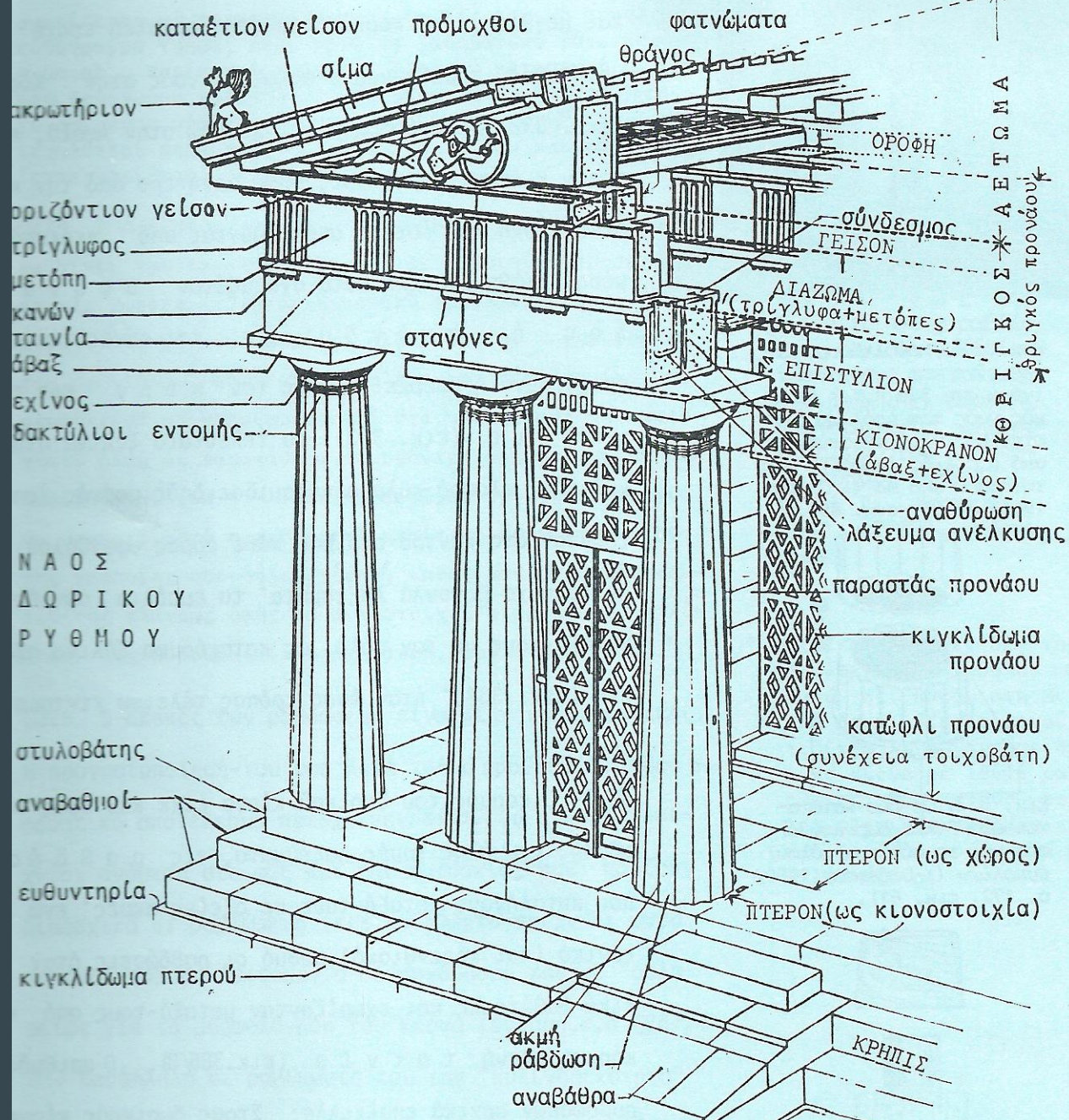
•Σκοπός της μείωσης είναι να δημιουργήσει την εντύπωση της ευστάθειας, ενώ σκοπός της έντασης την εντύπωση της τέλει ευθύτητας του κορμού.

•Ο δωρικός κίονας έχει 16-20 ραβδώσεις, που καταλήγουν σε οξείες ακμές

•ο ιωνικός έχει 24-44 ραβδώσεις, που καταλήγουν σε επίπεδες ράχες (ταινίες).

•Η σημαντικότερη διαφορά των δύο ρυθμών εντοπίζεται στο κιονόκρανο, που στον ιωνικό ρυθμό φέρει έλικες και ανάγλυφα ανθήμια, ενώ στο δωρικό εμφανίζεται απλό και λιτό.

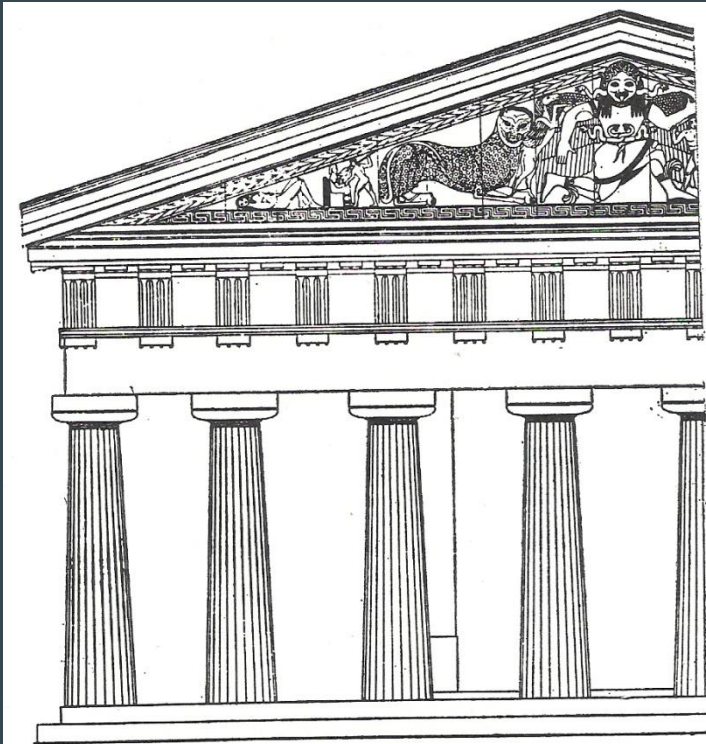

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι.

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι.

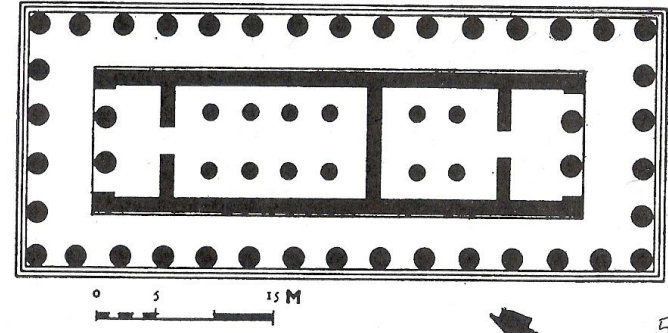

Σχ. 148. 'Αναπαράσταση του ναού της 'Αρτέμιδος ή της Γοργούς, εις Κέρκυραν.

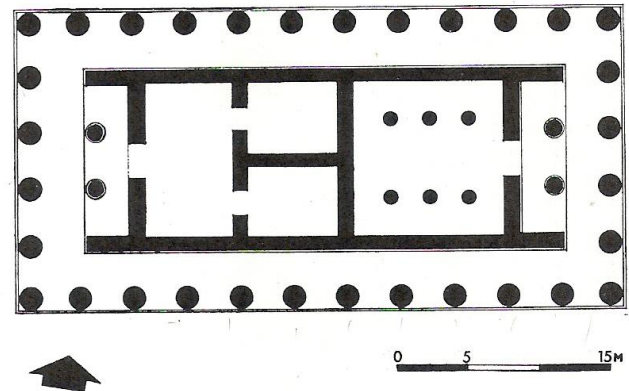
Ναός Αρτέμιδος ή Γοργούς
στην Κέρκυρα

580 π.Χ., 22*47,50,
περίπτερος 8κ. 17κ.

Σχ. 153. 'Ο ναός του 'Απόλλωνος εις Κόρινθον. Κάτοψις.

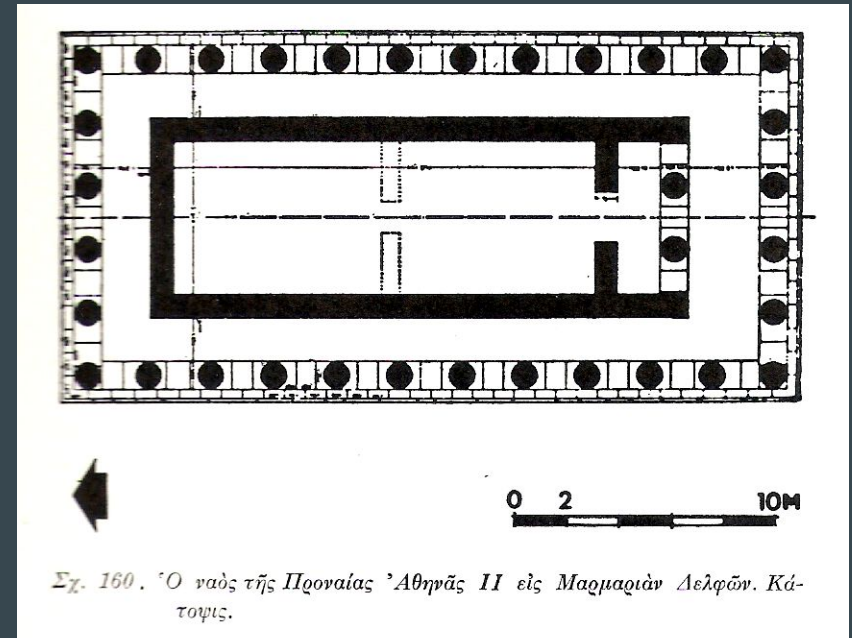
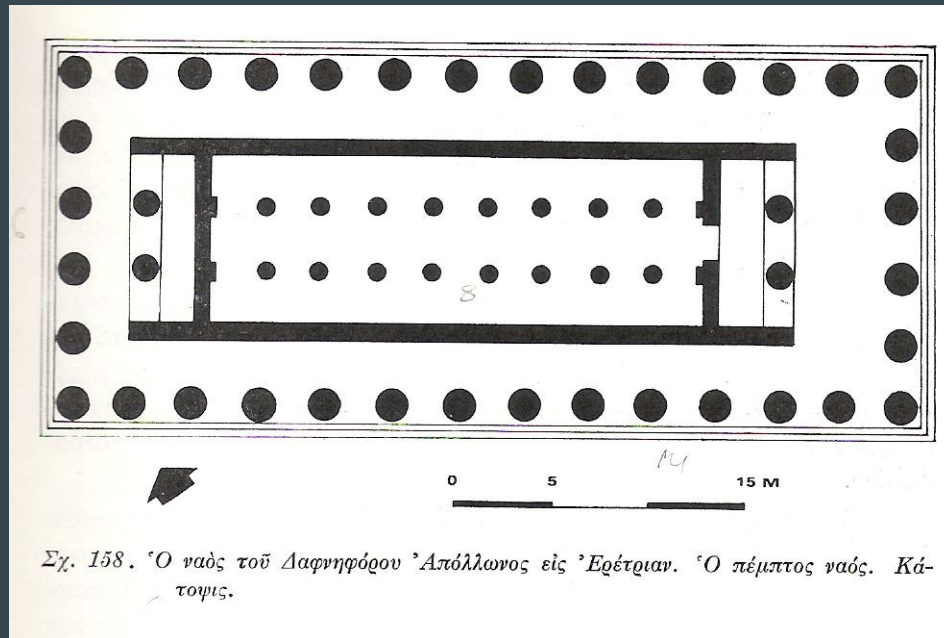
Σχ. 156. 'Ο ναός της Πολιάδος 'Αθηνᾶς, λεγόμενος και «'Εκατόμπεδον», εις τὴν 'Ακρόπολιν τῶν 'Αθηνῶν. Κάτοψις.

Ναός Απόλλωνος Κόρινθος 540 π.Χ.

Ναός Πολιάδος Αθηνάς, Ακρόπολη

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι.

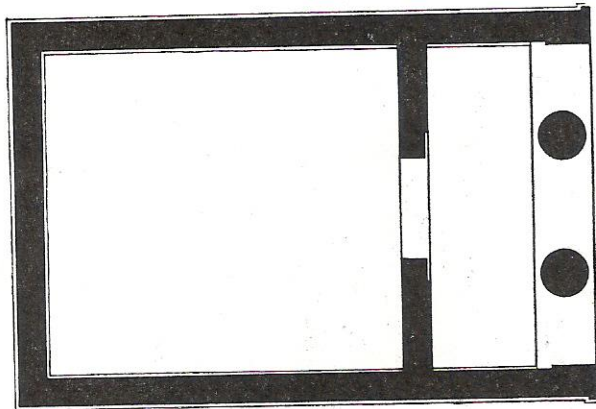
510 π.Χ.

Ναὸς του Δαφνηφόρου Απόλλωνος στην Ερέτρια

Ναὸς της Προναίας Αθηνᾶς Β' στον Μαρμαριά Δελφῶν

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Σχ. 162. Ὁ Θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς Δελφοὺς. Κάτοψις.

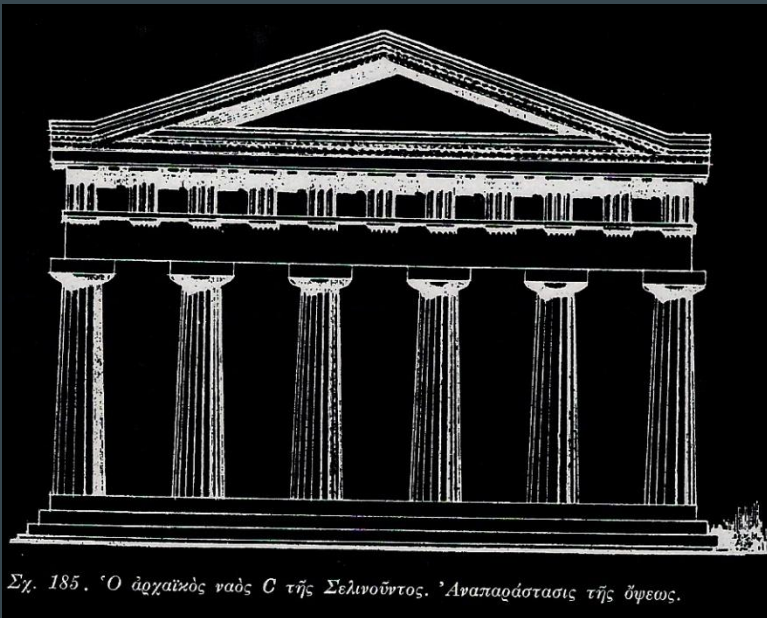
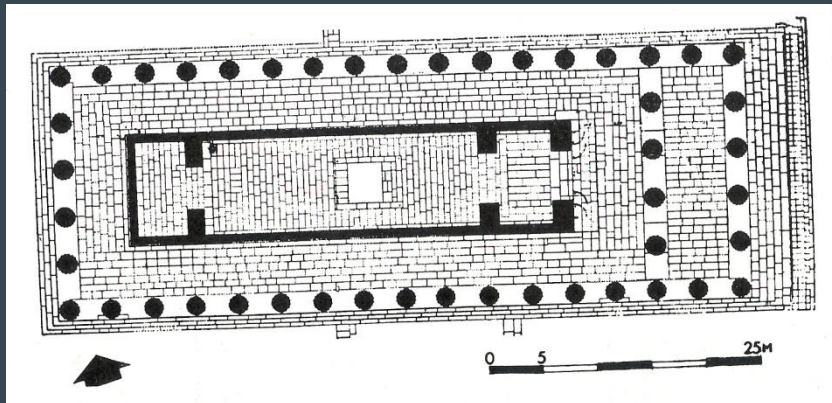

Σχ. 161. Ὁ Θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς Δελφοὺς. Ἀποψις ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ. (Φωτογραφία τοῦ συγγραφέως).

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Σελινούντας: A.B.C.D.GT.FS.ER

Σχ. 185. 'Ο αρχαιότερος ναός C τῆς Σελινοῦντος. Ἀναπαράστασις τῆς ὄψεως.

Μέσα 6ου αι. ο ναός C.

Μετόπες: Ηρακλής- Κέκρωπες, Περσέας-Μέδουσα, Παλέρμο.

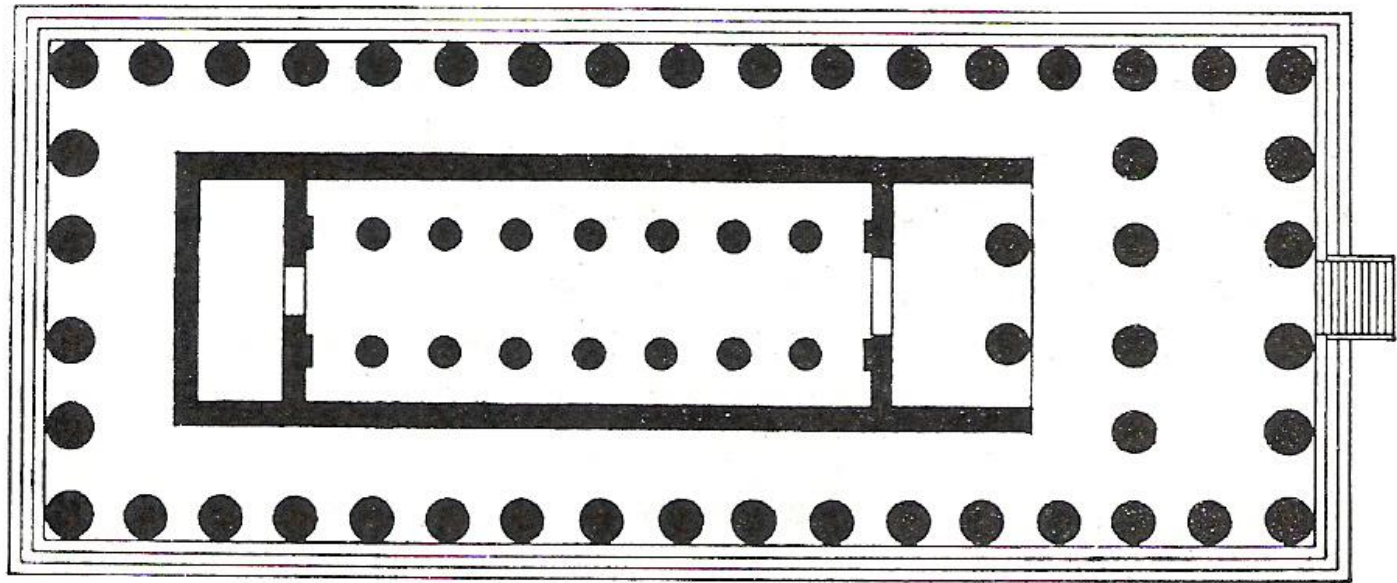

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

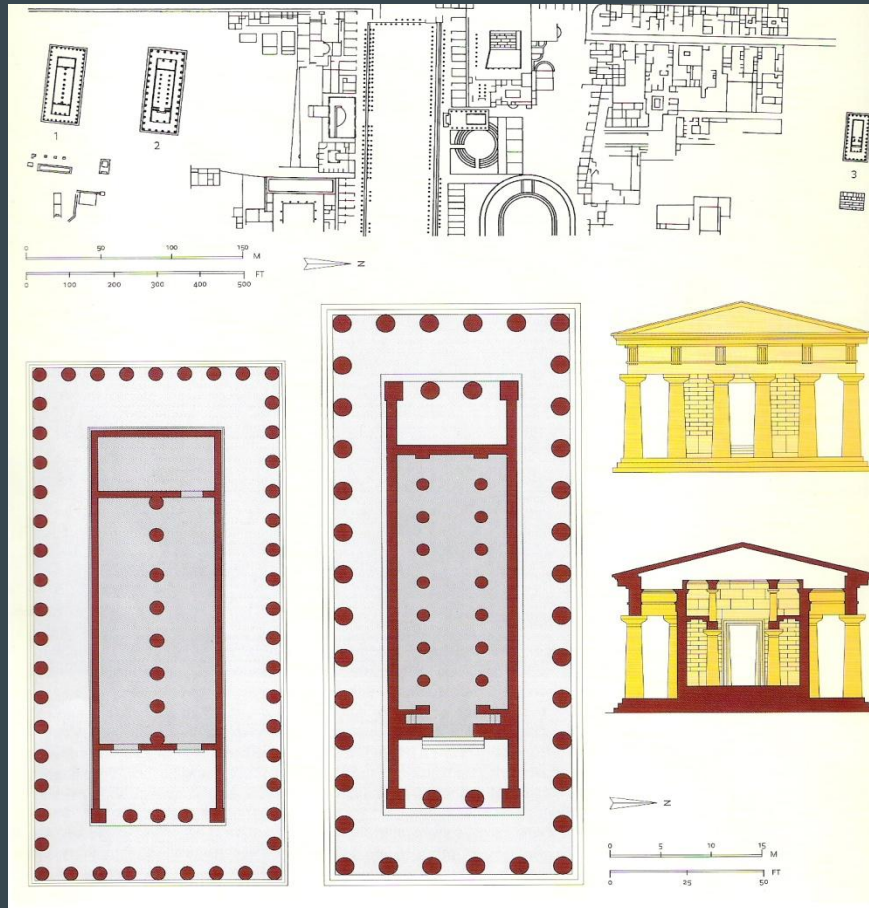
Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Σχ. 181. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Συρακούσας,. Κάτοπις.

**Ναός Απόλλωνος Συρακούσες
570-560 π.Χ.**

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

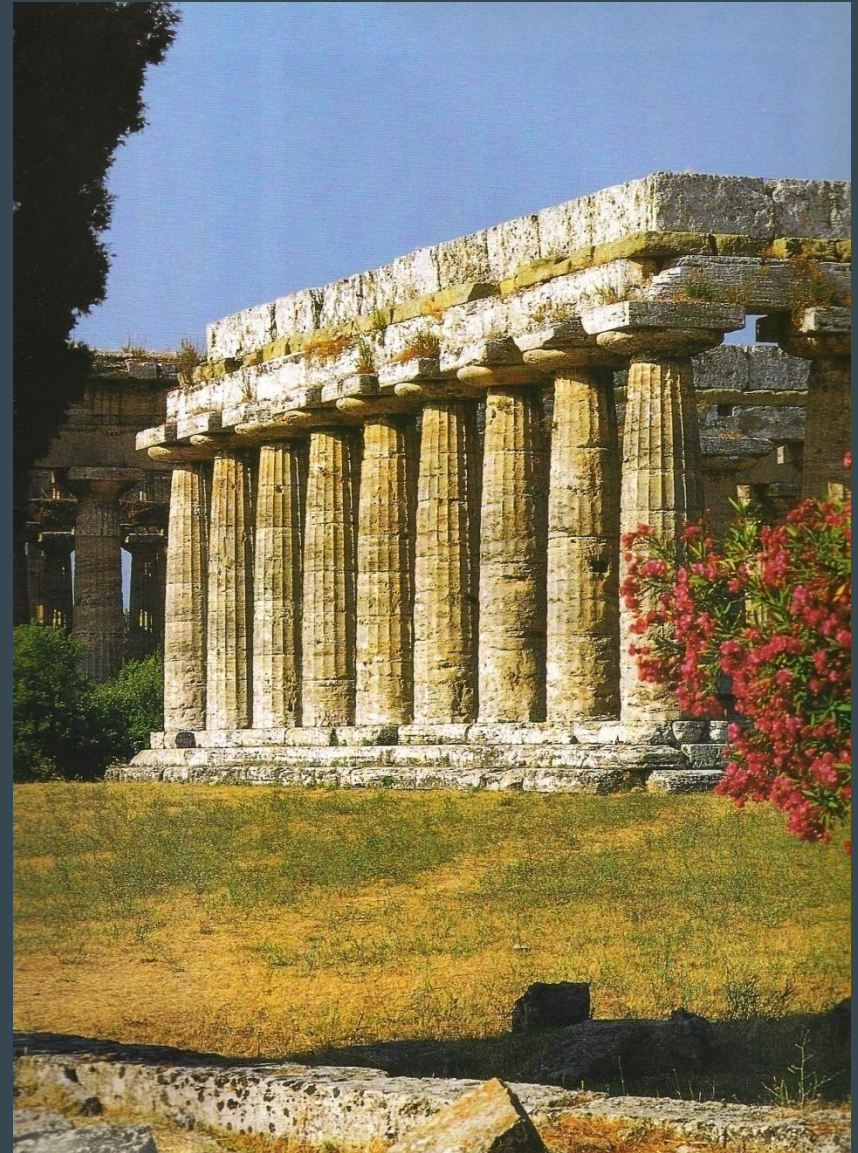
α

β

Ποσειδωνία (Paestum) 6ος αι. π.Χ.

α: Βασιλική, Ήρα.

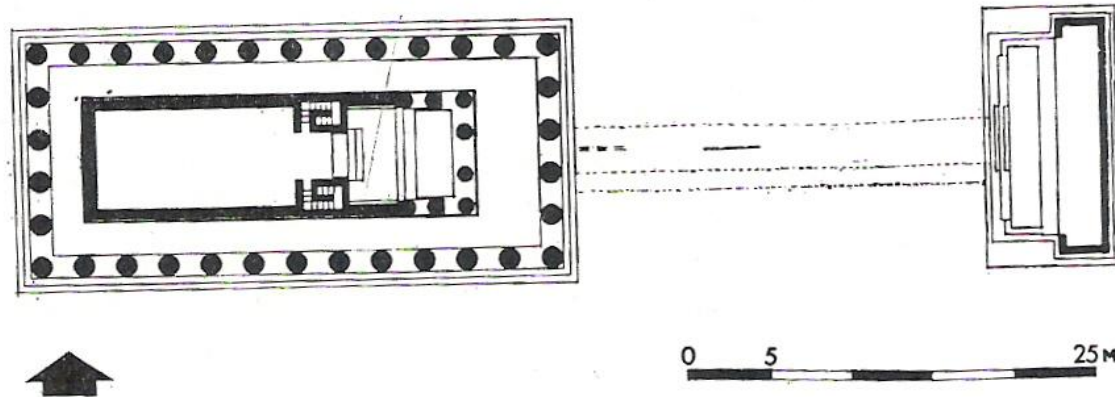
β: Νεώτερος Ήρας.

Τα δωρικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

6ος αι. π.Χ.
Ναός Αθηνάς (Δήμητρας)
κίονες σηκού: ιωνικοί.

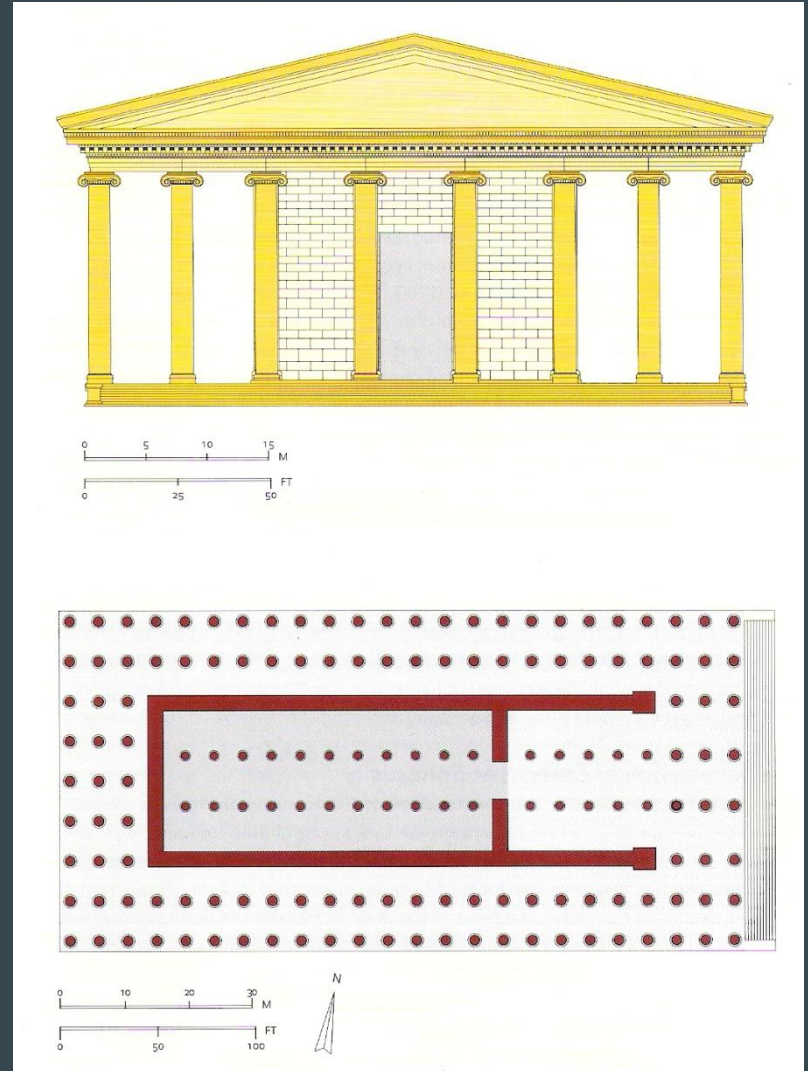
Σχ. 170. Ὁ ναός τῆς Ἀθηνᾶς, ἄλλοτε «Δήμητρος», τῆς Ποσειδωνίας. Κάτοπις.

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι.

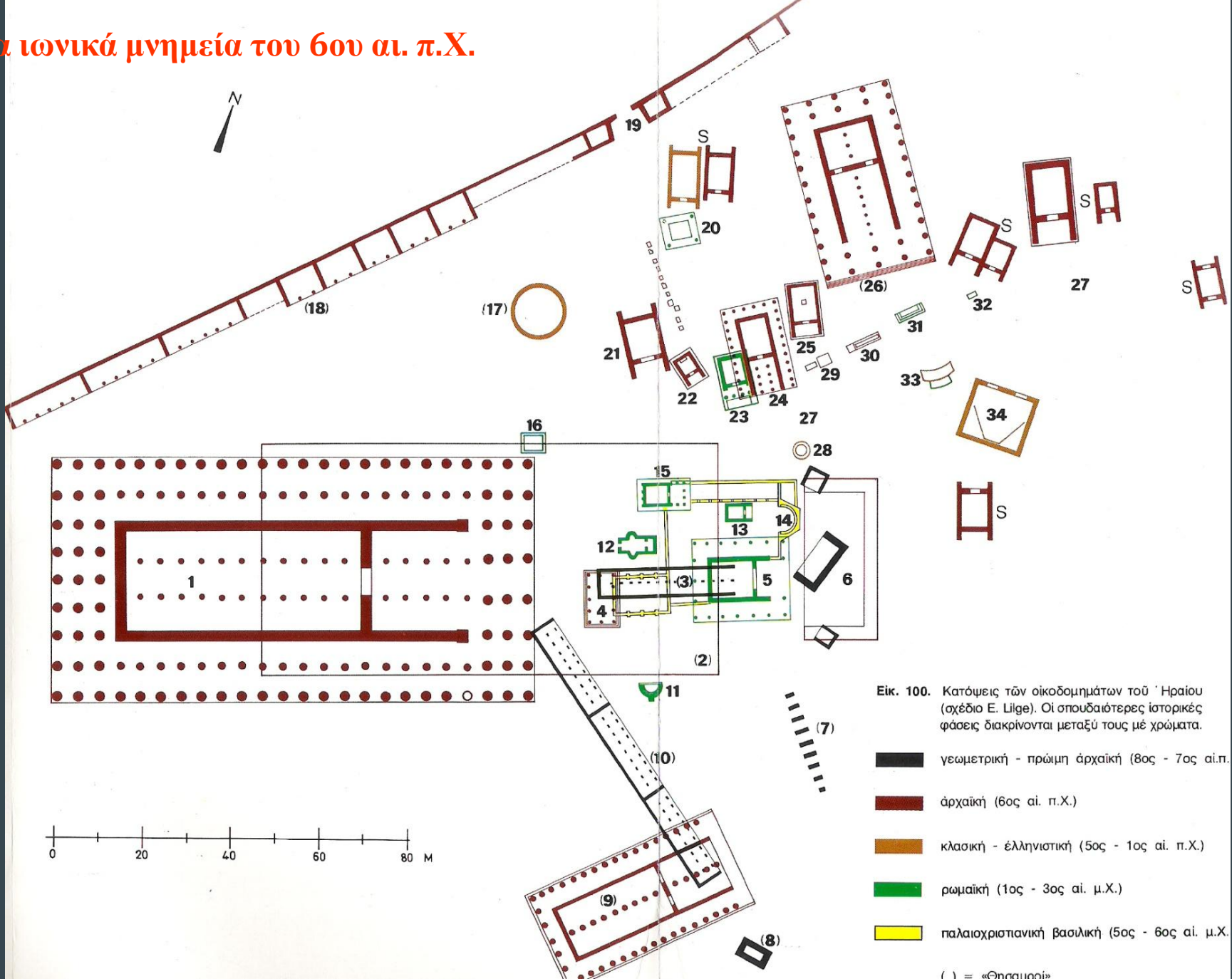

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Ηραίον Σάμου: φάσεις III-Ροίκου 560π.Χ. και
IV-Πολυκράτης; 525π.Χ.
105*52

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

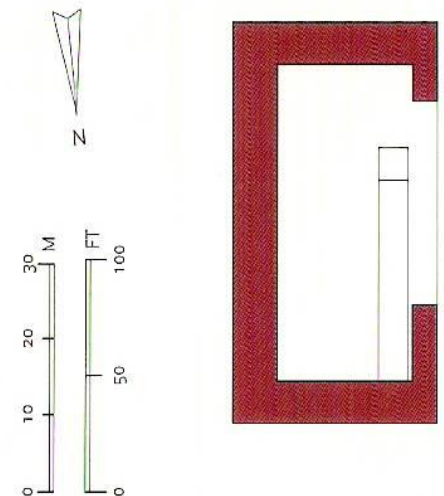
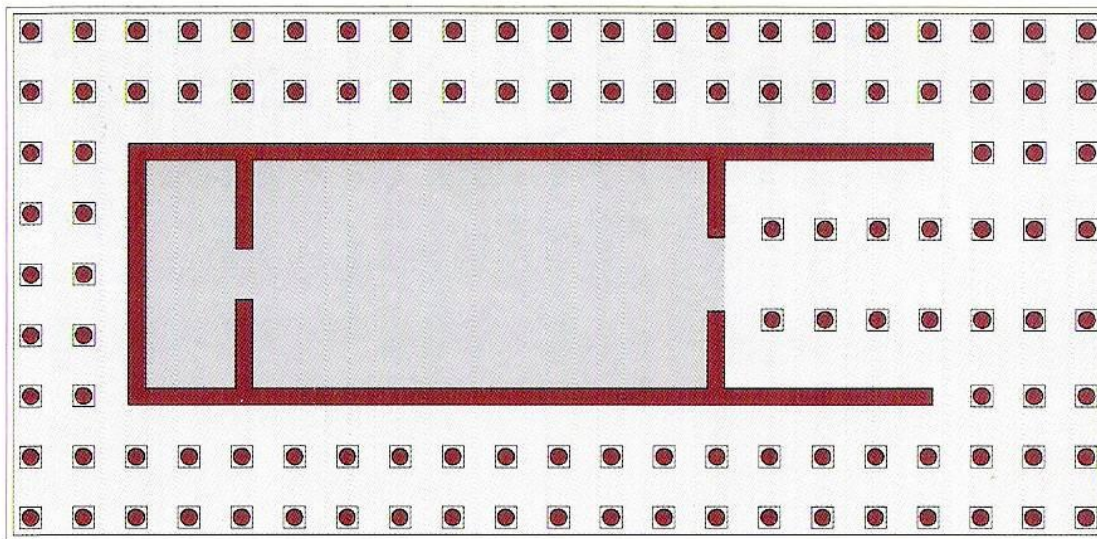
Αρτεμίσιον της Εφέσου 560 - 550π.Χ.

Η αρχαϊκή αυτή φάση του ναού είναι γνωστή και ως «ναός του Κροίσου» και χρονολογείται περί το 560-550 π.Χ., έχοντας δεδομένο ότι ο Κροίσος ηττήθηκε από τους Πέρσες το 546 π.Χ.

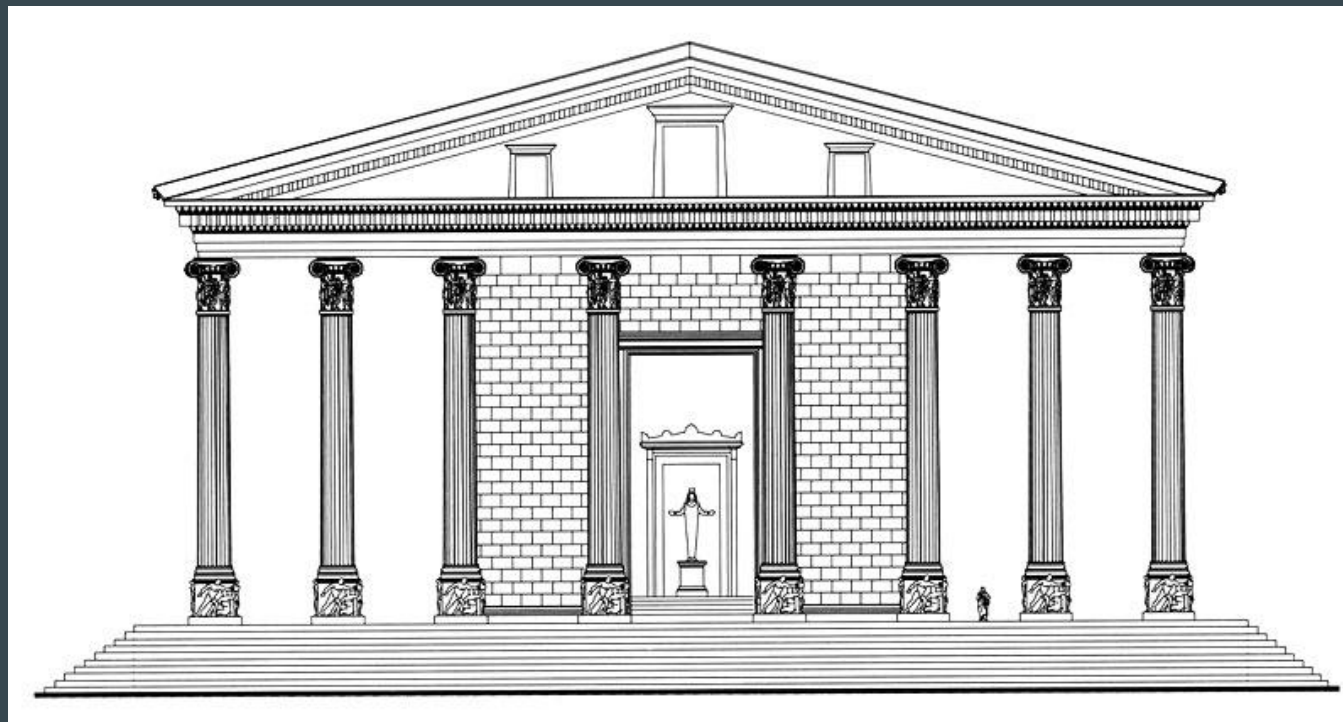
Αρχιτέκτονες της φάσης αυτής ήταν ο Χερσίφρων και ο Μεταγένης, καταγόμενοι από την Κρήτη, ενώ υποστηρίζεται ότι πιθανόν συνεργάστηκε μαζί τους και ο Θεόδωρος της Σάμου, αρχιτέκτονας του Ηραίου. Η συμβολή του τελευταίου κρίθηκε απαραίτητη για τη στήριξη του ναού, ο οποίος θα οικοδομούνταν σε περιοχή ελώδη, όπως ήταν και το σημείο στο οποίο είχε χτιστεί το Ηραίο.

Ομοιότητες στην αρχιτεκτονική του Αρτεμισίου με το ναό της Σάμου φαίνεται ότι τεκμηριώνουν την παρουσία εκεί του Θεοδώρου. Ο στυλοβάτης του αρχαϊκού Αρτεμισίου είχε διαστάσεις 55,10 x 115,14 μ. Επρόκειτο για το μεγαλύτερο κτήριο του ελληνικού κόσμου και το πρώτο οικοδόμημα μνημειακών διαστάσεων που ήταν χτισμένο εξ ολοκλήρου από μάρμαρο.

Ο ναός ήταν δίπτερος, δηλαδή στις τέσσερις πλευρές περιβαλλόταν από διπλή σειρά κιόνων, και με την αύξηση του πλάτους μειωνόταν η εντύπωση του υπερβολικού μήκους.

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Πάρος

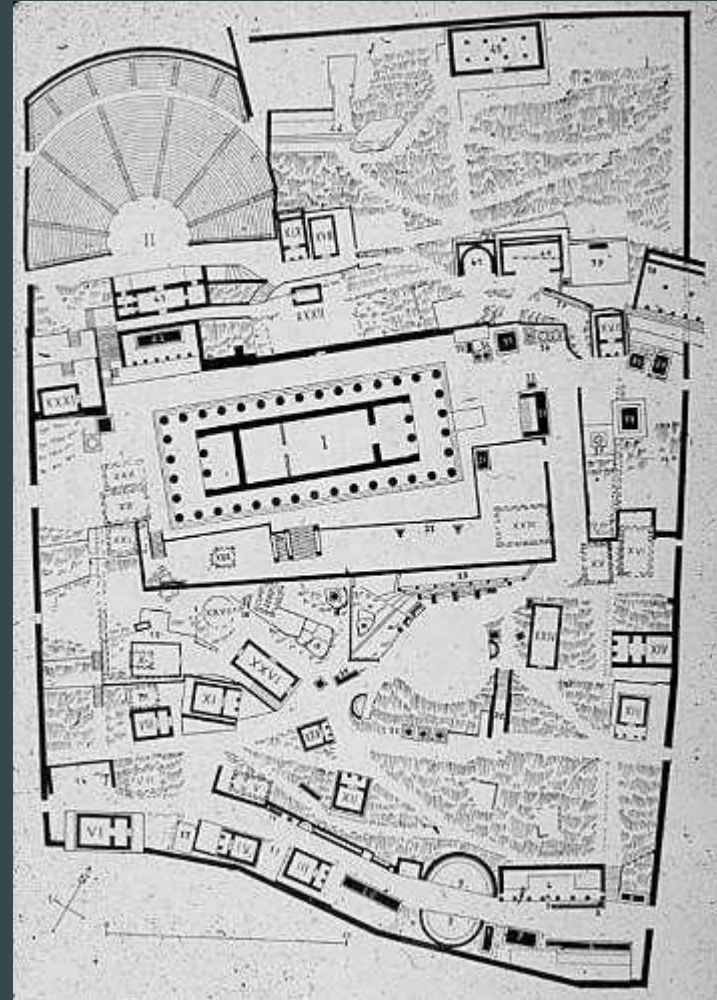
Νάξος

Τα ιωνικά μνημεία του 6ου αι. π.Χ.

Θησαυρός Σιφνίων

Θησαυροί Δελφών: Κνιδίων,
Σιφνίων, Μασσαλιωτών κ.ά.

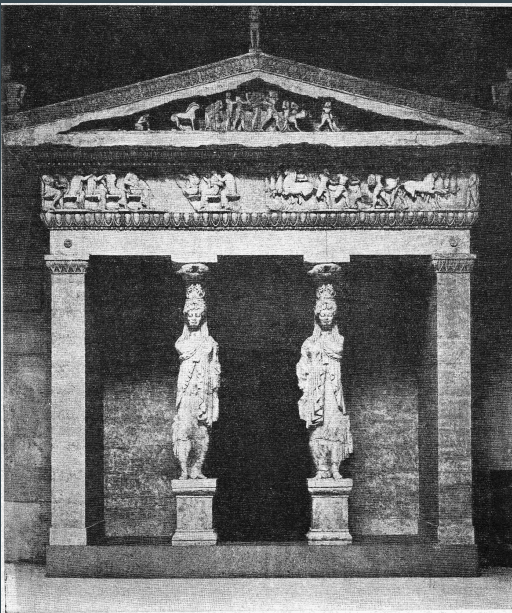

Θησαυροί

Κατασκευάζονται σε δωρικό ή σε ιωνικό ρυθμό. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι ιωνικοί κίονες αντικαθίσταντο με καρυάτιδες, όπως στους θησαυρούς των Κνιδίων και των Σιφνίων στους Δελφούς.

Ο τελευταίος χρονολογείται γύρω στο 525 π.Χ. και ήταν διακοσμημένος με ανάγλυφη ζωφόρο και με γλυπτές μορφές στο αέτωμα. Όλα τα γλυπτά μέλη του ήταν επιζωγραφισμένα και η πολλαπλή διακόσμηση έδινε την εντύπωση ενός μάλλον παραφορτωμένου -σε σχέση με το μέγεθός του- κτίσματος.

Ο θησαυρός των Μασσαλιωτών συνδύαζε στοιχεία ιωνικά και δωρικά με κιονόκρανα σαφώς αιγυπτιακής έμπνευσης.

Θησαυροί Κνιδίων, Σιφνίων “καρυάτιδες”

Θησαυρός Μασσαλιωτών

3. Η κλασική ‘χρυσή’ εποχή του 5ου αι. π.Χ.

Α. Ιστορικά

Ο 5^{ος} μαζί με τον 4^ο π.Χ. αι. αποτελούν την λεγόμενη κλασική ελληνική περίοδο.
(480 π.Χ., δεύτερη περσική εκστρατεία- θάνατος Μ. Αλεξάνδρου 323 π.Χ.)

-Αθηναϊκή ηγεμονία – Περικλής.

-Στην κλασική Ελλάδα ωρίμασε μια νέα κοσμοθεωρία = **άνθρωπος στο κέντρο του παντός**. Η κατανόηση των δυνάμεων της φύσης, η απαλλαγή από το δέος του αγνώστου και η λογική απελευθέρωσαν την σκέψη, ενώ παράλληλα η ανεξαρτησία της πόλης και τα πολιτικά δικαιώματα έδωσαν στο άτομο ένα πρωτοφανές συναίσθημα αξιοπρέπειας και ελευθερίας.

-Στην ελληνική σκέψη επικράτησε η έννοια της ισορροπίας μεταξύ αντιτιθεμένων στοιχείων που απέτρεπε κάθε υπερβολή.

-Πολυμερής πνευματική δραστηριότητα.

-Στις εικαστικές τέχνες κατακτήθηκαν οι εκφραστικοί τρόποι, ώστε η μορφή να αποδίδεται με ελευθερία αλλά και με απόλυτη ενάργεια και σαφήνεια.

- Η γλυπτική θα εγκαταλείψει την αρχαϊκή αυστηρότητα και περνώντας από τον αυστηρό ρυθμό θα δώσει ανάγλυφα και αγάλματα με μεγάλες πλαστικές αρετές.

-Η αρχιτεκτονική θα θέσει ανυπέρβλητα όρια για τους αρχιτέκτονες όλων των τόπων και όλων των εποχών.

B. Γενικές παρατηρήσεις για την αρχιτεκτονική

- Ο ναός δεν είναι χώρος λατρείας είναι αφιέρωμα πόλης στους θεούς. Η λατρεία γινόταν γύρω από αυτόν. Αποτέλεσμα= κτίσμα στραμμένο προς τα έξω.

-Οι θεωρητικοί της ιστορίας της αρχιτεκτονικής, που βλέπουν την διάπλαση του χώρου ως κύριο μέλημα και σκοπό της αρχιτεκτονικής, θεωρούν ότι **οι αρχαίοι ελληνικού ναοί είναι περισσότερο έργα γλυπτικής παρά αρχιτεκτονικής (B. Zevi)**. Όμως υπάρχουν καθαρά αρχιτεκτονικές αρετές, όπως οι έννοιες της κλίμακας και της σύνθεσης.

-Διάπλαση χώρου: Υπήρχαν ναοί που δεχόταν πιστούς στο εσωτερικό τους (τελεστήρια). Από τον 5^ο αι. υπάρχουν ενδείξεις ότι οι Έλληνες άρχισαν να ασχολούνται με τα προβλήματα του εσωτερικού χώρου, προσπαθώντας κυρίως να αναδείξουν περίφημα πλαστικά έργα, λατρευτικά αγάλματα που στεγάζονταν στους ναούς.

- Ο κλασικός ελληνικός ναός που προέκυψε από τη συνεχή βελτίωση και μελέτη των στοιχείων των ρυθμών, έφτασε σε πλήρη τελειότητα **στα έργα της Ακρόπολης των Αθηνών**.

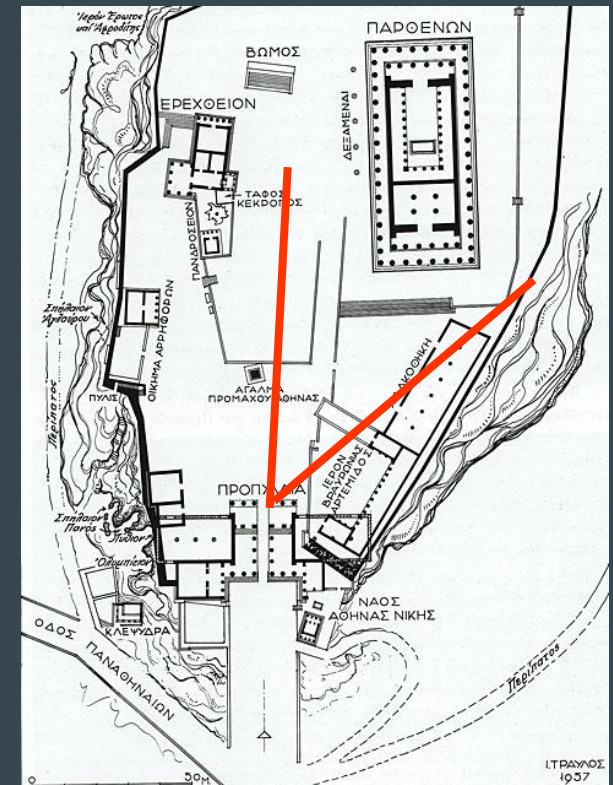
-Οι ελληνικοί ναοί επιβάλλονται όχι με το μέγεθος αλλά με την **ποιότητα**. Το ιδεώδες των αρχιτεκτόνων ήταν το **ωραίο**, μία έννοια αφηρημένη, που δε έχει σχέση με τη σκοπιμότητα που διαφαίνεται πίσω από άλλα αρχιτεκτονικά μνημεία στην ιστορία (θρησκευτικό συναίσθημα ή επιβολή δυνάμεως ή χάρη κτλ).

- Η στατική μορφή του δοκού επί στύλων αφ' ενός πήρε τέλειες αναλογίες (δεν υπερτερούν τα φερόμενα επί των φερομένων ούτε το αντίστροφο)
- Le Corbusier: ο ναός είναι ένα έργο υψηλής πνευματικότητας, που προέκυψε από συνεχή τελειοποίηση.
- Η ρυθμική τάξη στον χώρο που υπήρξε ανέκαθεν στις κιονοστοιχίες, θα πάρει απόλυτη ισορροπία.
- Στο κτήριο θα υπάρξει **μία εσωτερική κλίμακα**, δηλαδή ένας κανόνας αναλογιών των μερών μεταξύ τους και των μερών προς το σύνολο, που θα αποκαταστήσει την αρμονία και θα γίνει μέτρο ποιότητας.

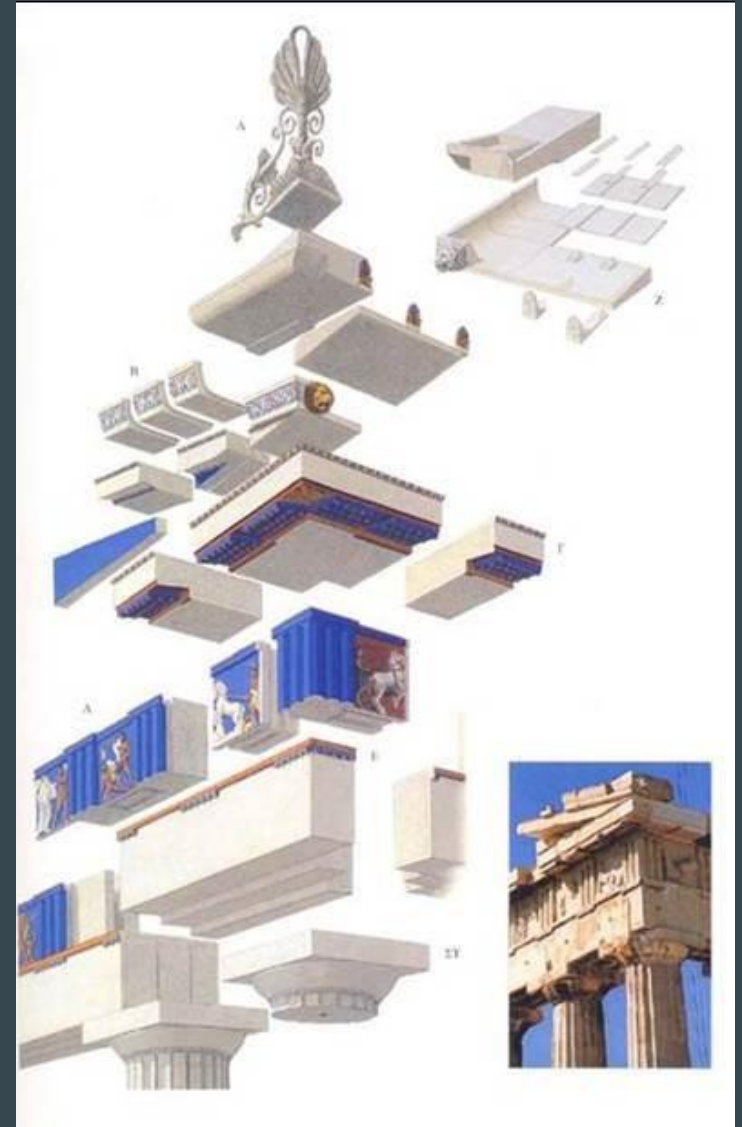
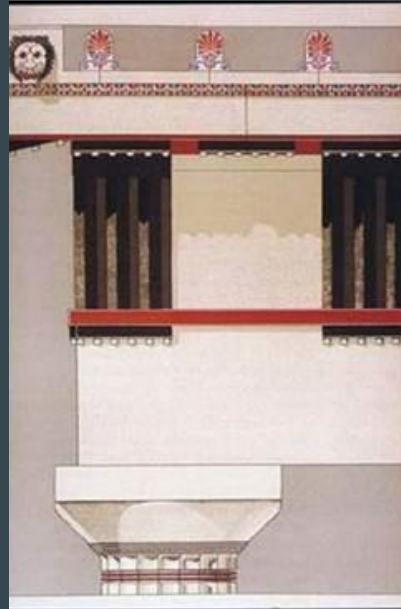
-Το φώς έχει υπολογιστεί με σοφία πως πέφτει πάνω στις επιφάνειες δημιουργώντας πάνω στα μέλη και στα διαδοχικά επίπεδα του κτιρίου σκιοφωτισμούς σε πλήρη ισορροπία.

-Οι Έλληνες δεν συνέθεταν ποτέ αποβλέποντας στην τελειότητα των προσώπων. Το σφάλμα αυτό στο οποίο υπέπεσαν αργότερα στην Ευρώπη χρησιμοποιώντας μάλιστα ελληνικά μορφολογικά στοιχεία, δεν το έκαναν ποτέ οι αρχαίοι. Για πρώτη φορά οι Έλληνες **τοποθετούν τα κτίρια διαγώνια προς τον προσερχόμενο θεατή**, σε αντίθεση προς τους ανατολικούς λαούς.

- Οι ελεύθερες διατάξεις στο ύπαιθρο δείχνουν τις ειδικές αντιλήψεις των αρχαίων για το χώρο.

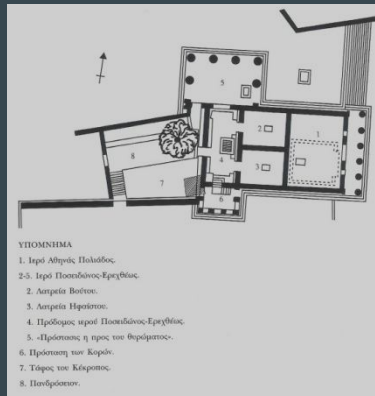
Το χρώμα

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΑ

-Το στενομέτωπο ορθογώνιο κτήριο με τον κλειστό σηκό, στο βάθος του οποίου υψώνεται το λατρευτικό άγαλμα, αποτελεί τον κανόνα.

- Τα ιδιότυπα σχέδια επιβάλλονται από την προσπάθεια συστέγασης πολλών χώρων λατρείας (Ερέχθειο) ή από οικονομικούς λόγους (ναός Αθηνάς Σουνίου).

Ανάλογα με την τοποθέτηση των κίωνων του πτερού στον στυλοβάτη και του ανοίγματος του μετακινίου σε κάτω βάσεις (Βιτρούβιος βιβλ. III, κεφ. 3).

Ναοὶ πυκνόστυλοι. Τὸ μετακίονιο 1,5 φορές ἢ κάτω βάση ἢ λιγώτερο.
Ναοὶ σύστυλοι. Τὸ μετακίονιο 2 φορές ἢ κάτω βάση.
Ναοὶ εὐστυλοι. Τὸ μετακίονιο 2,25 φορές ἢ κάτω βάση.
Ναοὶ διάστυλοι. Τὸ μετακίονιο 3 φορές ἢ κάτω βάση.
Ναοὶ ἀραιόστυλοι. Τὸ μετακίονιο 3,5 φορές ἢ κάτω βάση ἢ περισσότερο.

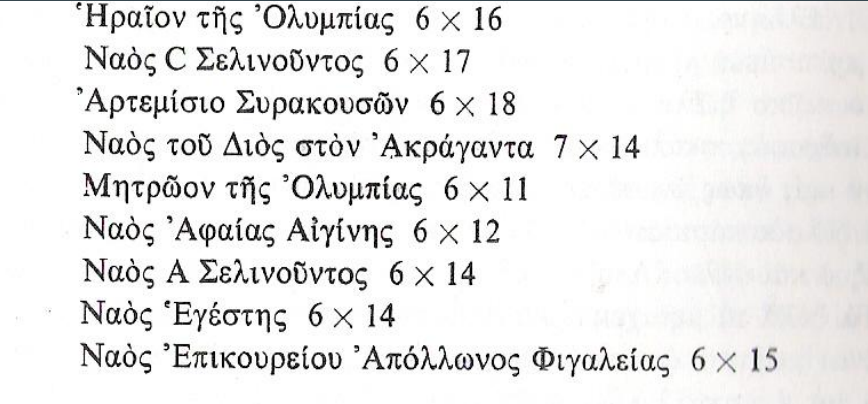
Σχηματική κατάταξη

Ο αριθμός των κιόνων στις όψεις περίπτερων ναών
διέφερε ανάλογα με τις γενικές του διαστάσεις σε
κάτοψη. Συνήθως κατά την κλασική περίοδο αν α
αριθμός των κιόνων στην πρόσοψη

$$2\alpha + 1$$

είναι ο αριθμός τους στις μικρές πλευρές. Οι εξαιρέσεις
όμως στον κανόνα αυτό είναι πολύ συχνές.

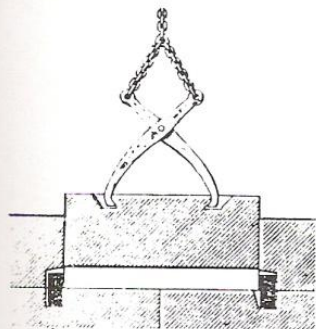
Εξαιρέσεις

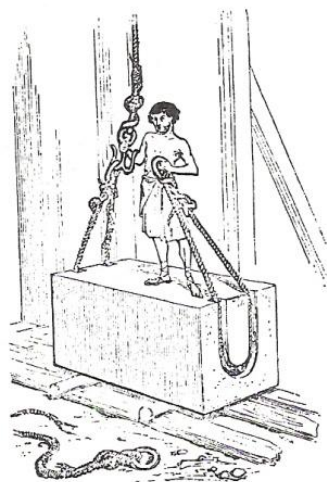
Ἡραῖον τῆς Ὀλυμπίας 6×16
Ναὸς C Σελινοῦντος 6×17
Ἀρτεμῖσιο Συρακουσῶν 6×18
Ναὸς τοῦ Διὸς στὸν Ἀκράγαντα 7×14
Μητροῶν τῆς Ὀλυμπίας 6×11
Ναὸς Ἀφαίας Αἰγίνης 6×12
Ναὸς A Σελινοῦντος 6×14
Ναὸς Ἐγέστης 6×14
Ναὸς Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος Φιγαλείας 6×15

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΟΜΗΣ

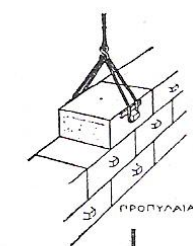
- Ξύλο (δρυς, πεύκο, έλατο, κέδρος, κυπαρίσσι, ελιά, καρυδιά, οξιά).
- Ακατέργαστα, πελεκητά, σχιστά.
- Σύνδεση: καθήλωση, σύνδεση, εντορμία, κόλληση.
- Εργαλεία: πέλεκυς, καμπύλο σκέπαρνον, πρίον, τρυπανον, τόρνον, ρυκάνη.
- Ωμός πηλός.
- Οπτός πηλός.
- Μέταλλα.
- Λίθος, μάρμαρα.

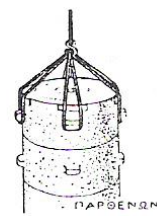
2. Ἀνάρτηση λιθοπλίνθου με την βοήθεια καρκίνου, από την τελευταία στρώση τοίχου του Ἐρεχθείου (Α. Κ. Ὁρλάνδος).

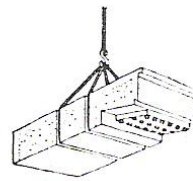
3. Ἀνάρτηση λιθοπλίνθου από αὐλακες πού λαξεύθηκαν στους ἄρμους ὤσεως (Viollet-le-Duc).

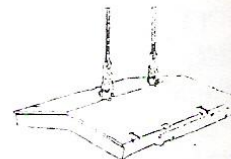
ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

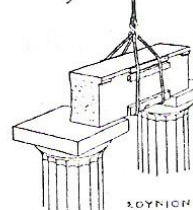
ΠΑΡΘΕΝΩΝ

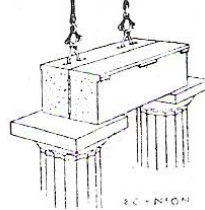
ΣΕΛΙΝΟΥΣ

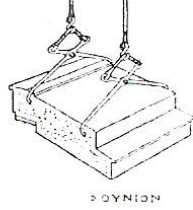
ΘΕΣΙΩΝ

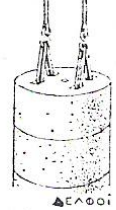
ΣΟΥΡΙΩΝ

ΣΟΦΗΝΩΝ

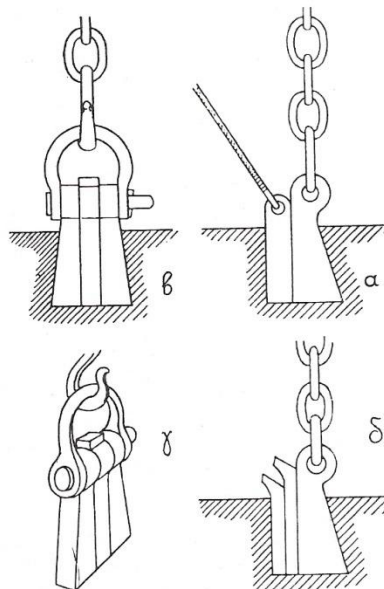

ΣΟΥΡΙΩΝ

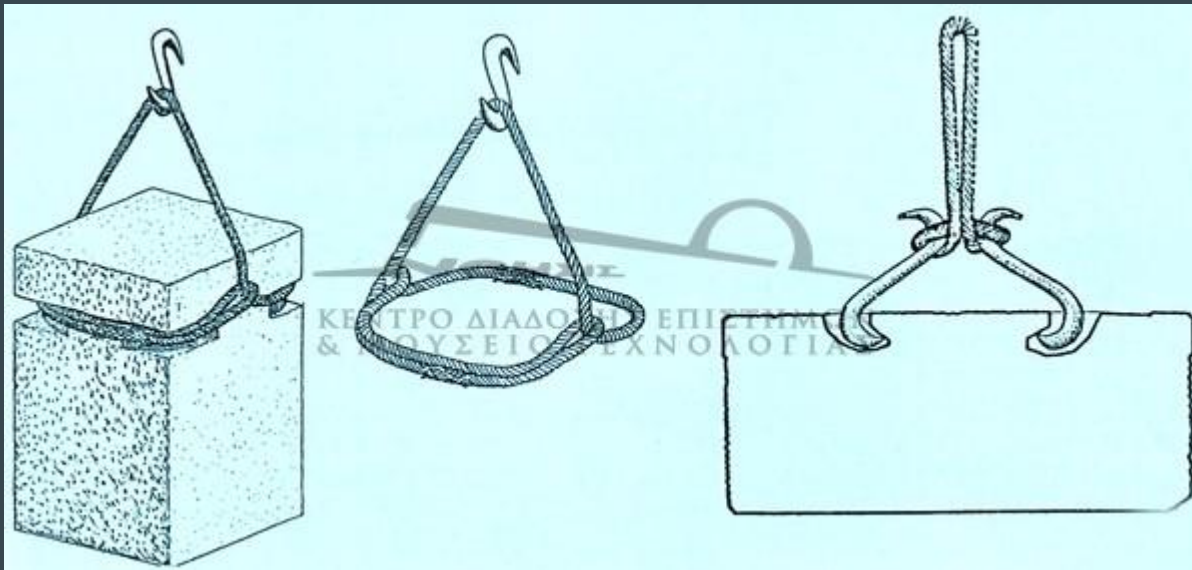

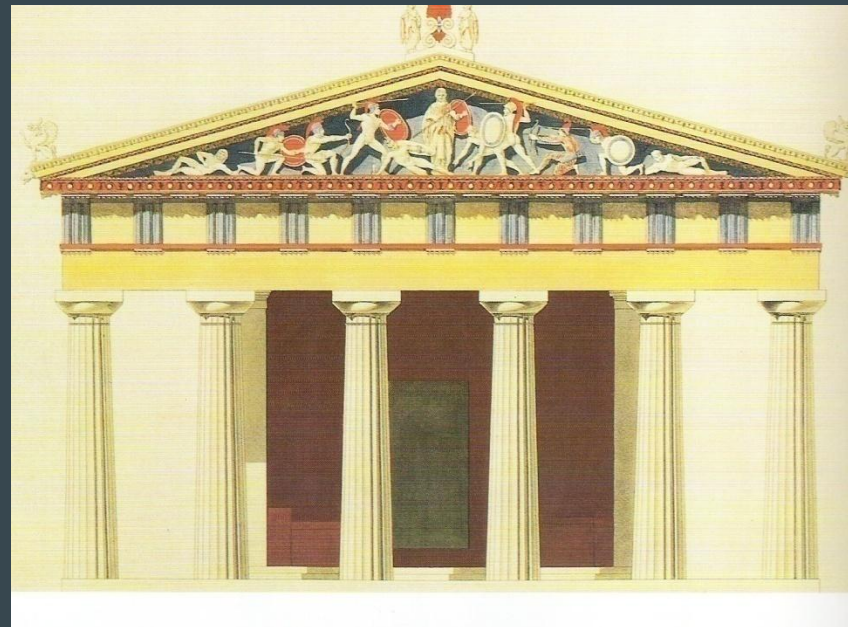
ΔΕΛΦΩΙ

1. Διάφορα συστήματα ἀνυψώσεως ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (Α. Κ. Ὁρλάνδος).

4. Ἀνάρτηση με την βοήθεια λύκου (α και δ ἑλληνικῶν β και γ ρωμαϊκῶν χρόνων) (Α. Κ. Ὁρλάνδος).

- Ναός της Αφαίας στην Αίγινα (490 π.Χ).

Sanctuary of Aphaia in Aigina

- Damage from 6th century BC
- 6th century BC
- 7th century BC

0 10 20 m

•Περιγραφή ναού Αφαίας στην Αίγινα

Ο ναός είναι δωρικός περίπτερος, με κιονοστοιχία 12 κιόνων στις μακρές και 6 στις στενές πλευρές.

- Οι κίονες είναι μονολιθικοί με 20 ραβδώσεις, εκτός από τρεις της βόρειας πλευράς, που αποτελούνται από σπονδύλους.

- Στηρίζεται σε κρηπίδα τριών βαθμίδων, έχει πρόδομο και οπισθόδομο με δύο κίονες εν παραστάσι και σηκό με δίτονη εσωτερική κιονοστοιχία πέντε κιόνων.

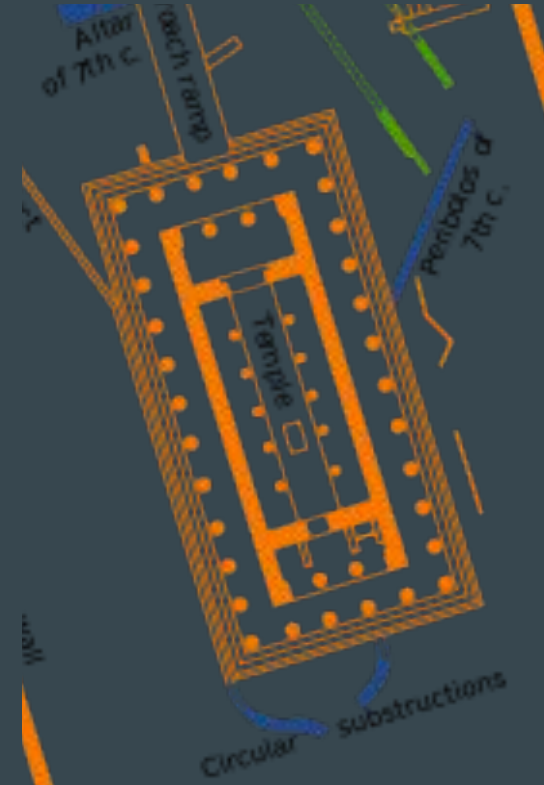
- Η είσοδος γινόταν από την ανατολική πλευρά, όπου είχε κατασκευασθεί επικλινές επίπεδο από καλά πελεκημένους λίθους.

- Οι κίονες, οι τοίχοι του σηκού και ο θριγκός είναι από ντόπιο πωρώδη ασβεστόλιθο και καλύπτονται με επίχρισμα, ενώ σε μερικά μέρη του θριγκού σώζεται και διακόσμηση με χρώμα. Τη δίρριχτη στέγη του ναού κάλυπτε πήλινη κεράμωση κορινθιακού τύπου και μόνο η πρώτη στρώση κεράμων με τις ανθεμωτές ακροκεράμους ήταν μαρμάρινη.

- Το κορυφαίο ανθεμωτό ακρωτήριο, που παισιωνόταν από δύο κόρες, ήταν επίσης μαρμάρινο, καθώς και οι τέσσερις σφίγγες στις γωνίες της στέγης.

- Τα γλυπτά των αετωμάτων και τα ακρωτήρια της στέγης ήταν από παριανό μάρμαρο και έφεραν χρώματα.

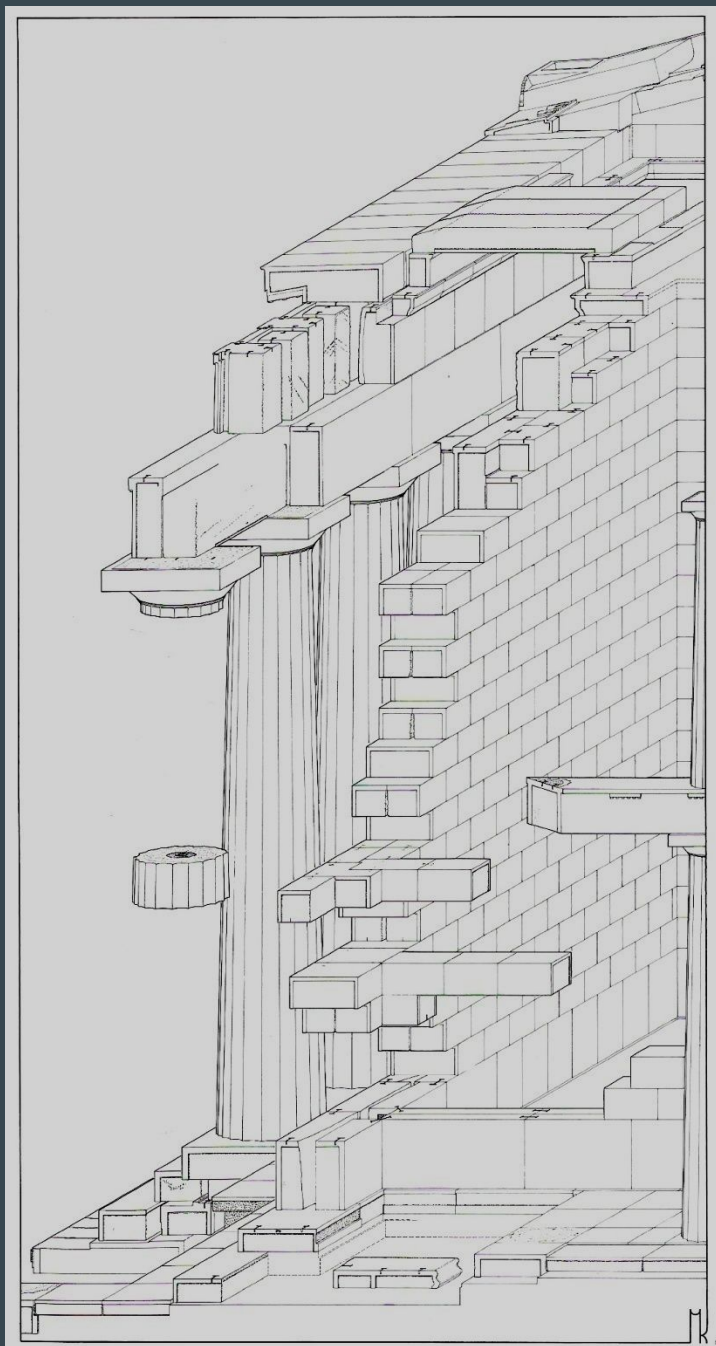
- Το θέμα και των δύο αετωμάτων είναι οι μυθικές εκστρατείες στην Τροία, στις οποίες διακρίθηκαν Αιγηνίτες ήρωες.

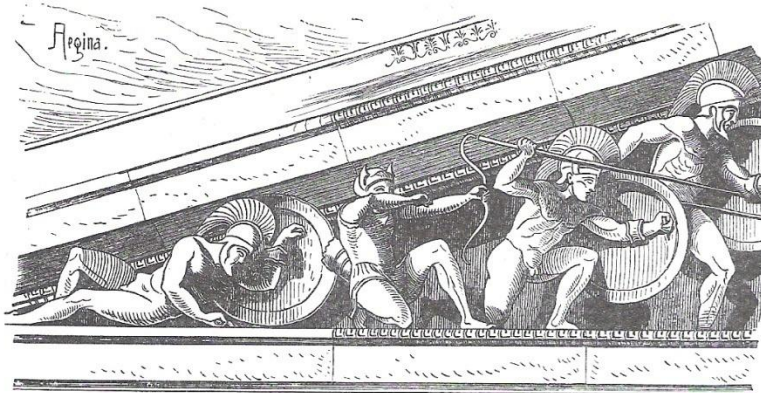

Μετά την εγκατάλειψή του το μνημείο παρέμεινε ορατό και εντυπωσιακό στο λόφο. Η πρώτη έρευνά του έγινε το 1811 από τον αρχιτέκτονα Ch. R. Cockerell και το φίλο του βαρόνο von Hallerstein, που επισκέφθηκαν το χώρο και ανέσκαψαν τα γλυπτά των αετωμάτων, τα οποία μετέφεραν στην Ιταλία.

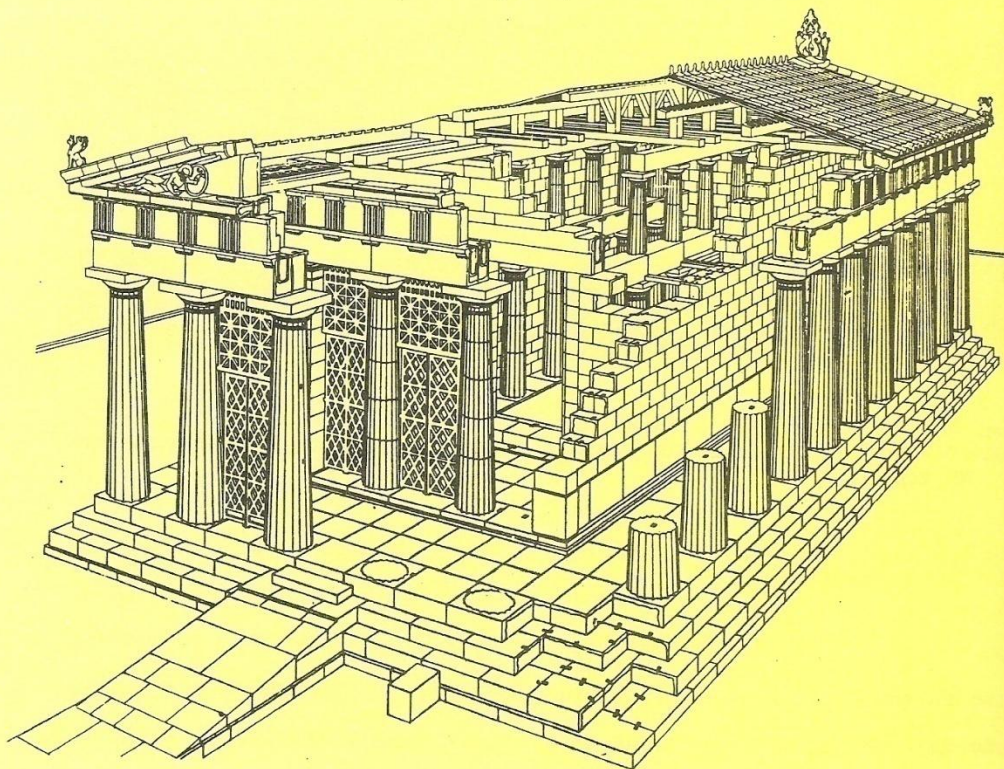
Από εκεί το 1828 κατέληξαν στο Μόναχο, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα και εκτίθενται στη Γλυπτοθήκη. Συστηματική ανασκαφή του μνημείου πραγματοποιήθηκε από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο το 1901, υπό την εποπτεία των Ad. Furtwangler και H. Thiersch και αργότερα, το 1964-1981, του D. Ohly.

Τα έτη 1956-1957 έγιναν αναστηλωτικές εργασίες από τον Α. Ορλάνδο και τον Ε. Στίκα.

Εικ. 346. Αίγινα. Γ' ναός Αφαίας, περ. 490 (ἡ Εὐαίτια ἀγάλματα
(σχέδιο Durm 1880: Durm, 1910, σ. 275, εικ. 246).

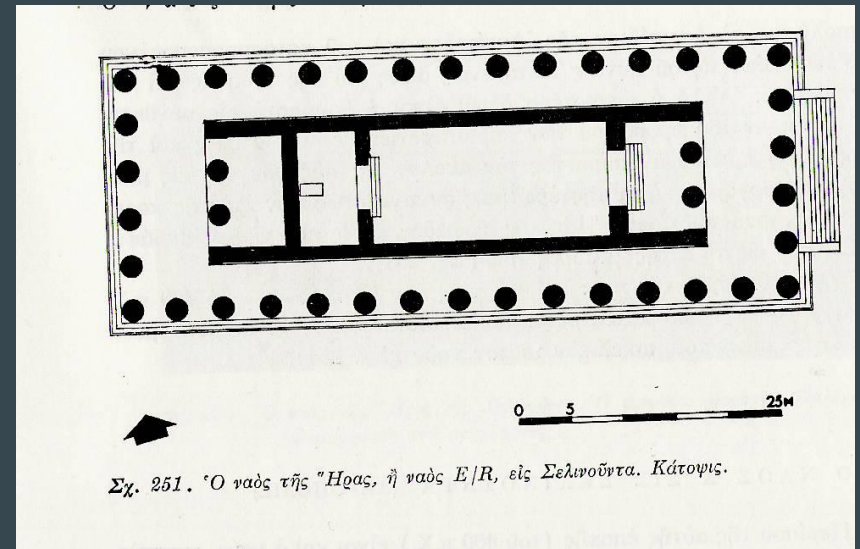

Εικ. 347. Αίγινα. Γ' ναός Αφαίας, περ. 490 (;). Προοπτική αναπαράσταση της δομής-
του (: Fletcher, 1975, σ. 212B).

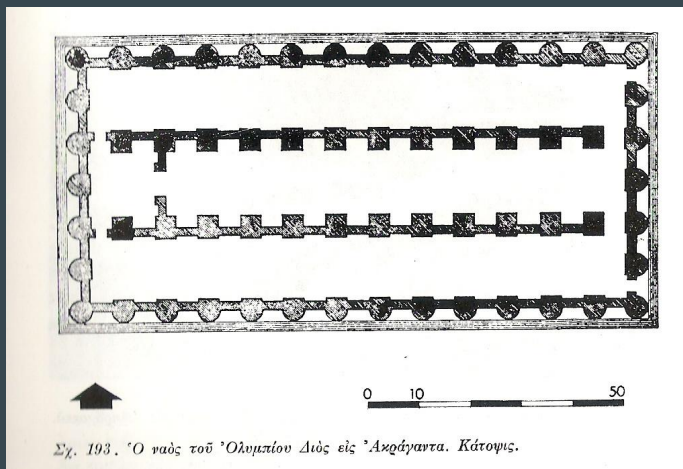
- Ο Σελινούντας, όπως είναι γνωστόν, ήταν μία σημαντική αρχαία ελληνική πόλη της νοτιοδυτικής Σικελίας. Ήταν αποικία των Υβλαίων Μεγάρων. Ιδρύθηκε το 628 π.Χ. και γνώρισε μεγάλη ακμή στους 6ο και 5ο αι. π.Χ.

- Στα ερείπια της πόλης, **βρέθηκαν οκτώ σπουδαίοι αρχαίοι ναοί**. Επειδή δεν είναι γνωστό ποια θεότητα λατρευόταν στους περισσότερους, χαρακτηρίζονται, για διάκριση, με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου. Η ομάδα των ναών A, B, C, D, είναι του 6ου αι. π.Χ., ενώ ο ναός E και η ομάδα των τριών ναών ανατολικά της πόλης (F, G, H) είναι μεταγενέστεροι.

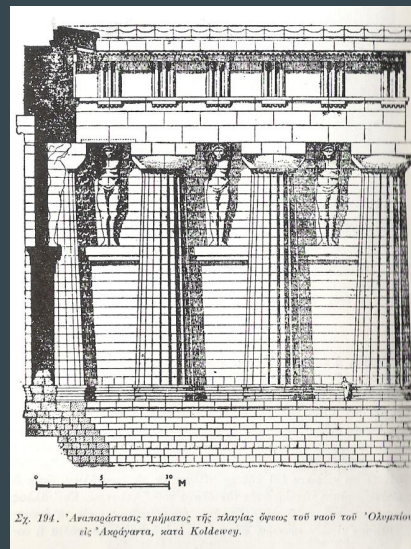
- Σε όλους σχεδόν διατηρείται ο τύπος του μεγάρου, με κλειστό πρόδομο και προσθήκη δεύτερης κιονοστοιχίας στην ανατολική πλευρά.

**Σελινούντας: ναός της
Ἥρας ή E (ή ER)
περ. 490 π.Χ.**

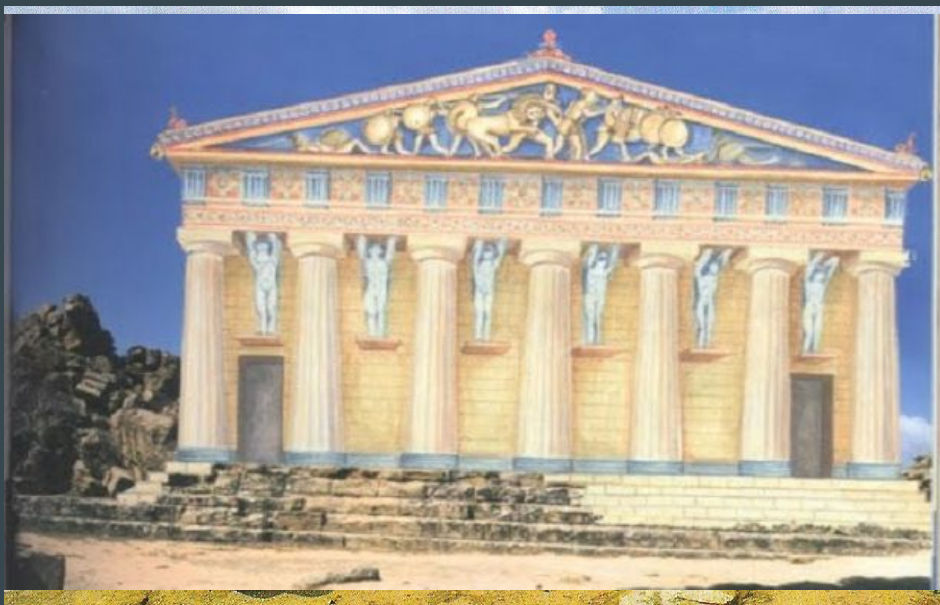

Σχ. 193. 'Ο ναός τοῦ 'Ολυμπίου Διὸς εἰς 'Ακράγαντα. Κάτοψις.

Σχ. 194. 'Αναπαράστασις τμήματος τῆς πλαγίας ὀφειοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ 'Ολυμπίου εἰς 'Ακράγαντα, κατὰ Koldewey.

Ο Ακράγας ή Ακράγαντας ήταν κι αυτός μία αρχαία ελληνική πόλη της Σικελίας, χτισμένη τον 6ο αι. π.Χ. από κατοίκους της Γέλας (κατά τον Θουκυδίδη) ή Ροδίου (κατά τον Πολύβιο), φθάνοντας στη μεγαλύτερη ακμή του τον 5ο αι. π.Χ. υπό την τυραννίδα του Θήρωνα.

Μεγάλη ώθηση στην κατασκευή των ναών έδωσε η αφθονία των εργατικών χεριών, επακόλουθο της νίκης του Ακράγαντα εναντίον της Καρχηδόνας στην Ιμέρα, το 480 π.Χ., και της σύλληψης μεγάλου αριθμού αιχμαλώτων. Στην περίοδο αυτή ανήκει και το Ολυμπεϊόν, ναός του Ολύμπιου Δία, το μέγιστο οικοδόμημα της Σικελίας και ένα από τα μεγαλύτερα της αρχαιότητας (περίπου 117 χ 54 μ.), με 38 μορφές Γιγάντων ύψους 7,65 μ., ως υποστηρίγματα του θριγκού.

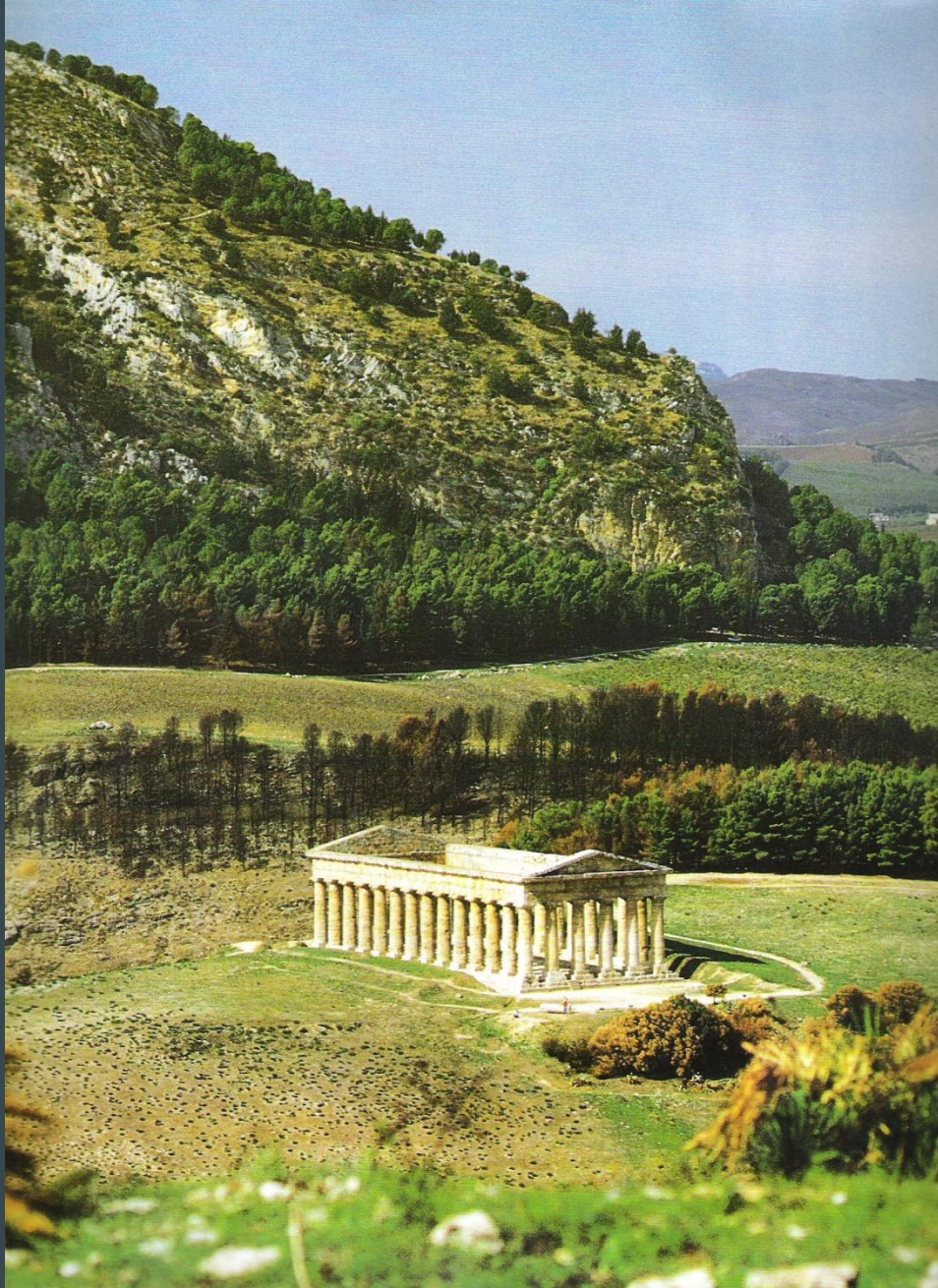
Ακράγας: ναός του Διός ή Β ή των Γιγάντων.
480 π.Χ. (53*110 μ.)

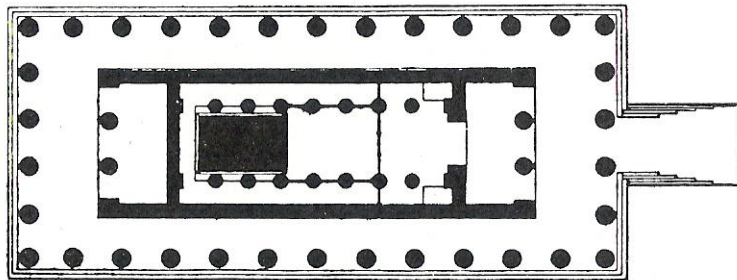
- Ακράγας: ναός Ομονοίας ή F 440 π.Χ. , ναός Ήρας ή D 430 π.Χ.

- Ποσειδωνία (Paestum):
Ναός του Ποσειδώνα ή Ήρας Π, ή Δία, 460 π.Χ.

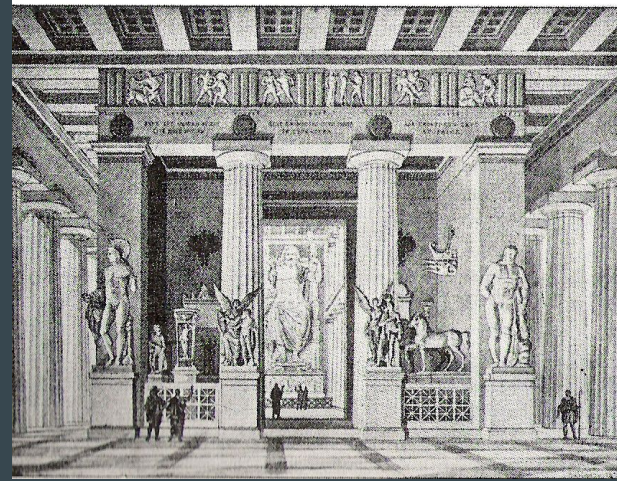

- Σεγέστα: Δωρικός ναός 425 – 416 π.Χ. (23*57,50 μ.)

Σχ. 218. Ὁ ναός τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἰς Ὀλυμπίαν. Κάτοψις.

220. Ὁ ναός τοῦ Διὸς εἰς Ὀλυμπίαν. Ἀναπαράστασις τῆς ὕψεως τοῦ προνάου.

Ο 'κανών'

Ολυμπία:

Ναός του Διός

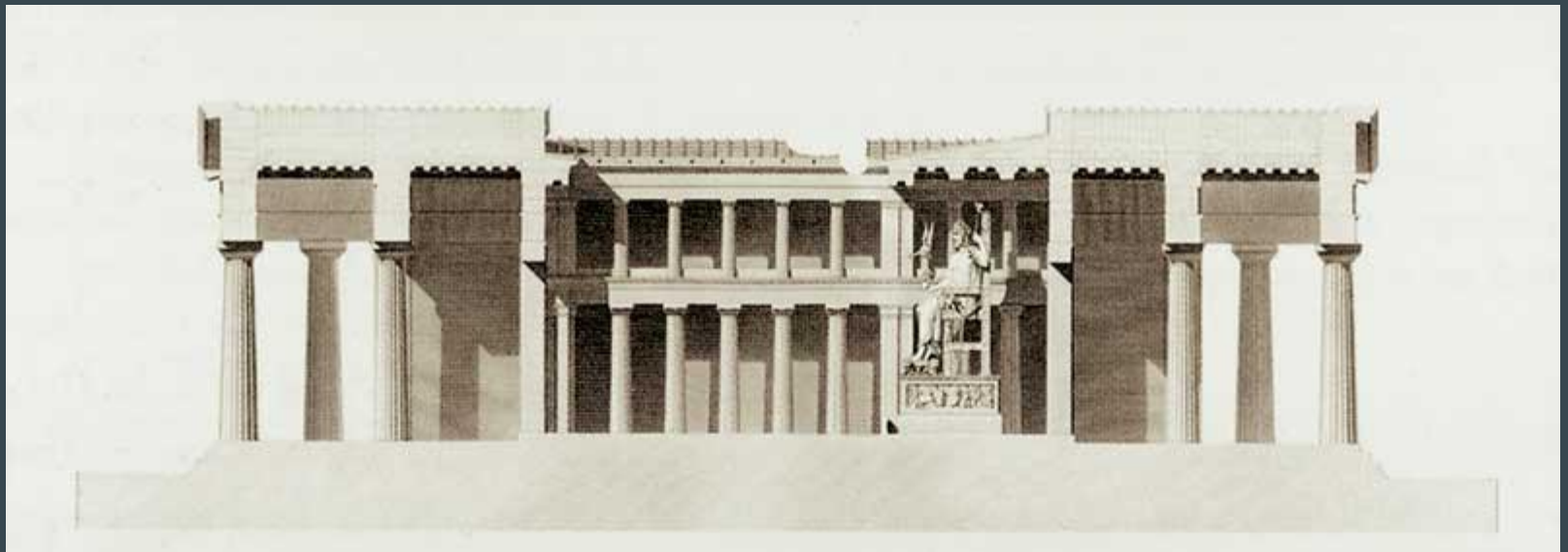
468-460 (456) π.Χ.

27,70*64,12μ.

Λίβων από Ἡλίδας.
6Χ13 κίονες

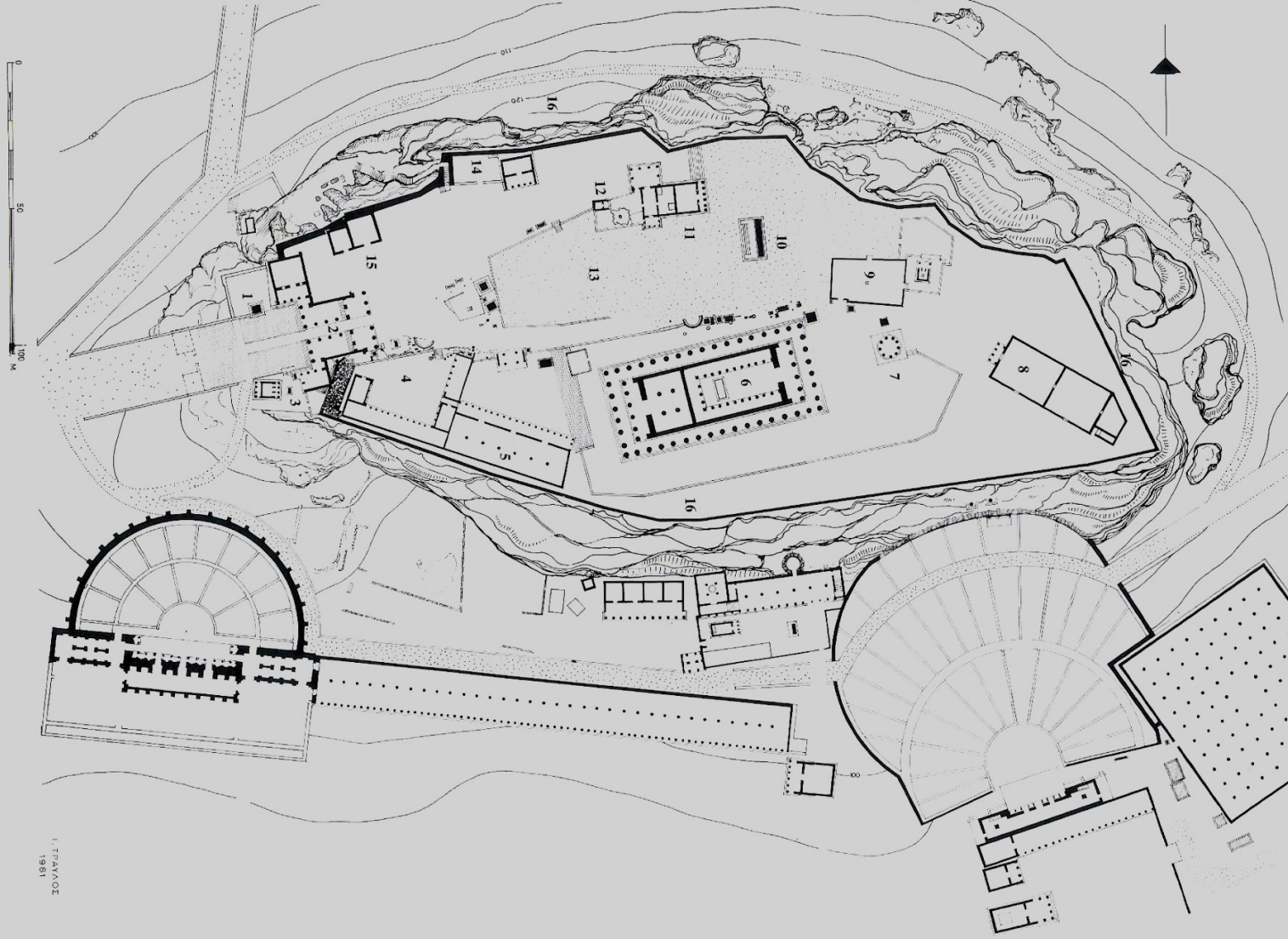
Πρόκειται για το μεγαλύτερο ναό της Πελοποννήσου, ο οποίος θεωρείται η τέλεια έκφραση, ο “κανών” της δωρικής ναοδομίας. Κτίσθηκε από τους Ηλείους προς τιμήν του Δία. Η ανέγερσή του άρχισε το 470 π.Χ. και ολοκληρώθηκε το 456 π.Χ. Η χρονολόγηση αυτή προκύπτει από την αναθηματική επιγραφή των Λακεδαιμονίων, οι οποίοι μετά τη νίκη τους κατά των Αθηναίων και των συμμάχων τους στη μάχη της Τανάγρας (457 π.Χ.), αφιέρωσαν χρυσή ασπίδα, που είχε αναρτηθεί κάτω από το κεντρικό ακρωτήριο του αετώματος. Αρχιτέκτων του ναού ήταν ο Λίβωνας ο Ηλείος, ενώ άγνωστος παραμένει ο καλλιτέχνης των αετωμάτων.

Στο βάθος του σηκού ήταν τοποθετημένο το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Κατασκευάστηκε από τον Φειδία γύρω στο 430 π.Χ. και είχε ύψος πάνω από 12 μ.

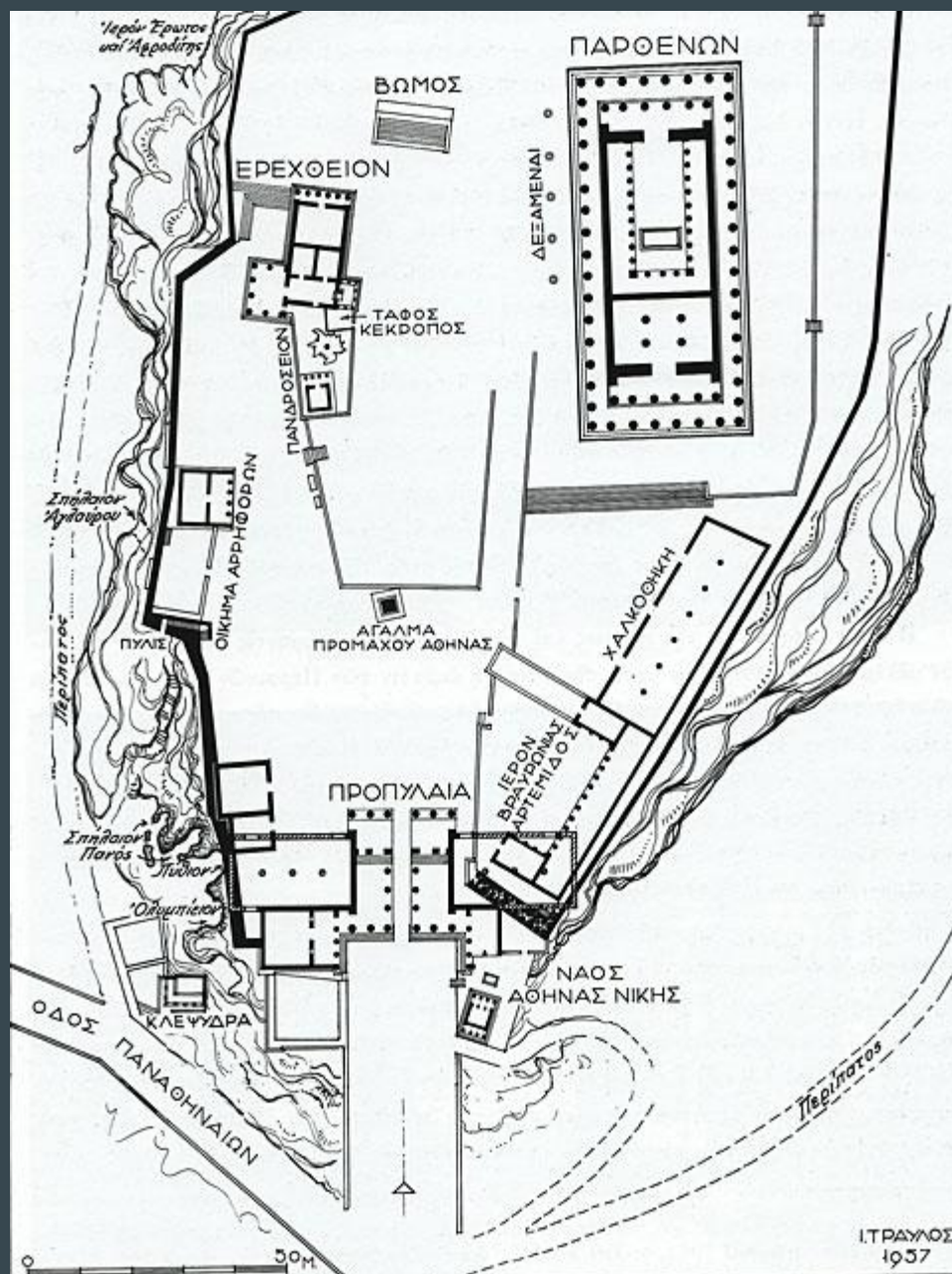

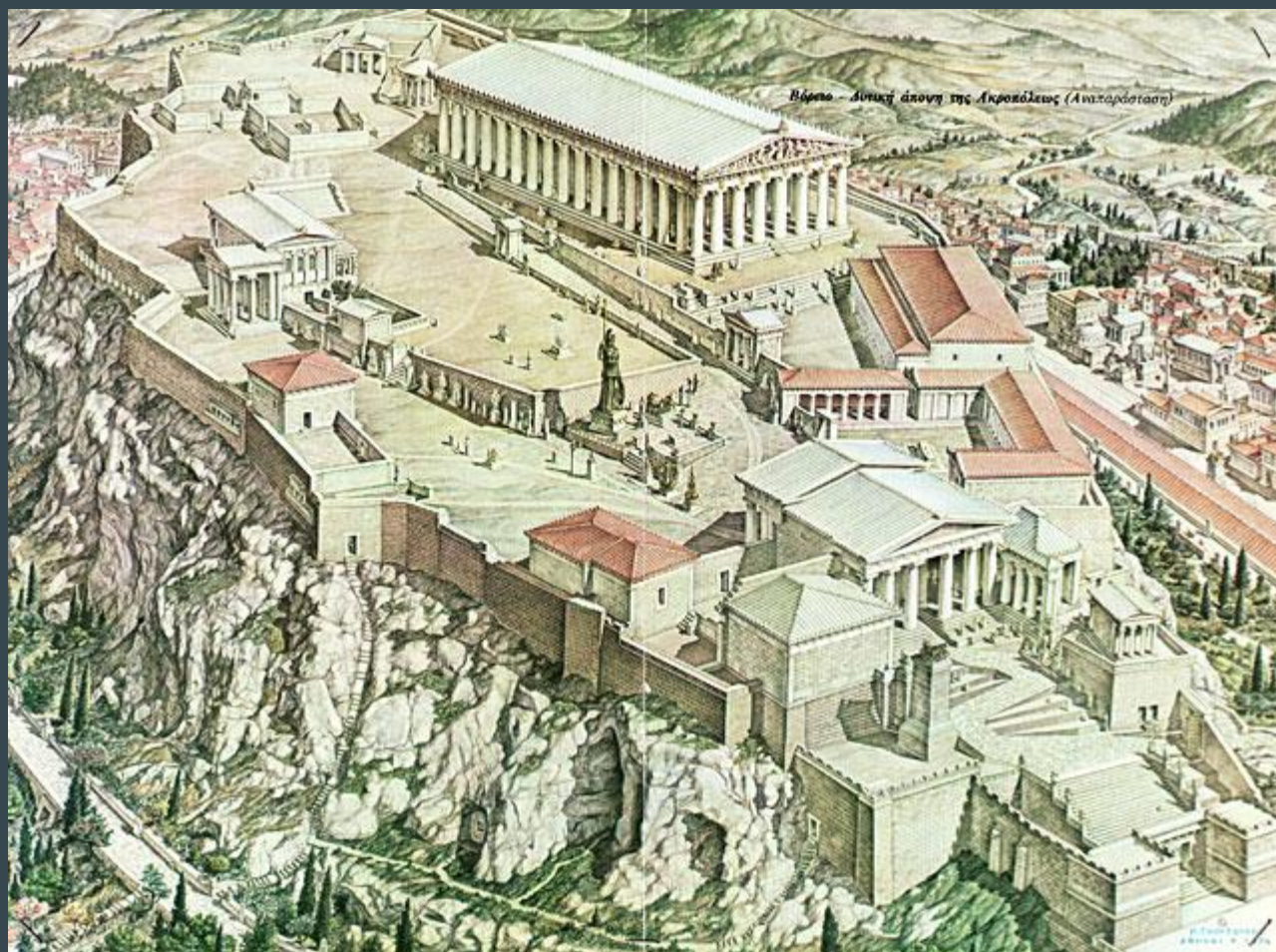
- Η αρχιτεκτονική στην Αθήνα κατά την Κλασική περίοδο έφτασε στο απόγειό της κυρίως με τον Παρθενώνα και τα άλλα έργα στην Ακρόπολη.
- Τα έργα αυτά, όπως και τα περισσότερα που ακολούθησαν τις περσικές καταστροφές, εντάσσονται σε συγκεκριμένα οικοδομικά προγράμματα που εκπονήθηκαν και υποστηρίχτηκαν από συγκεκριμένες παρατάξεις και δημόσιους άντρες.
- Στο β' μισό του 5ου αιώνα π.Χ. οικοδομήθηκαν εκτός από τον Παρθενώνα και άλλοι σημαντικοί ναοί. Θόλοι και στοές, αίθουσες και θέατρα είναι μερικά μόνο από τα μεγαλόπρεπα δημόσια κτήρια της εποχής.
- Την ίδια περίοδο εφαρμόστηκε ένα νέο πολεοδομικό σύστημα, κυρίως στον Πειραιά. Οι εκπληκτικές δημιουργίες του 5ου αιώνα π.Χ. σημάδεψαν την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής, η οποία γνώρισε στην ιστορία της πολλές επιστροφές στα πρότυπα των κλασικών χρόνων με τη μορφή ποικίλων νεοκλασικισμών.

Ι. ΓΡΑΝΟΣ
1981

1. Μνημείο του Αγρίππα.	9. Ιερό του Διός Πολιέως.
2. Προπύλαια.	10. Βωμός της Αθηνάς Πολιάδος.
3. Ναός της Αθηνάς Νίκης.	11. Ερέχθειον.
4. Ιερό της Βραυρωνίας Αρτέμιδος.	12. Πανδρόσειον.
5. Χαλκοθήκη.	13. Αρχαίος ναός της Αθηνάς.
6. Παρθενών.	14. Αρρηφόριον.
7. Ναός της Ρώμης και του Αυγούστου.	15. Βορειοδυτική περιοχή της Ακρόπολης.
8. Ιερό του Πανδίωνος.	16. Το τείχος της Ακρόπολης.

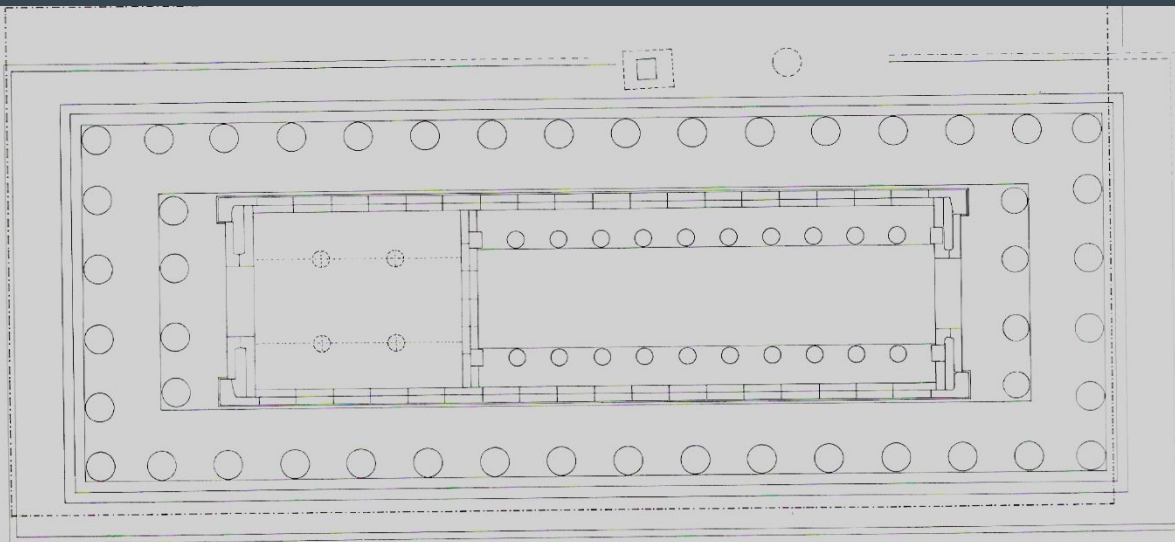

Βάσις - Δομική άποψη της Ακροπόλεως (Αναπαράσταση)

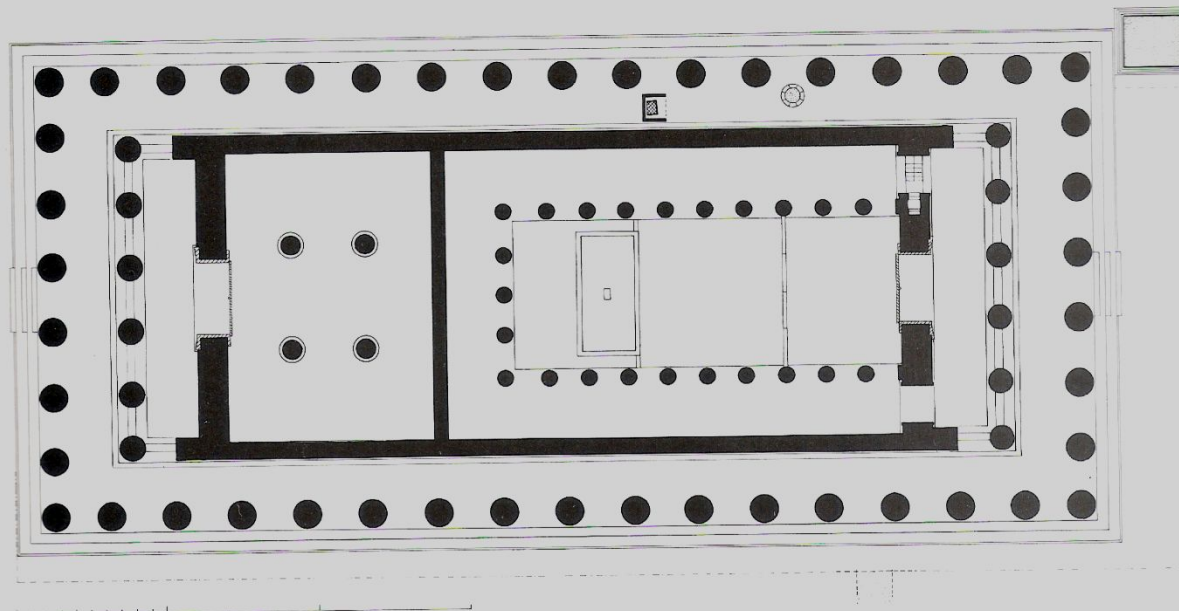
Ε. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Αθήνα 1974

447-438 π.Χ,
 γλυπτά 432 π.
 Χ
 30,86*69,51

1. Προπαρθενών, αποκατάσταση της κατόψεως και της οικοδομικής συνθέσεως των τοίχων στή σιάθμη των ὀρθοσσιαιῶν. Τό περίγραμμα τοῦ νεωτέρου Παρθενῶνος δηλώνεται μέ διακεκομμένη-στικτή γραμμή. Κλίμαξ 1:400. Σχέδιο: Μ. Κορρές.

2. Παρθενών, αποκατάσταση της κατόψεως βάσει των νεωτέρων διαπιστώσεων: παράθυρα στον πρόναο καί κλιμακοστάσιο στό πάχος τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ναῖσος καί κυκλικός βωμός στό βόρειο πτερό, πυργοειδές βάθρο τεθρίππου στή ΒΑ γωνία. Κλίμαξ 1:400. Σχέδιο: Μ. Κορρές.

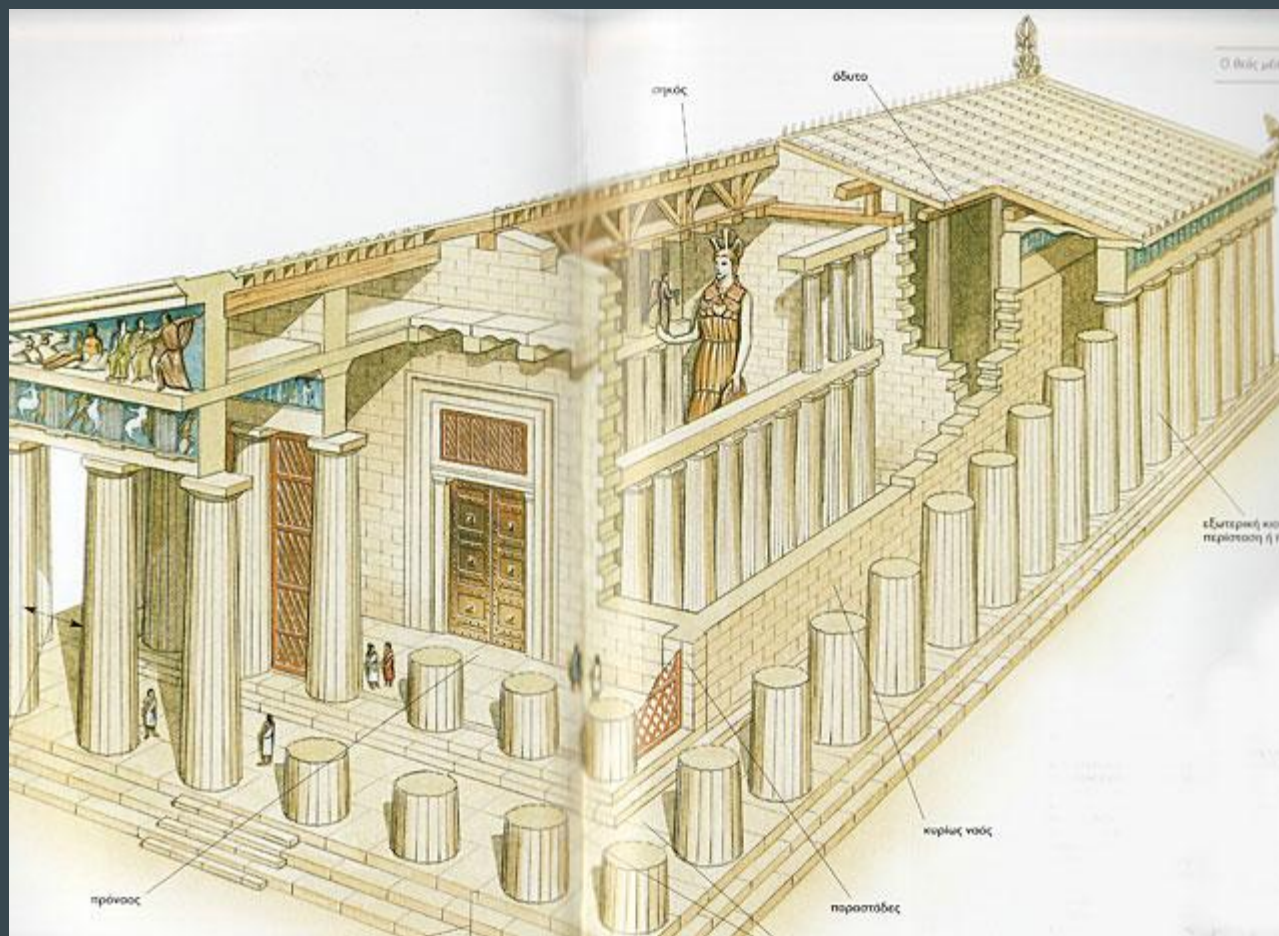
- Ο Παρθενώνας είναι το μεγαλύτερο και επισημότερο οικοδόμημα της Ακρόπολης και συγκεντρώνει τον θαυμασμό όλου του κόσμου αιώνες τώρα.

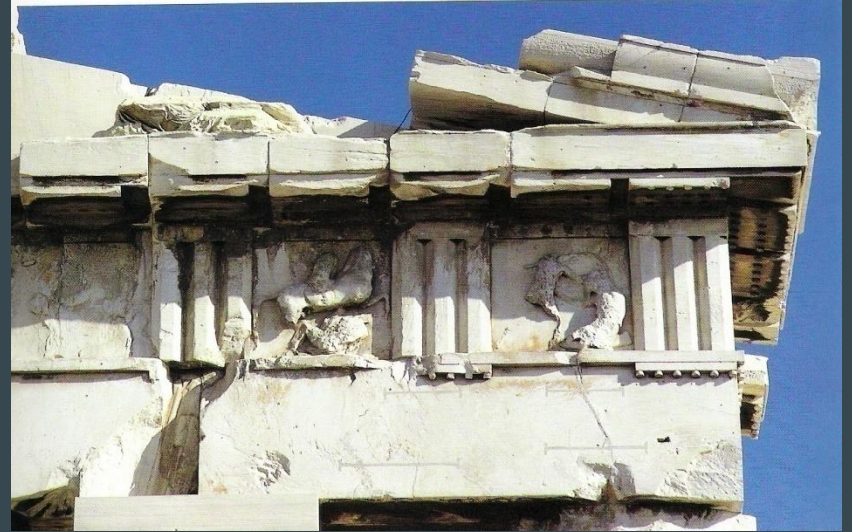
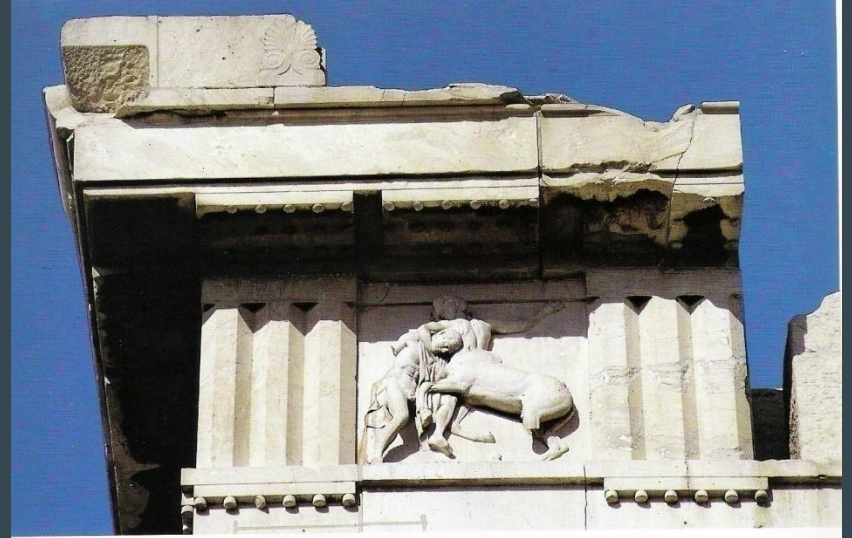
- Οι εργασίες για την ανέγερση του ολομάρμαρου αυτού ναού της Αθηνάς άρχισαν το 447 π.Χ. υπό τη διεύθυνση των αρχιτεκτόνων Ικτίνου και Καλλικράτη.

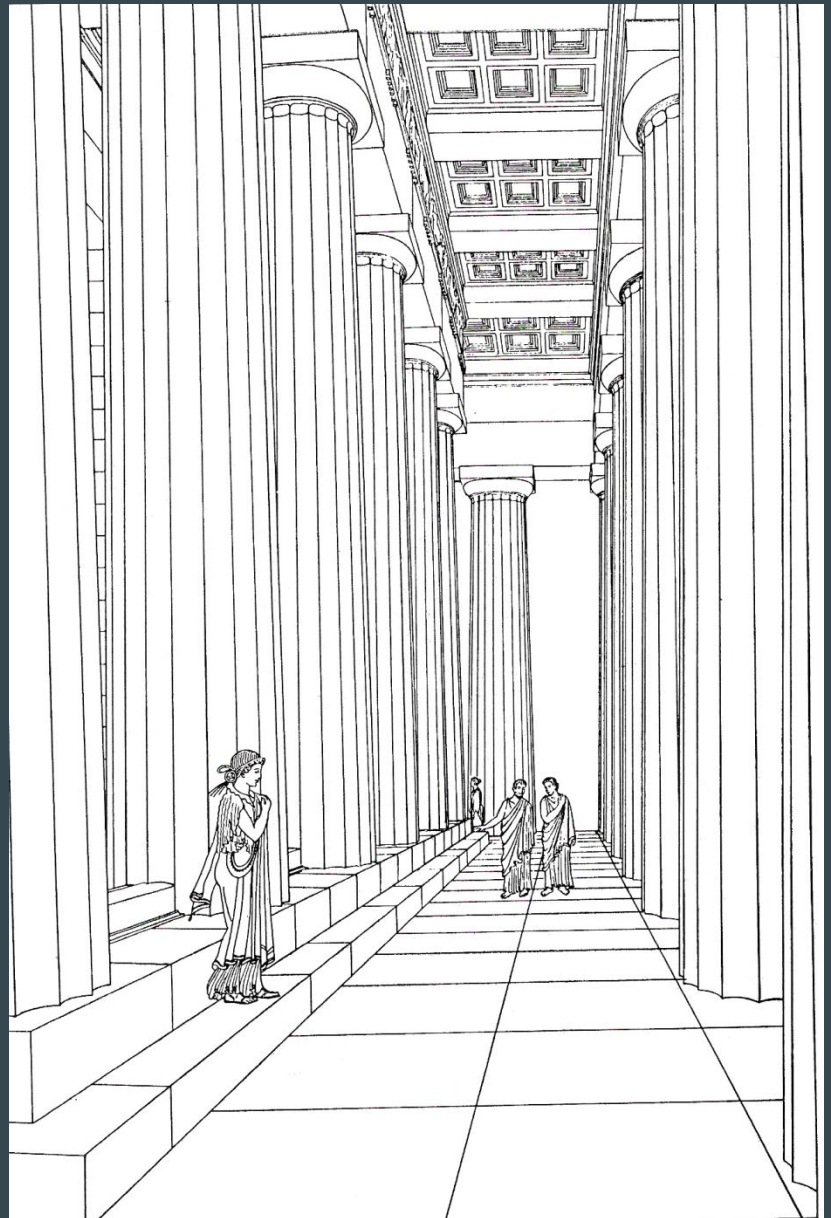
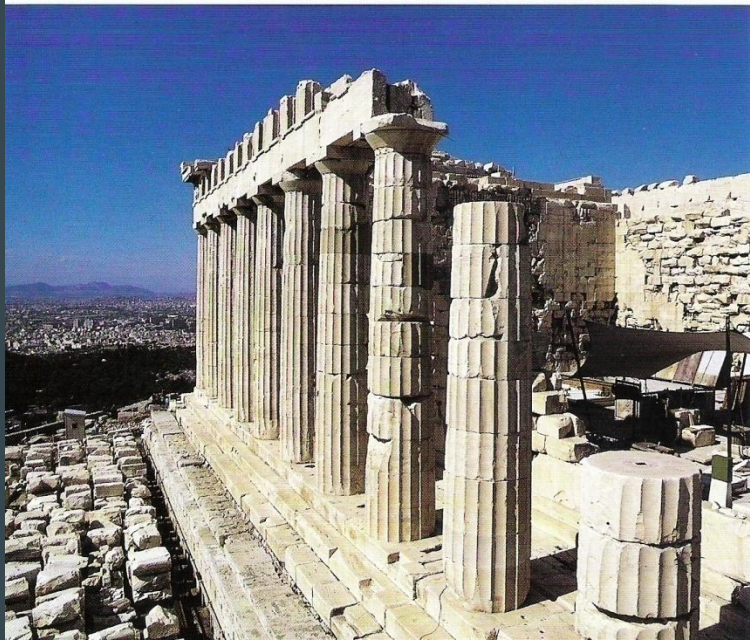
- Ο ναός τελείωσε το 438 και κατά τα Παναθήναια του επόμενου χρόνου αφιερώθηκε στην πολιούχο θεά. Παρ' όλ' αυτά οι εργασίες συνεχίστηκαν μέχρι το 432.

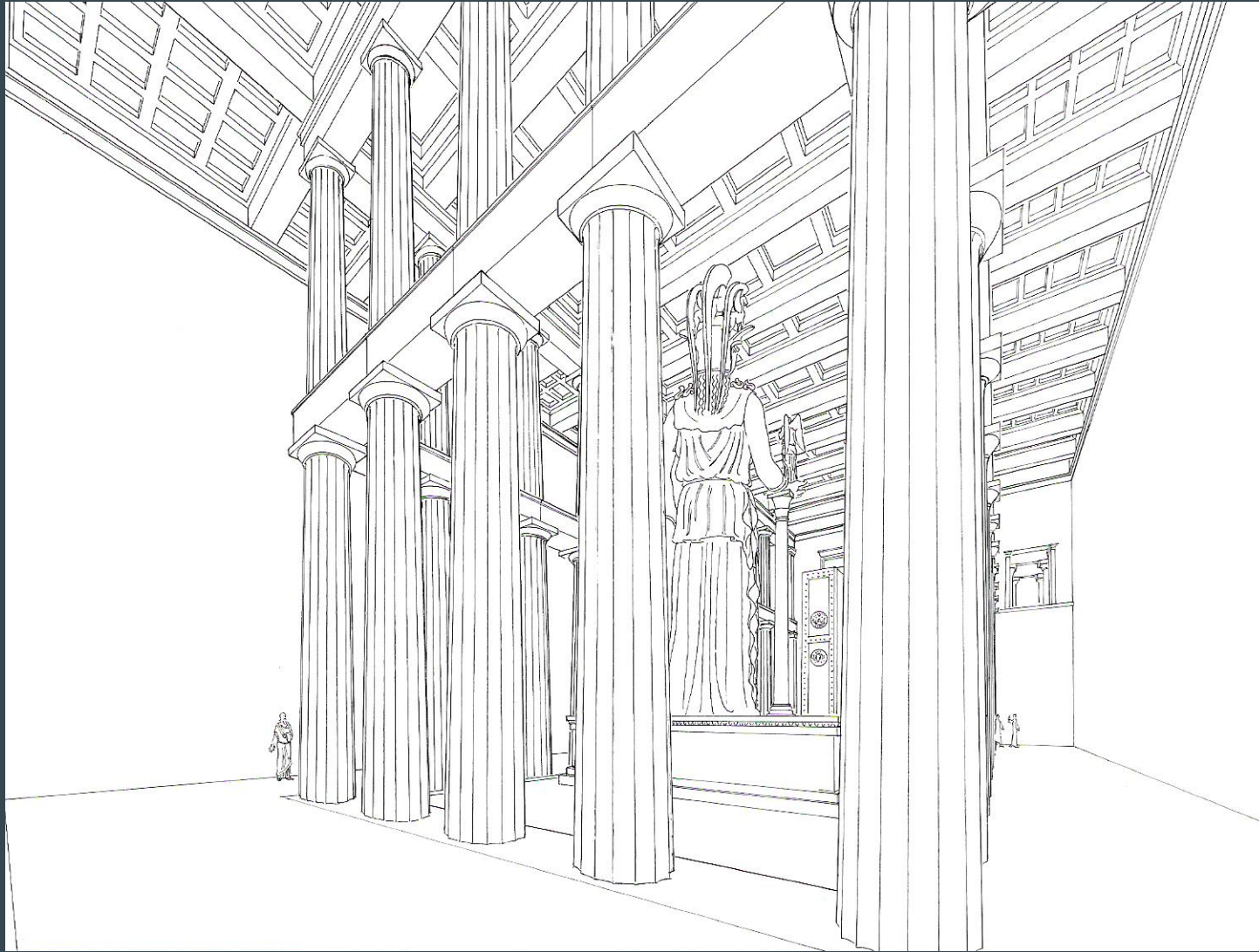
- Είναι ναός δωρικού ρυθμού περίτερος με 8 κίονες στις στενές και 17 στις μακριές πλευρές. Οι κίονες έχουν ύψος 10,5 μ. και πάνω τους στηρίζεται ο θριγκός (επιστύλια), οι μετόπες, τα τρίγλυφα, τα γείσα και τα αετώματα. Ο σηκός ήταν χτισμένος ολόκληρος με μαρμάρινες πέτρες σε οριζόντιες σειρές και σε καθεμία στενή πλευρά είχε από έξι δωρικούς κίονες, οι οποίοι τον χώριζαν σε δύο μέρη: τον κυρίως ναό και τον οπισθόδομο. Η ζωφόρος στους τοίχους του σηκού είχε παραστάσεις της πομπής των Παναθηναίων.

- Ο κυρίως ναός στο εσωτερικό του χωριζόταν σε τρία μέρη· αυτό γινόταν με δύο κάθετες δωρικές κιονοστοιχίες. Το μεσαίο από τα τρία μέρη ήταν το πλατύτερο και σ' αυτό ήταν στημένο πάνω σε βάθρο το περίφημο χρυσελεφάντινο άγαλμα της Παρθένου Αθηνάς, το οποίο ο Φειδίας είχε ολοκληρώσει και τοποθετήσει το 438 π.Χ. στη θέση του. Οι 92 μετόπες εσωτερικά ήταν ανάγλυφες και παρίσταναν διάφορα μυθολογικά θέματα: Γιγαντομαχίες, Αμαζονομαχίες, Κενταυρομαχίες και επεισόδια από την άλωση της Τροίας.

8. Ανατολικό άέτωμα. Μορφές K-L-M. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

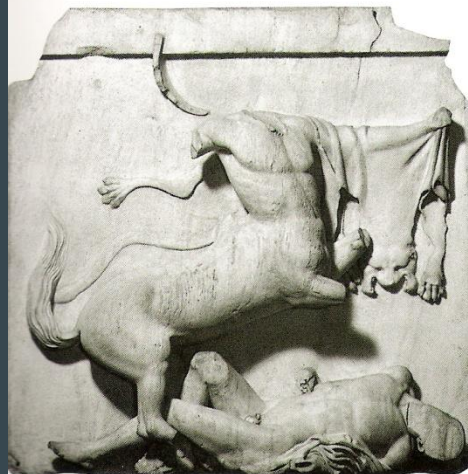
9. Ανατολικό άέτωμα. Μορφές E-F-G. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

45. Ή νόνα μετόπη αρ. 4. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο και Κοπεγχάγη, Έθνικό Μουσείο. Γύψινο έκμαγείο. Βασιλεία, Skulpturenhalle. Φωτ.: D. Widmer.

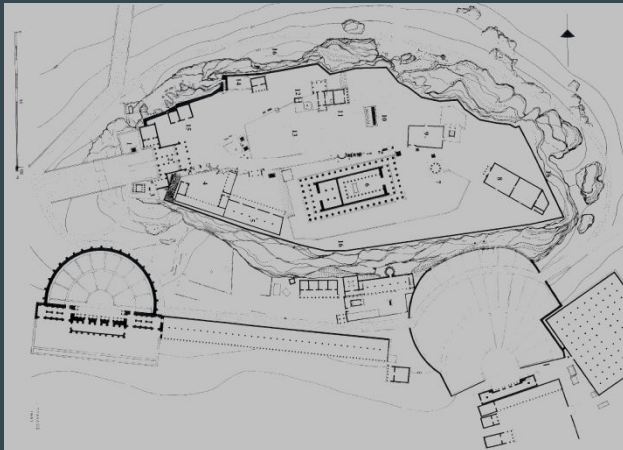
46. Ή νόνα μετόπη αρ. 29. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

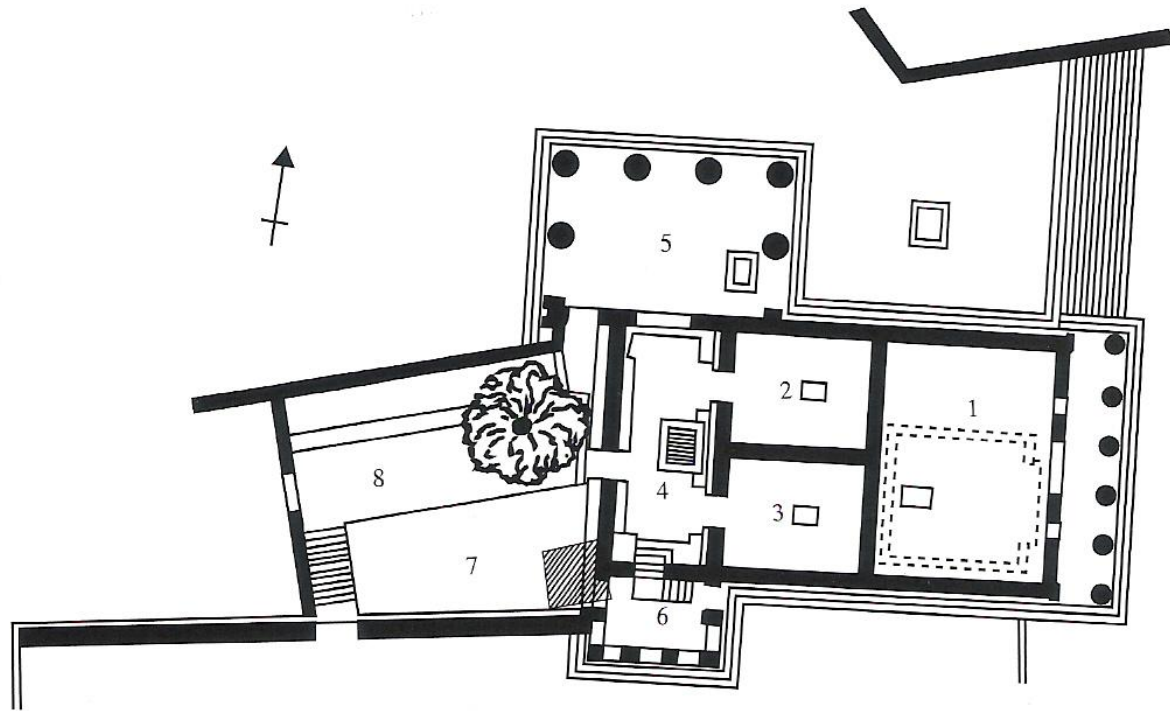
47. Ή νόνα μετόπη αρ. 28. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

48. Ή νόνα μετόπη αρ. 27. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

421, 409-405 π.Χ.
Μνησικλής;

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1. Ιερό Αθηνάς Πολιάδος.
- 2-5. Ιερό Ποσειδώνος-Ερεχθέως.
 2. Λατρεία Βούτου.
 3. Λατρεία Ηφαίστου.
 4. Πρόδομος ιερού Ποσειδώνος-Ερεχθέως.
 5. «Πρόστασις η προς του θυρώματος».
6. Πρόσταση των Κορών.
7. Τάφος του Κέκροπος.
8. Πανδρόσειον.

•ΕΡΕΧΘΕΙΟΝ

•Κατά τη μυθολογία στο σημείο αυτό έγινε η φιλονικία της Αθηνάς και του Ποσειδώνα για την κυριαρχία της πόλης. Ο θεός της θάλασσας Ποσειδώνας χτύπησε το βράχο με την τρίαινα και ξεπήδησε θαλασσινό νερό. Με τη σειρά της η Αθηνά χτύπησε με το δόρυ της και φύτευσε η ελιά. Οι θεοί που ήταν κριτές έδωσαν τη νίκη στην Αθηνά.

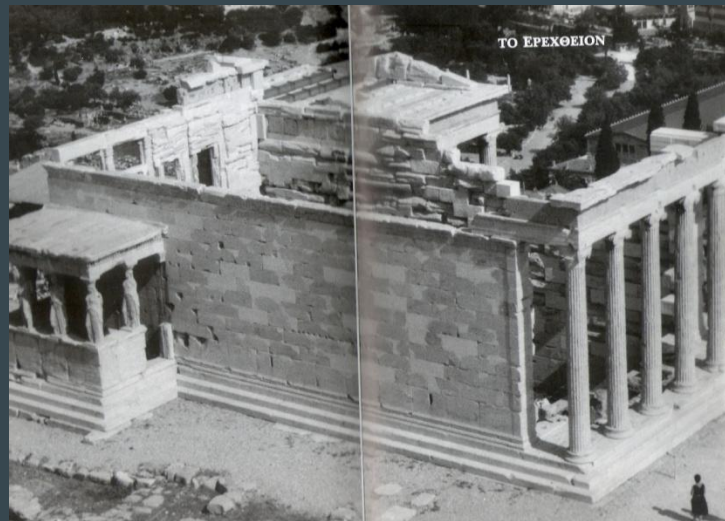
•Οι Αθηναίοι όμως θέλοντας να συμβιβάσουν τους δύο αντίπαλους θεούς τους αφιέρωσαν από ένα ιερό κάτω από την ίδια στέγη. Έτσι χτίστηκε το πιο ιδιόμορφο από τα οικοδομήματα της Ακρόπολης από άποψη αρχιτεκτονικού σχεδίου.

•Στο σημείο αυτό κατά τη μυθολογία είχε την κατοικία του ο βασιλιάς Ερεχθέας που αργότερα ταυτίστηκε με τον Ποσειδώνα. Γι' αυτό και ο ναός πήρε το όνομά του από το μυθολογικό αυτό βασιλιά της Αθήνας.

•Ο ναός χτίστηκε μεταξύ 425 και 406 π.Χ. με σχέδια του αρχιτέκτονα Καλλίμαχου και είναι ένα από τα αριστουργήματα του ιωνικού ρυθμού.

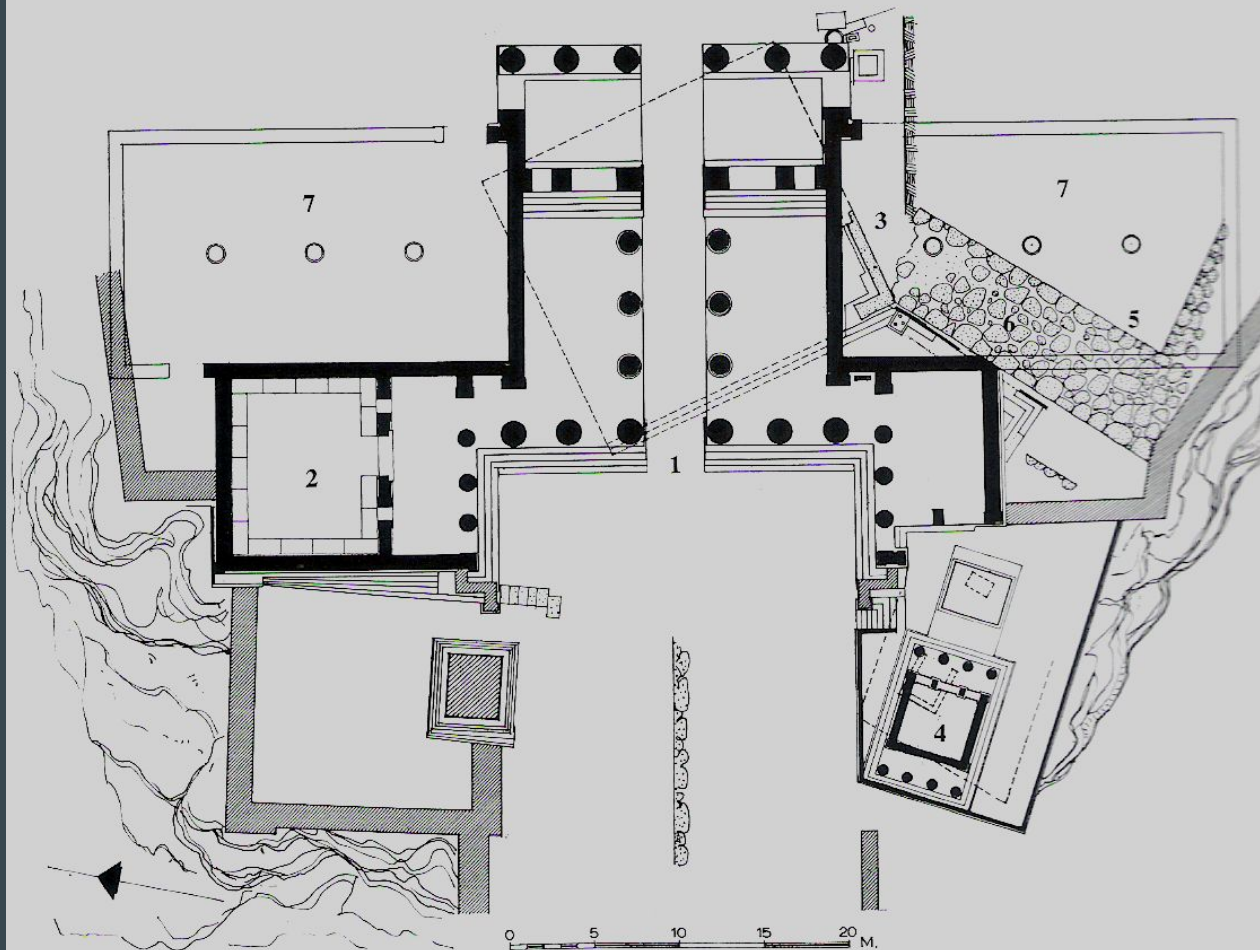
•Εσωτερικά ο ναός ήταν χωρισμένος σε δύο μέρη. Το ανατολικό μέρος προς την πρόσοψη ήταν της Αθηνάς, το άλλο του Ποσειδώνα. Στο ιερό της Αθηνάς βρισκόταν το ξόανό της, ένα άγαλμά της δηλ. κατασκευασμένο από ξύλο ελιάς για το οποίο πίστευαν ότι είχε πέσει από τον ουρανό. Στο ιερό του Ποσειδώνα, όπου κατεβαίνει κανείς με 12 σκαλοπάτια, η ξηλωμένη σ' ένα σημείο στέγη και οι τρεις τρύπες στο βράχο του δαπέδου προκλήθηκαν από το χτύπημα της τρίαινας του θεού, όπως πίστευαν οι αρχαίοι.

•Το πιο γνωστό όμως μέρος του Ερεχθείου είναι η «Πρόστασις των Κορών», οι περίφημες δηλ. Καρυάτιδες. Πρόκειται για ένα σκεπαστό μπαλκόνι, του οποίου η στέγη στηρίζεται όχι σε κίονες, αλλά σε έξι αγάλματα κοριτσιών εξαιρετικής τέχνης.

437-432π.Χ.
Μνησικλής

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1. Κεντρικό οικοδόμημα.
2. Βορειοδυτική πτέρυγα ή Πινακοθήκη.
3. Νοτιοδυτική πτέρυγα.
4. Ναός της Αθηνάς Νίκης.
5. Λείψανα του παλαιότερου προπύλου.
6. Μυκηναϊκό («κυκλώπειο») τείχος.
7. Υποθετικές ανεκτέλεστες προεκτάσεις των μνησικλειων Προπυλαίων.

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Η μνημειώδης αυτή είσοδος της Ακρόπολης άρχισε να χτίζεται το 436 π.Χ. μετά την ολοκλήρωση του Παρθενώνα, πάνω σε σχέδια του αρχιτέκτονα Μνησικλή.

-Το οικοδόμημα αυτό διαιρείται σε τρία μέρη. Στο κέντρο είναι ένα ναόσχημο μακρύ χτίσμα με ψηλό αέτωμα και όψη δωρικού ναού. Δεξιά και αριστερά από αυτό είναι χτισμένες από μία πτέρυγα που μοιάζουν με δωρικούς ναούς χωρίς αέτωμα, αλλά έχουν στέγη αετοειδή. Το κεντρικό οικοδόμημα είναι κάτι το μοναδικό στην αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική.

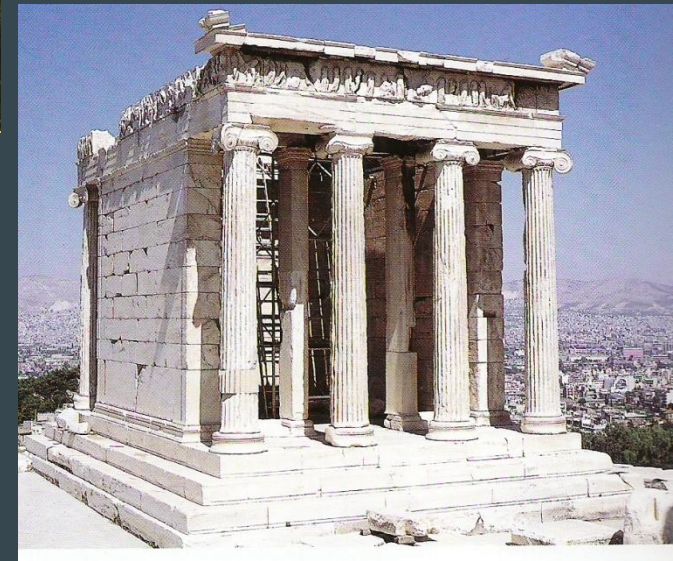
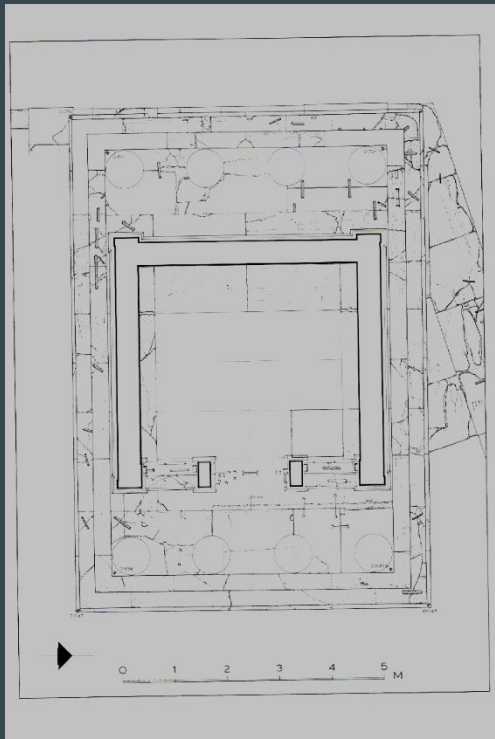
-Έξι κίονες δωρικού ρυθμού κοσμούν τη μνημειώδης αυτή είσοδος της Ακρόπολης άρχισε να χτίζεται το 436 π.Χ. μετά την ολοκλήρωση του Παρθενώνα, πάνω σε σχέδια του αρχιτέκτονα Μνησικλή.

-Τα Προπύλαια δεν ολοκληρώθηκαν ποτέ. Το 431 άρχισε ο Πελοποννησιακός πόλεμος και οι εργασίες σταμάτησαν. Το 429 πέθανε ο Περικλής και οι διάδοχοί του δεν έδειξαν ενδιαφέρον για την συνέχιση του έργου.

427-424π.Χ.Καλλικράτης

ΝΑΟΣ ΑΠΤΕΡΟΥ ΝΙΚΗΣ

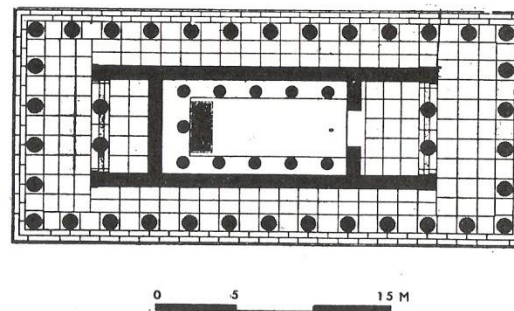
- Είναι ένας μικρός ολομάρμαρος ναός, που άρχισε να χτίζεται μεταξύ 427 και 424 π.Χ. με αρχιτέκτονα τον Καλλικράτη.
- Είναι τετράστυλος αμφιπρόστυλος ναός ιωνικού ρυθμού, χτισμένος πάνω σε μία κρηπίδα με τέσσερις βαθμίδες.
- Δεν έχει πρόναο.
- Μέσα στο σηκό του, υπήρχε άγαλμα της Αθηνάς Νίκης, που κρατούσε στο αριστερό χέρι περικεφαλαία και στο δεξί ρόδι, που είναι σύμβολο των θεών του κάτω κόσμου.
- Η ζωφόρος και τα αετώματα του ναού είχαν γλυπτές παραστάσεις.
- Γύρω από το 421 - 415 π.Χ. ο ναός περιβλήθηκε με ένα συνεχές θωράκιο ύψους 1,05 μ., που στην εξωτερική του όψη παρίστανε ανάγλυφες Πτερωτές Νίκες την ώρα που προετοιμάζουν θυσία για την Αθηνά.
- Το 1687 οι Τούρκοι διέλυσαν το ναό και με τα αρχιτεκτονικά του μέλη ενίσχυσαν τις οχυρώσεις τους.

Αρχιτέκτων του Θησείου
449-432 π.Χ.

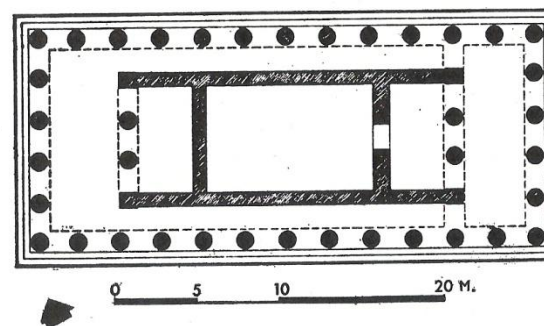
Ραμνούντας
Ναός Νηρέσεως
436-432

Σχ. 301. 'Ο ναός του 'Ηφαίστου η «Θησεϊόν». Κάτοπις.

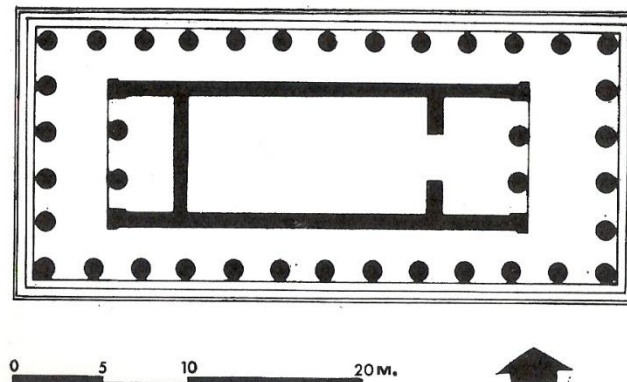
Θησείο
449-444

Σχ. 309. 'Ο ναός του Ποσειδώνος, εις Σούνιον. Κάτοπις.

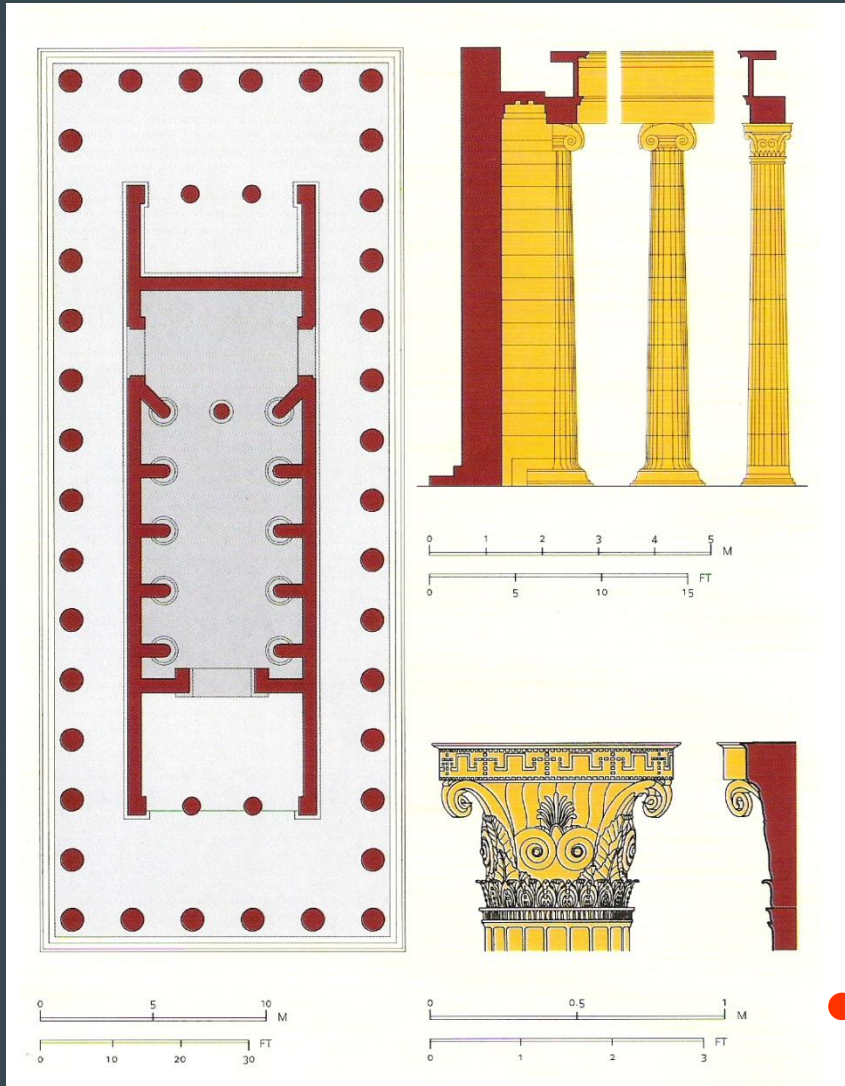
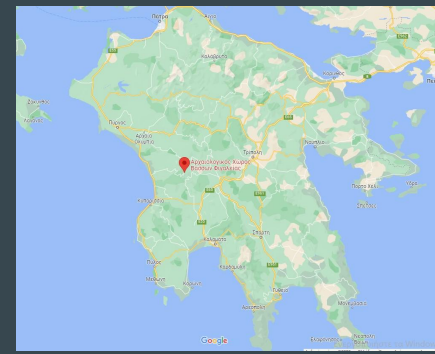

Ναός
Ποσειδώνος
Σούνιο
444-440

Σχ. 311. 'Ο ναός του 'Αρεως, εις 'Αχαρνάς. Κάτοπις.

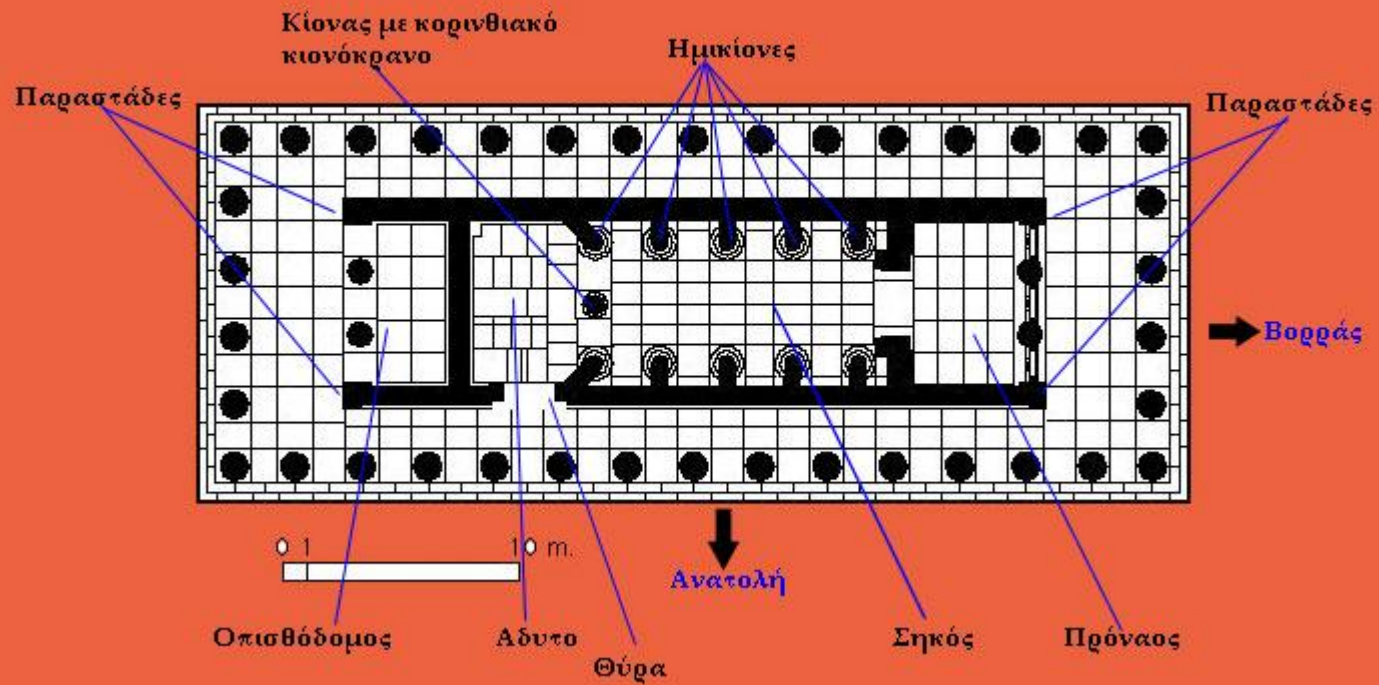
Ναός του Αρε
440-436

● Φιγαλεία (Βάσσεες): 450-25 π. Χ.

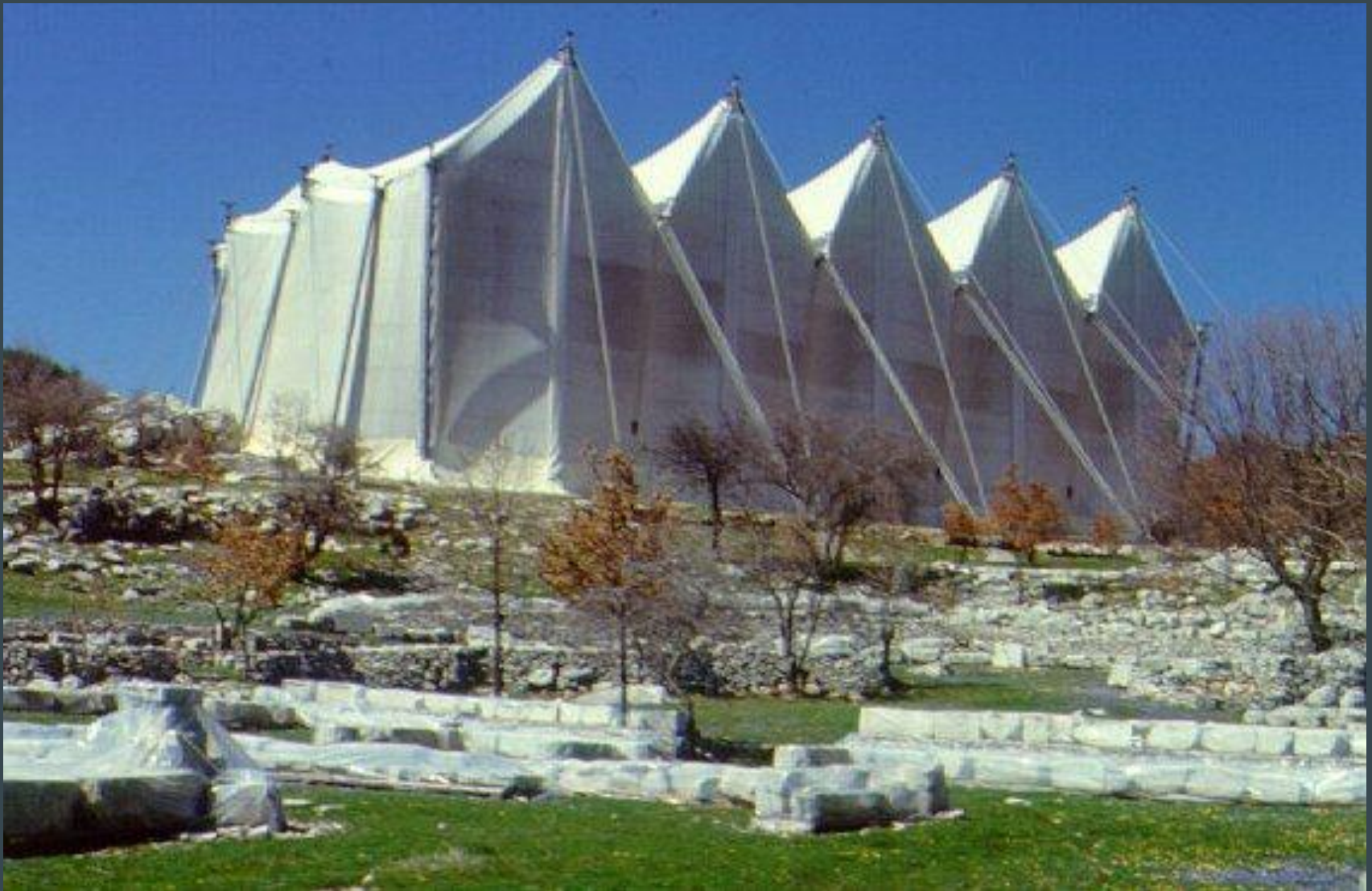
Ναός του Επικούριου Απόλλωνα, Βάσσεις, Αρκαδία

ΝΑΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ – ΒΑΣΣΕΣ

- Ο ναός είναι ο μοναδικός που συνδυάζει στοιχεία των τριών αρχιτεκτονικών ρυθμών της αρχαιότητας.
- Είναι δωρικός, περίπτερος, δίστυλος εν παραστάσι, με πρόναο, σηκό, άδυτο και οπισθόδομο. Έχει 6 κίονες στις στενές και 15 στις μακρές πλευρές, αντί της καθιερωμένης για την εποχή αναλογίας 6 x 13. Έτσι, η μορφή του είναι περισσότερο επιμήκης, όπως στους αρχαϊκούς ναούς. Στο εσωτερικό του σηκού, κατά μήκος των μακρών πλευρών υπάρχουν από πέντε ιωνικοί ημικίονες, που αποτελούν απόληξη κάθετων στον τοίχο τοιχαρίων, τα οποία διαμορφώνουν κόγχες.
- Το τελευταίο ζεύγος των ημικιόνων τέμνουν διαγώνια τον τοίχο του σηκού και όχι κάθετα όπως οι υπόλοιποι.
- Ανάμεσα σε αυτούς υπήρχε ένας κίονας, που έφερε το αρχαιότερο γνωστό ως σήμερα στην αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική κορινθιακό κιονόκρανο, το οποίο γνωρίζουμε από τα σχέδια των πρώτων περιηγητών (θραύσματά του φυλάσσονται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

ΝΑΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ – ΒΑΣΣΕΣ

ΝΑΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ – ΒΑΣΣΕΣ

